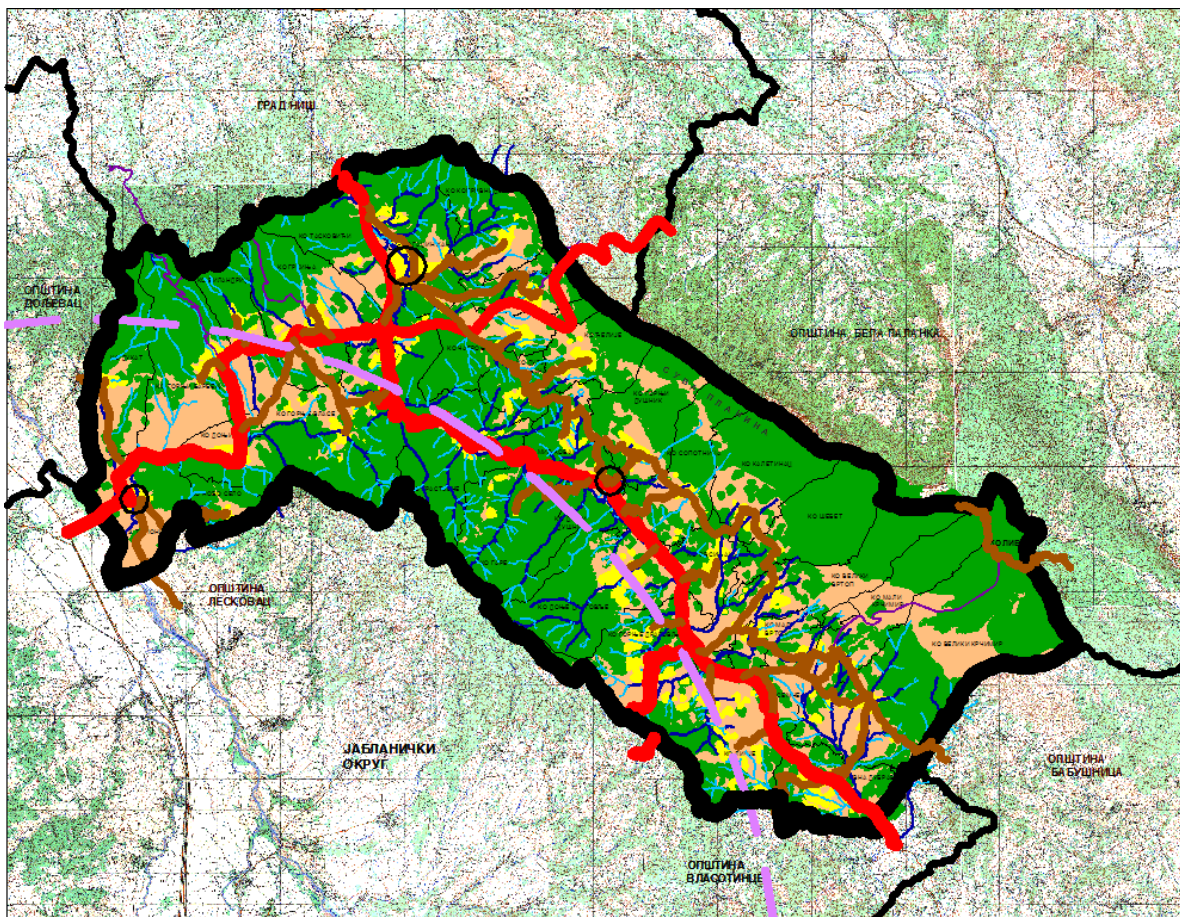

ОПШТИНА ГАЦИН ХАН

ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ ГАЦИН ХАН

ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

**ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ
ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ОПШТИНЕ ГАЦИН ХАН**

**НАРУЧИЛАЦ И НОСИЛАЦ
ИЗРАДЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА:**

ОПШТИНСКА УПРАВА ОПШТИНЕ ГАЦИН ХАН

ОБРАЂИВАЧ:

ЈП ЗАВОД ЗА УРБАНИЗАМ НИШ

ОДГОВОРНИ ПЛАНЕР:

.....
Анђелка Фанингер, дипл. инж. арх.
(лиценца одговорног планера бр. 100 0073 04)

ДИРЕКТОР:

.....
Мр Драган Радивојевић

**ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ
ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ОПШТИНЕ ГАЦИН ХАН**

**НОСИЛАЦ ИЗРАДЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА:
ОПШТИНСКА УПРАВА ОПШТИНЕ ГАЦИН ХАН**

**ИНСТИТУЦИЈА КОЈА РАДИ ПРОСТОРНИ ПЛАН:
ЈП ЗАВОД ЗА УРБАНИЗАМ НИШ**

**СТРУЧНИ ТИМ
ЗА ИЗРАДУ ИЗВЕШТАЈА:**

**ОДГОВОРНИ ПЛАНЕР,
СИНТЕЗА И РЕДАКЦИЈА:**

Анђелка Фанингер, дипл. инж. арх.
(лиценца одговорног планера бр. 100 0073 04)

**ОДНОС ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ПРЕМА
РЕЛЕВАНТНИМ ПЛАНОВИМА,
ПРОГРАМИМА И ДРУГИМ
СТРАТЕШКИМ ДОКУМЕНТИМА:**

Мр Милица Максић, дипл. инж. арх.

**ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ
И ИНДИКАТОРИ,
КОМПАТИБИЛНОСТ ЦИЉЕВА:**

Анђелка Фанингер, дипл. инж. арх.

**АНАЛИЗА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
ПРЕМА ЦИЉЕВИМА И ИНДИКАТОРИМА:**

**Анђелка Фанингер, дипл. инж. арх.
Предраг Антић, дипл. географ
Јордан Николић, дипл. инж. грађ.
Драган Јанковић, дипл. инж. ел.
Милан Милосављевић, дипл. инж. маш.**

**ВАРИЈАНТЕ РАЗВОЈА
(СЦЕНАРИЈИ РАЗВОЈА)
И ПРОЦЕНА УТИЦАЈА:**

**Анђелка Фанингер, дипл. инж. арх.
Предраг Антић, дипл. географ**

КОНСУЛТАНТИ:

**Мр Саша Бранковић, дипл. биолог
Милица Маринковић, дипл. инж. грађ - спец.**

ДИРЕКТОР,

Мр Драган Радивојевић

**ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ
ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ОПШТИНЕ ГАЦИН ХАН**

С А Д Р Ж А Ј

- 0. УВОД**
- 1. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ**
 - 1.0.1. ПОДРУЧЈЕ, ПРОСТОРНИ ОБУХВАТ И ВРЕМЕНСКИ ХОРИЗОНТ**
 - 1.1. ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА И ЦИЉЕВА ПЛАНА И ОДНОС СА ДРУГИМ ПЛАНОВИМА И ПРОГРАМИМА**
 - 1.1.1. САДРЖАЈ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА**
 - 1.1.2. ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА**
 - 1.1.3. ОДНОС ПРОСТОРНОГ ПЛАНА СА ДРУГИМ ПЛАНОВИМА И ПРОГРАМИМА**
 - 1.1.4. ЦИЉЕВИ У ПОГЛЕДУ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ДРУГИМ ПЛАНОВИМА И ПРОГРАМИМА**
 - 1.1.5. ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ УТВРЂЕНИ НА НИВОУ РЕПУБЛИКЕ**
 - 1.2. ПРЕГЛЕД ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА И КВАЛИТЕТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ НА ПОДРУЧЈУ ПЛАНА**
 - 1.3. КАРАКТЕРИСТИКЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ОБЛАСТИМА ЗА КОЈЕ ПОСТОЈИ МОГУЋНОСТ ДА БУДУ ИЗЛОЖЕНЕ ЗНАЧАЈНОМ УТИЦАЈУ**
 - 1.4. РАЗМАТРАНА ПИТАЊА И ПРОБЛЕМИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ПЛАНУ И ПРИКАЗ РАЗЛОГА ЗА ИЗОСТАВЉАЊЕ ОДРЕЂЕНИХ ПИТАЊА И ПРОБЛЕМА ИЗ ПОСТУПКА ПРОЦЕНЕ**
 - 1.4.1. РАЗМАТРАНА ПИТАЊА И ПРОБЛЕМИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ПЛАНУ**
 - 1.4.2. ПРИКАЗ РАЗЛОГА ЗА ИЗОСТАВЉАЊЕ ОДРЕЂЕНИХ ПИТАЊА ИЗ ПОСТУПКА СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ**
 - 1.5. ПРИКАЗ ПРИПРЕМЉЕНИХ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА КОЈА СЕ ОДНОСЕ НА ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ПЛАНУ, УКЉУЧУЈУЋИ ВАРИЈАНТНО РЕШЕЊЕ НЕРЕАЛИЗОВАЊА ПЛАНА И НАЈПОВОЉНИЈЕ ВАРИЈАНТНО РЕШЕЊЕ СА СТАНОВИШТА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ**
 - 1.6. РЕЗУЛТАТИ ПРЕТХОДНИХ КОНСУЛТАЦИЈА СА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ ОРГАНИМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА БИТНИ СА СТАНОВИШТА ЦИЉЕВА И ПРОЦЕНЕ МОГУЋИХ УТИЦАЈА СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ**
- 2. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА**
 - 2.0.1. НАЧИН ДЕФИНИСАЊА ЦИЉЕВА И ИЗБОРА ИНДИКАТОРА СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ**

- 2.1. ПРИКУПЉЕНИ ПОДАЦИ О СТАЊУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ЗНАЧАЈНИМ ПИТАЊИМА, ПРОБЛЕМИМА И ПРЕДЛОЗИМА У ПОГЛЕДУ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ПЛАНУ**
- 2.2. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ**
 - 2.2.1. ОПШТИ ЦИЉЕВИ**
 - 2.2.2. ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СА ПРЕДЛОГОМ ПОТЕБНИХ ИНДИКАТОРА**
- 2.3. ИЗБОР ОДГОВАРАЈУЋИХ ИНДИКАТОРА КОЈИ ЋЕ СЕ КОРИСТИТИ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ**

- 3. ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА СА ОПИСОМ МЕРА ПРЕДВИЂЕНИХ ЗА СМАЊЕЊЕ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ**
 - 3.1. МОГУЋИ УТИЦАЈИ НА ЧИНИОЦЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И АДЕКВАТНЕ МЕРЕ ЗА ЊИХОВО ОПТИМИЗИРАЊЕ**
 - 3.1.1. СТАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПЛАНСКОГ ПОДРУЧЈА**
 - 3.1.2. ВАЗДУХ**
 - 3.1.3. ВОДЕ**
 - 3.1.4. ЗЕМЉИШТЕ**
 - 3.1.5. ОТПАД**
 - 3.1.6. ФЛОРА И ФАУНА, СТАНИШТА И БИОДИВЕРЗИТЕТ**
 - 3.1.7. ПРЕДЕЛИ**
 - 3.1.8. ПРИРОДНА ДОБРА**
 - 3.1.9. КУЛТУРНО - ИСТОРИЈСКА БАШТИНА**
 - 3.1.10. ИНФРАСТРУКТУРНЕ МРЕЖЕ И ОБЈЕКТИ**
 - 3.1.11. СТАНОВНИШТВО И ЗДРАВЉЕ**
 - БУКА**
 - ВИБРАЦИЈЕ**
 - 3.1.12. РИЗИК ОД ТЕХНИЧКИХ НЕСРЕЋА**
 - 3.1.13. РИЗИК ОД ПРИРОДНИХ НЕПОГОДА И ШУМСКИХ ПОЖАРА**
 - 3.1.14. КАТЕГОРИЗАЦИЈА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ**
 - 3.2. ПЛАНСКА РЕШЕЊА ОБУХВАЋЕНА ПРОЦЕНОМ УТИЦАЈА**
 - 3.3. ПРИКАЗ ПРОЦЕЊЕНИХ УТИЦАЈА ВАРИЈАНТНОГ РЕШЕЊА ПЛАНА ПОВОЉНОГ СА СТАНОВИШТА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ СА ОПИСОМ МЕРА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ И ОГРАНИЧАВАЊЕ НЕГАТИВНИХ, ОДНОСНО УВЕЋАЊЕ ПОЗИТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ**
 - 3.4. ПОРЕЂЕЊЕ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА И ПРИКАЗ РАЗЛОГА ЗА ИЗБОР НАЈПОВОЉНИЈЕГ РЕШЕЊА**
 - 3.4.1. НЕРЕАЛИЗОВАЊЕ ПЛАНА КАО ВАРИЈАНТА (СЦЕНАРИО НУЛТОГ РАЗВОЈА)**
 - 3.4.2. ВАРИЈАНТЕ РАЗВОЈА И ЗАШТИТЕ ПЛАНСКОГ ПОДРУЧЈА ПОВОЉНЕ СА АСПЕКТА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ**
 - 3.4.3. ПРИКАЗ РАЗЛОГА ЗА ИЗБОР ПОВОЉНИЈЕГ ВАРИЈАНТНОГ РЕШЕЊА СА АСПЕКТА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ**
 - 3.5. ПРИКАЗ ПРОЦЕЊЕНИХ УТИЦАЈА ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ СА ОПИСОМ МЕРА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ И ОГРАНИЧАВАЊЕ НЕГАТИВНИХ, ОДНОСНО УВЕЋАЊЕ ПОЗИТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ**
 - 3.6. НАЧИН НА КОЈИ СУ ПРИ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА УЗЕТИ У ОБЗИР ЧИНИОЦИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ**
 - 3.7. НАЧИН НА КОЈИ СУ ПРИ ПРОЦЕНИ УЗЕТЕ У ОБЗИР КАРАКТЕРИСТИКЕ УТИЦАЈА**

- 3.7.1. **ВЕРОВАТНОЋА, ИНТЕНЗИТЕТ, СЛОЖЕНОСТ/РЕВЕРЗИБИЛНОСТ,**
- 3.7.2. **ВРЕМЕНСКА ДИМЕНЗИЈА (ТРАЈАЊЕ, УЧЕСТАЛОСТ, ПОНАВЉАЊЕ)**
- 3.7.3. **ПРОСТОРНА ДИМЕНЗИЈА (ЛОКАЦИЈА, ГЕОГРАФСКА ОБЛАСТ)**
- 3.7.4. **КУМУЛАТИВНА И СИНЕРГИЈСКА ПРИРОДА УТИЦАЈА**

- 4. **СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕШКИХ ПРОЦЕНА НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА И ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА ПРОЈЕКТА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ**

- 5. **ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ТОКУ СПРОВОЂЕЊА ПЛАНА (МОНИТОРИНГ)**
 - 5.1. **ОПИС ЦИЉЕВА ПЛАНА**
 - 5.2. **ИНДИКАТОРИ ЗА ПРАЋЕЊЕ СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ**
 - 5.3. **ПРАВА И ОБАВЕЗЕ НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА**
 - 5.4. **ПОСТУПАЊЕ У СЛУЧАЈУ ПОЈАВЕ НЕОЧЕКИВАНИХ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА**

- 6. **ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ И ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ**

- 7. **ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА, ОПИС РАЗЛОГА ОДЛУЧУЈУЋИХ ЗА ИЗБОР ДАТОГ ПЛАНА СА АСПЕКТА РАЗМАТРАНИХ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА И ПРИКАЗ НАЧИНА НА КОЈИ СУ ПИТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ УКЉУЧЕНА У ПЛАН**
 - 7.1. **ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА**
 - 7.2. **ОПИС РАЗЛОГА ОДЛУЧУЈУЋИХ ЗА ИЗБОР ПРОСТОРНОГ ПЛАНА СА АСПЕКТА РАЗМАТРАНИХ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА**
 - 7.3. **ПРИКАЗ НАЧИНА НА КОЈИ СУ ПИТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ УКЉУЧЕНА У ПРОСТОРНИ ПЛАН**

- 8. **ЗАКЉУЧЦИ ДО КОЈИХ СЕ ДОШЛО ТОКОМ ИЗРАДЕ ИЗВЕШТАЈА О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ**

ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ОПШТИНЕ ГАЦИН ХАН

0. УВОД

Правни основ за израду Просторног плана општине Гацин Хан - у даљем тексту: **Просторни план**, садржан је у Закону о планирању и изградњи - у даљем тексту: **Закон** ("Службени гласник РС" бр. 72/09, 81/09 и 24/11) - и другим тематски важним законима, и у подзаконским актима.

Правни основ за обављање Стратешке процене утицаја на животну средину - у даљем тексту: **Стратешка процена**, садржан је у Закону о заштити животне средине - у даљем тексту: **Закон о заштити** ("Службени гласник РС" бр. 135/04 и 36/09. а за презентирање њених резултата стручној и широј јавности кроз Извештај о стратешкој процени утицаја на животну средину (SEA) - у даљем тексту: **Извештај о стратешкој процени** - у Закону о стратешкој процени утицаја на животну средину - у даљем тексту: **Закон о стратешкој процени** ("Службени гласник РС" бр. 135/04 и 88/10). Изради **Стратешке процене** и припреми **Извештаја о стратешкој процени** приступило се на основу Решења о приступању изради стратешке процене утицаја на животну средину Просторног плана општине Гацин Хан, Општинске управе општине Гацин Хан ("Службени лист града Ниша" бр. 31/11) - у даљем тексту: **Решење о изради стратешке процене**.

Плански основ за израду Стратешке процене представљају концепција заштите животне средине Просторног плана Републике Србије од 2010 до 2020 - у даљем тексту: ППРС "Сл. гласник РС" бр. 88/10), Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана Републике Србије на животну средину и разни тематски национални, регионални и локални програми и стратегије развоја.

Разлози за обављање Стратешке процене произишли су из **КАРАКТЕРИСТИКА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА, КАРАКТЕРИСТИКА ПЛАНСКОГ ПОДРУЧЈА и КАРАКТЕРИСТИКА МОГУЋИХ УТИЦАЈА** на животну средину, које су идентификоване као:

- **значај Просторног плана** за заштиту еколошки важних делова планског подручја (истовремено важних за успостављање еколошке мреже републичког и међународног значаја), заштиту предела и природних система, за заштиту свих природних ресурса, заштиту изворишта водоснабдевања, побољшање квалитета живота, одрживи развој пољопривреде, туризма, инфраструктуре и осталих области живота и рада, и заштиту природних и културних добара;

- **евидентирани проблеми**: депопулација као фактор ризика, појава ерозије и клизишта, недовољна комунална опремљеност, бесправна градња, експлоатација минералних сировина, ризик од хемијских и других удеса, неконтролисано коришћење хемикалија у пољопривреди, недовољна истраженост културних добара, други потенцијални извори загађивања, деградације вода, земљишта, ваздуха, природних и створених вредности (туризам, енергетика и тд);

- **утицаји Просторног плана** на израду и спровођење урбанистичких и других локалних планова, програма и инвестиционих одлука за делове територије на његовом подручју;

- **евидентирани (или могући) дугорочни и интензивни утицаји**: природни (утицаји ерозије, бујица, појаве клизишта, ризик од појаве елементарних непогода - напр. поплава) и антропогени (утицаји бесправно изграђених објеката, експлоатације минералних сировина, загађење као последица недовољно развијене комуналне инфраструктуре, тј. непречишћавања отпадних вода и неконтролисаног одлагања отпада, ризик од хемијских и других удеса).

Обављањем **Стратешке процене** утицаја планских решења на природне и створене вредности, остварује се **начело превенције и предострожности** као једно од основних начела заштите животне средине. Стратешка процена је обављана у току прве и друге фазе израде Просторног плана (Концепта и Нацрта Просторног плана), тј. њени резултати су уграђивани у планска решења, што подразумева компатибилност резултата Стратешке процене и планских решења.

Извештај о стратешкој процени је документ којим се приказује начин обављања стратешке процене и начин на који су резултати стратешке процене уграђени у коначна планска решења. У њему су елаборирани подаци (опис, вредновање и процена) о могућим значајним утицајима на све чиниоце животне средине до којих може доћи имплементацијом плана и процењена је довољност и адекватност планских решења као мера за очување и унапређење животне средине.

1. ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

1.0.1. ПОДРУЧЈЕ, ПРОСТОРНИ ОБУХВАТ И ВРЕМЕНСКИ ХОРИЗОНТ

Просторни план општине Гаџин Хан 2011-2025. (у даљем тексту: **Просторни план**) ради се за период до 2025. године, обухвата административно подручје општине Гаџин Хан укупне површине 324,78 км² са 34 целе катастарске општине и 34 истоимена насељена места, на коме ће на крају планског периода живети 6169 становника (КО и насеља Велики Вртоп, Велики Крчимир, Виландрица, Гаре, Гаџин Хан, Горње Власе, Горње Драговље, Горњи Барбеш, Горњи Душник, Гркиња, Доње Драговље, Доњи Барбеш, Доњи Душник, Дуга Пољана, Дукат, Јагличје, Калетинац, Копривница, Краставче, Личје, Мали Врто, Мали Крчимир, Марина Кутина, Миљковац, Ново Село, Овсињинац, Равна Дубрава, Семче, Сопотница, Тасковићи, Топоница, Ћелије, Чагровац и Шебет.

1.1. ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА И ЦИЉЕВА ПЛАНА И ОДНОС СА ДРУГИМ ПЛАНОВИМА И ПРОГРАМИМА

1.1.1. САДРЖАЈ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Нацрт Просторног плана чине текстуални део (**I – III**) и графички део (**IV**):

I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ ЗА ИЗРАДУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА - - ИЗВОД ИЗ ТЕКСТУАЛНОГ ДЕЛА ВЕРИФИКОВАНОГ КОНЦЕПТА ПЛАНА

II ПЛАНСКИ ДЕО

2.1. ПЛАНСКА РЕШЕЊА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ГАЏИН ХАН

- 2.1.1. Опис и одређење намена простора
- 2.1.2. Заштита, уређење, коришћење и развој природних система и ресурса
- 2.1.3. Просторни развој, дистрибуција становништва и мрежа насеља и јавних служби
- 2.1.4. Просторни развој и дистрибуција привредних делатности
- 2.1.5. Просторни развој туризма, организација и уређење туристичких и рекреативних простора
- 2.1.6. Просторни развој саобраћаја и инфраструктурних система и повезивање са регионалним инфраструктурним мрежама
- 2.1.7. Пропозиције заштите животне средине, предела, природних и културних добара
- 2.1.8. Организација простора од интереса за одбрану земље и заштиту од елементарних непогода

2.2. ПРОПОЗИЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ГАЏИН ХАН

- 2.2.1. Правила уређења
- 2.2.2. Правила грађења
- 2.2.3. Имплементација

IV ГРАФИЧКИ ПРИКАЗИ

- 4 рефералне карте Р 1:50 000:

- 1. Намена простора
- 2. Мрежа насеља, центара, јавних служби и инфраструктурних система
- 3. Туризам и заштита простора и
- 4. Карта спровођења и

- 33 шематска приказа уређења насеља Р 1:5 000:

1. Извод из текстуалног дела верификованог Концепта плана

Констатовано је да је у Општини, значајна очуваност природних ресурса; формирана је туристичка понуда (претежно за манифестациони туризам: Гаџин Хан има створен идентитет и значај на националном нивоу; на међународном је у зачетку). Констатовано је и да су инфраструктурне мреже непотпуне и недовољне и да постоји латентна опасност по квалитет земље и вода због нерегулисаног каналисања.

Концепција планског развоја подразумева дефинисање приоритета и стратешких праваца развоја.

Апсолутни приоритети развоја планског подручја су:

- **демографска ревитализација подручја,**
- **заштита укупног простора** (кроз заштиту свих чинилаца животне средине) као оквира мултифункционалног развоја планског подручја.

Два основна правца будућег развоја планског подручја – подручја Општине су:

- туризам - први правац развоја и
- пољопривреда - други правац развоја.

2. Извод из планског дела

2.1. Планска решења просторног развоја општине Гаџин Хан

На ублажавање предвиђеног наставка тренда смањења **становништва** (тј. укупно 6169 становника на планском хоризонту) утицаће се стварањем услова за живот и рад (стварањем концептуалног оквира за коришћење просторних потенцијала), који би повећали конкурентност и привлачност подручја за локално и ново становништво.

Утврђене су површине за **основне намене** (пољопривредно, шумско, водно и грађевинско земљиште), у складу са еколошким бонитирањем простора.

Предложеноу (планирану) мрежу насеља треба да чине: **1.** два нивоа центара центар Општине (Гаџин Хан) и 2 центара заједница насеља (Доњи Душник и Заплањска Топоница), **2.** 4 насеља са делимичним ознакама централитета (Горњи Барбеш, Гркиња, Личје и Равна Дубрава) и **3.** 27 примарних насеља. Мрежа насеља прати постојећу мрежу јавних служби, комуналних делатности и саобраћаја и традиционалне пунктове за задовољење сложенијих потреба, као и изражен став локалне самоуправе да прати интерес потенцијалних инвеститора и да се планским мерама за стварање бољих услова за живот и рад млађег становништва, супротстави очекиваном наставку депопулације насеља.

Привредне гране - носиоци даљег развоја, су: 1. туризам (заснован на национално еколошки значајном подручју "Сува планина", укљученом у еколошку мрежу Србије, на природним и културним добрима и на програмима развоја туризма у локалним, националним и међународним оквирима, на установљеним видовима манифестационог култ туризма; туризам је значајни и као допунска делатност пољопривредног становништва); 2. пољопривреда и агрокомплекс.

Оквир целокупног мултифункционалног развоја Општине чине **одрживост, заштита и очување простора.**

2.2. Пропозиције просторног развоја општине Гаџин Хан

На планском подручју, као просторне целине третиране су површине са истом основном наменом.

За подручја са основним наменама, дефинисана су правила уређења (на целом подручју Општине), правила грађења - за грађевинско земљиште за које се неће радити даља урбанистичка разрада (даља урбанистичка разрада предложена је за општинско седиште – Гаџин Хан и будуће туристичко насеље изнад Горњег Душника), и имплементација планских решења (која подразумева уважавање приоритетних потреба и рационално ослањање на ширу друштвену заједницу).

Правила уређења утврђена су 1. по целинама основних намена простора и 2. по зонама заштите (заштите природе и санитарне заштите), а посебно су утврђени урбанистички и други услови за уређење и изградњу површина и објеката јавне намене и мрежа саобраћајне и друге инфраструктуре.

Осим утврђивањем зона заштите на простору будућег специјалног резервата природе "Сува планина", заштита животне средине се спроводи обавезом обезбеђености локација најмање системом канализације и предвиђеним системима за збрињавање отпадних вода. Заштита живота и здравља људи обезбеђује се утврђивањем просторне организације планског подручја и размештаја објеката од виталног значаја, конципирањем система саобраћаја и инфраструктуре, искључењем свих намена које су у колизији са мерама за одрживи развој подручја, уз омогућавање развоја пољопривредне производње, заштите подручја од бујичних потока и тд.

Правила грађења утврђују прецизне параметре изградње у складу са оваквим третманом подручја. Заштита простора овим правилима врши се ограничењем висине сваког објекта супраструктуре на највише 3 надземне етаже и мањом изграђеношћу парцела.

1.1.2. ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Основни циљ Просторног плана је обезбеђење мултифункционалног развоја планског подручја, уз успостављање заштите укупног подручја (са посебним респектом еколошки важних делова планског подручја и ресурса на којима се заснивају основни правци развоја подручја Општине), као оквира одрживог развоја. Из њега произилазе **апсолутно приоритетни циљеви** развоја планског подручја: 1. демографска ревитализација подручја, 2. заштита укупног простора (кроз заштиту свих чиниоца животне средине).

Општи циљеви просторног развоја Општине су:

1. постизање функционалне и развојне целовитости планског подручја;
2. конкурентност и приступачност планског подручја;
3. унапређење животне средине засновано на одрживом коришћењу природних ресурса;
4. одрживо коришћење природног и културног наслеђа и предела, под утврђеним условима њихове заштите;
5. осавремењивање понуде и стварање идентитета сеоског туристичког центра Горњи Душник-Доњи Душник, (који је одређен за центар дела подручја посебне намене Сува планина који је на територији општине Гацин Хан) и туристичких насеља (насеља Горњи Душник, Доњи Душник и Сопотница) одрживо коришћење у ту сврху природни ресурса;
6. просторно-функционална унутаррегионална и шири интегрисаност;
7. искоришћење водног потенцијала планског подручја за решавање проблема водоснабдевања и производњу електричне енергије за локалну употребу (постављањем малих хидроелектрана на већим водотоковима).

Посебни циљеви просторног развоја Општине су:

- спровођење основних начела заштите животне средине: начела **интегралности, превенције и предострожности, очувања природних вредности, начело одрживог развоја, начела "загађивач плаћа" и "корисник плаћа", супсидијарне одговорности, подстицајних мера, информисања и учешћа јавности, заштите права на здраву животну средину, хијерархије и координације, и**

1. посебно значајан циљ је спровођење начела **одрживог развоја** целог подручја (планирањем активности које га не девастирају и не деградирају; санацијом деградираних подручја; сталном контролом стања и активности);

2. развој туризма као **првог** основног развојног правца подручја (развојем видова туризма за које постоје природни и створени услови, већим степеном искоришћености капацитета, повећањем капацитета према инвеститорској снази и потребама конзумног подручја; развојем планинског и руралног туризма);

3. развој пољопривреде као **другог** основног правца развоја (чувањем и унапређењем пољопривредног земљишта за примарну намену; коришћењем земљишта према бонитету и режимима у зонама заштите; усмеравањем на производњу здраве хране, контролисаним коришћењем хемијских средстава; стимулисањем укрупњавања поседа);

4. успоравање до заустављања демографског пражњења, (омогућавањем вишег стандарда сеоског живота; унапређивањем пољопривредне производње; ангажовањем у туризму као допунској делатности); успостављање мреже насеља (користећи постојећу организованост и

опремљеност простора код јавних служби и услужних делатности и саобраћајну повезаност насеља);

5. комплетирање инфраструктурних мрежа у функцији успостављања мреже насеља и бољег функционог повезивања планског подручја са окружењем (обезбеђење доступности садржајима);

6. стварање услова за увођење актуелних обновљивих извора енергије за које подручје има потенцијала (енергија ветра, сунца, биомаса и тд).

7. заштита свих природних ресурса (земљишта, подземних и надземних вода а посебно изворишта водоснабдевања, ваздуха)

8. посебна и потпуна заштита будућег специјалног резервата природе "Сува планина", истовремено и национално вредног подручја еколошке мреже Србије, успостављањем зона заштите; уклањањем недозвољених садржаја и спровођењем режима предвиђених за коришћење и уређење простора у њима и за очување ресурса; санитацијом насеља);

9. заштита природних и културних вредности (истраживањем целог подручја и стављањем под заштиту проглашењем и уписом у регистар, према закључцима истраживања);

10. релативизација супротних интереса (интереса локалне заједнице да користи без ограничења туристичке мотиве и природне ресурсе и интереса шире друштвене средине за очувањем еколошки вредних делова, који намеће рестриктивно коришћење и понашање);

11. успостављање система контроле и управљања подручјем (успостављањем мониторинга животне средине; изградом катастра загађивача);

За операционализацију општих циљева одрживог развоја и заштите, коришћења и уређења подручја, Просторним планом су утврђени **посебни-секторски циљеви**, тј. циљеви у појединим областима развоја планског подручја:

1) Код природних система и ресурса

а) За очување и развој **природног система** Сува планина:

- § адекватна заштита простора;
- § укључивање система у туристичку понуду под условима заштите;
- § контролисани и селективни развој насеља на заштићеном подручју.

б) У области **пољопривреде**:

- § заустављање деградирања пољопривредног земљишта, очување површина и његовог бонитета;
- § коришћење пољопривредног земљишта у складу са његовим природно-еколошким особинама;
- § спречавање трајног губљења пољопривредног земљишта за основну намену услед трајног превођења плодног земљишта у непољопривредне намене;
- § производња органске хране (без пестицида),
- § обезбеђење простора за нове прерађивачке капацитете воћа (посебно јагодичастог);
- § строго контролисана употреба хемијских средстава у производњи;
- § коришћење потенцијала у ливадама и пашњацима за интензивирање сточарства.

в) у области **шумарства**:

- § повећање површина под шумом на рачун деградираног пољопривредног земљишта (пашњака);
- § заустављање деградирања и обнова деградираних шума и шумског земљишта;
- § интензивна нега и заштита постојећих шума;
- § повезивање у јединствени систем зеленила, шума и осталог зеленила;
- § газдовање шумама у складу са шумском привредном основом.

г) У области **геолошких ресурса**:

- § превазилажење евентуалних конфликтних интереса између потребе за експлоатацијом минералних сировина и за заштитом простора и развојем туризма;
- § одржива експлоатација минералних сировина.

2) д) Код становништва, насеља, јавних служби и верских објеката:

- § подмлађивање старосне структуре становништва преко успоравања иселавања становништва и подстицања досељавања младих породица;
- § равномеран размештај становништва на читавој територији општине Гаџин Хан.
- § равномерни привредни развој целог подручја;
- § рационалну просторну организацију производних структура;
- § рационално коришћење простора;
- § стварање услова за очување величине насеља тј, спречавање одлива становништва из њих и депопулације, подизањем стандарда живота у селима;
- § стварање услова за подизање стандарда живота у селима, привредним развојем села;
- § формирање рационалне мреже објеката јавних служби која би омогућила бар минималне стандарде квалитета живота;
- § подстицање развоја села;
- § развој центара нижег реда;
- § постизање оптималне густине насељености у насељима (селима);
- § подизање општег нивоа социо - економске развијености подручја.
- § обезбеђење равномерног размештаја објеката јавних служби у погледу капацитета и опремљености, како би доступност корисницима услуга била што повољнија.
- § побољшање опремљености свих насеља објектима јавних служби;

3) Код привредних делатности и туризма

ђ) у области привредних делатности:

- § стварање конкурентне и тржишно усмерене пољопривреде с примереним дохотком;
- § побољшање услова за рад и живот популације која се бави пољопривредом;
- § заустављање деградирања пољопривредног земљишта, очување површина и његовог бонитета;
- § отклањање негативних последица неусмеравањем коришћења пољопривредног, шумског и водног земљишта;
- § повећање површина под органском производњом и производња здраве хране (по стандардима Европске Уније) са робном марком и географским пореклом;
- § стварање конкурентне и тржишно усмерене индустрије са примереним дохотком;
- § окончање процеса реструктурирања привредних система и приватизације друштвених предузећа;
- § развој "brownfield" инвестиција, поновним коришћењем запуштених локација и објеката;
- § инфраструктурно опремање слободних локација за привлачење „greenfield“ инвестиција;
- § смањење одлива стручних кадрова у развијене индустријске центре;
- § задовољење свакодневних потреба становника на територији општине уз остварење већег укупног дохотка у области трговине и занатства;
- § развој сектора малих и средњих предузећа и предузетништва, у свим сферама привреде, нарочито у секундарном и терцијарном сектору;
- § унапређење административних капацитета Општине за подршку малој привреди и предузетништву;
- § развој партнерства између јавног и приватног сектора преко јачања различитих удружења и кластера;
- § задовољење стамбених потреба свих становника и подизање стандарда становања;
- § обезбеђење нужне комуналне опремљености свих насеља.

е) у области туризма:

- § успостављање туризма као основног правца развоја општине;
- § укључивање у туристичку понуду ширег окружења;
- § развој различитих видова туризма (планински, излетнички, спортско-рекреативни, едукативни, ловни, риболовни, еколошки, сеоски);
- § обезбеђење туристичке инфраструктуре;
- § дефинисање туристичке понуде Општине.

4) Код саобраћаја, инфраструктуре и комуналних делатности

ж) У области саобраћаја

- § активирање посредног укључења Гациног Хана у европски транспортни систем уз обезбеђење техничких и технолошких захтева које он поставља;
- § усаглашавање планских решења саобраћаја са решењима усвојеног ПППИК Ниш – граница РМакедоније ("Службени гласник РС", број 77/2002) и ПППИК Ниш - граница Бугарске ("Службени гласник РС", број 68/2003 и 41/2006).
- § укључивање саобраћајне мреже Општине Гацин Хан у систем европских путева Е-80;
- § измештање свих транзитних токова због повећања безбедности саобраћаја и смањења загађивања природне средине;
- § боље саобраћајно повезивање са центром Округа, и општинама у окружењу;
- § довођење мреже на задовољавајући ниво са циљем пружања што равноправнијих услова за развој;
- § развој и подизање квалитета мреже државних путева II реда и општинских путева (регионалне и локалне путне мреже) кроз процес рехабилитације и реконструкције или изградњом нових, тако да до краја планског периода сви државни путеви II реда и општински путеви буду са савременом коловозном конструкцијом и повољним техно-експлоатационим елементима;
- § планирање мреже саобраћајница која ће максимално користити постојећу путну мрежу;
- § модернизација путне мреже.

з) у области водопривреде:

- § приоритет у развоју општине представља довођење пијаће воде до сваког становника,
- § заштита квалитета вода кроз потпуну заштиту подземних и површинских вода, и заштиту земљишта од загађења,
- § дефинисање и успостављање зона и појасева санитарне заштите изворишта и њихових сливних подручја,
- § утврђивање расположивих водних потенцијала и могућност њиховог коришћења,
- § дефинисање и реализација дугорочног плана за одржавање и развој водног режима на подручју Просторног плана, уз рационално коришћење вода у оквиру интегралног система коришћења вода, заштите вода и заштите од вода.
- § Потпуна санитација насеља и изградња канализационих система за одвођење употребљених и атмосферских вода и њихово контролисано испуштање у водопријемнике након пречишћавања.
- § Индустријске отпадне воде, подвргаваће се, по потреби, предtretману пре упуштања у јавне канализационе системе.
- § Изградња постројења за пречишћавање отпадних вода за сва већа насеља или групе насеља;
- § Обезбеђење локација за постројења за пречишћавање отпадних вода и њихова реализација;
- § Обезбеђење траса и коридора за канализациону мрежу;
- § Прикључивање свих корисника на канализациони систем;
- § Одржавање постојеће канализационе мреже и сталан мониторинг рада и поузданости система;
- § Едукативна кампања и повећање свести грађана да се отпадне воде и материје не смеју упуштати у водотоке и околину;
- § Заштита од поплава и уређење водотока, заштита подземних и површинских изворишта, одржавање постојећих одбрамбених насипа и регулисаних корита;
- § Унапређење заштите од поплава, ерозија и бујица и других видова штетног дејства вода и заустављање и спречавање даље деградације пољопривредног земљишта, како плављењем тако и спирањем горњег слоја са пољопривредних површина,
- § Заштита водопривредних објеката од наноса са механичког, хемијског и болошког аспекта,

- § На бујичним токовима ублажавање поплавног таласа ретензијама вишенаменског карактера;
- § Развијање мелиорационих система у приобаљу токова;
- § Очување квалитета вода.

и) у области **комуналне делатности:**

- § укључење општине Гацин Хан у регионални систем управљања комуналним отпадом;
- § укључење општине Гацин Хан у регионални систем управљања опасним отпадом;
- § рационално коришћење сировина и енергије и употреба алтернативних горива из отпада;
- § обезбеђење простора за сахрањивање у насељима у којима недостају;
- § подизање нивоа свести грађана у овој области.

5) Код заштите животне средине, природних и културних добара

ј) у области **заштите природе и животне средине:**

- § заустављање деградације природне средине (ваздуха, воде, земљишта);
- § обнову, санацију и унапређење деградираних простора;
- § заштиту биодиверзитета кроз очување генетског и екосистемског биодиверзитета и биолошких ресурса;
- § заштиту посебних природних вредности (представника појединих типова предела, делова природе од значаја за науку и едукацију итд.);
- § утврђивање и успостављање режима заштите природе;
- § утврђивање и успостављање зона заштите изворишта вода;
- § планирање и изградњу пречишћивача употребљених вода (обавеза из Генералног плана);
- § валоризацију, заштиту и очување природних и културних вредности заједно са припадајућим околним простором;
- § увођење система за управљање и трајни мониторинг животне средине;
- § обезбеђење довољног и санитарно опремљеног простора за сахрањивање;
- § заштиту земљишта од ерозије, бујица, плављења, непланске изградње и нерационалног коришћења, као и од нестручне употребе фертилних средстава;
- § уређење неуређених водотокова и обала вегетацијом и употребом природних материјала;
- § обезбеђење изграђених подручја и подручја планираних за изградњу према водотоковима;
- § планирање одговарајућег процента нових јавних зелених површина (дрвореди, паркови, парк-шуме);
- § планирање заштитних зелених појасева поред саобраћајница, око водотокова, индустријских зона и тд.;
- § планирање мера за смањење буке (привредни објекти и саобраћајнице);
- § утврђивање планских мера за формирање и очување физиономије и идентитета општинског центра-Гациног Хана као и будућих центара нижег реда.

к) у области **заштите културних добара:**

- § валоризација културних добара, потпуна заштита културно - историјских споменика и њихова презентација јавности;
- § успостављање зона и режима заштите око непокретних културних добара, која у амбијенталном и споменичном смислу имају значај и третирају се као економско добро и развојни потенцијал подручја Просторног плана;
- § свеобухватна заштита, обнова и одрживо коришћење непокретних културних добара.
- § заштита непокретних културних добара и њихове заштићене околине од неконтролисаних изградњи и реконструкција;
- § заштита предела и пејзажа око непокретних културних добара;
- § утврђивање мера заштите за зоне насеља од значаја за разумевање националне историје и њеног привредног, социјалног и културног развоја;

- § обезбеђе техничких, материјалних, организационих и других услова за заштиту и ревитализацију, истраживање и презентацију НКД (саобраћајни приступ и др.);
- § развој културног идентитета и територијалне препознатљивости подручја;
- § активирање туристичких потенцијала непокретних културних добара и укључивање у културне стазе;
- § информисање јавности, посетилаца и локалног становништва о вредности и значају културне баштине за очување културног идентитета.

1.1.3. ОДНОС ПРОСТОРНОГ ПЛАНА СА ДРУГИМ ПЛАНОВИМА И ПРОГРАМИМА

При изради Просторног плана (и обављања Стратешке процене као његовог саставног дела) коришћени су подаци из докумената, прописа и литературе наведене у ПРИЛОГУ 1.

За Просторни план, услови и одреднице из планова вишег реда представљају **стечене обавезе**, а одређења из стратешких докумената представљају **смернице**, посебно у погледу захтева и циљева заштите животне средине.

Сходно томе, овде је дат приказ докумената референтних за дефинисање секторских **планских решења**, а у поглављу 2.1.4. и 1.1.5.-докумената којима су дефинисани циљеви развоја референтни за дефинисање **циљева ове стратешке процене** утицаја. Остали документи, прописи и литература, наведени у ПРИЛОГУ 1, консултовани су при изради без приказивања у Извештају о стратешкој процени.

За утврђивање планских решења Просторног плана, биле су од значаја планске одреднице, као и циљеви развоја и заштите у свим секторима развоја, из других планова и програма (који се односе на шире подручје, контактено подручје, планских докумената који обухватају и делове планског подручја овог Просторног плана).

За обављање стратешке процене утицаја планских решења овог Просторног плана на животну средину, од значаја су **циљеви** заштите животне средине дефинисани у свим тим планским документима, и стога се овде презентирају.

Просторни план је заснован на смерницама и решењима Просторног плана Републике Србије а усаглашен је са плановима ширих територијалних целина: Просторни планом подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Македоније (који обухвата катастарску општину Запањска Топоница) и Просторним планом подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Бугарске (који тангира подручје плана са северне стране обухвата плана). Просторни план је усаглашен са дугорочним стратегијама, основама и политикама националног, регионалног и локалног значаја из различитих области (привреде, животне средине, регионалног развоја, саобраћаја, енергетике, заштите, водопривреде и др.).

Плански документи **ширег подручја** који представљају основ за израду плана су:

а) Просторни план Републике Србије 2010-2020 ("Службени гласник РС", број 72/09, 88/10, 24/11 - у даљем тексту: ППР Србије); Просторни план је заснован на смерницама и решењима ППР Србије

б) Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Македоније ("Службени гласник РС", бр. 77/02 - у даљем тексту: ППИК Ниш-граница Македоније).

Плански документи **контактних подручја** који садрже обавезе, услове и смернице за израду Плана су:

в) Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Бугарске ("Службени гласник РС", број 83/03 и 41/06 - у даљем тексту: ППИК Ниш-граница Бугарске);

г) Просторни план града Ниша ("Службени лист града Ниша", број 26/92 - у даљем тексту: ППГ Ниша), и Просторни план административног подручја града Ниша (Одлука о изради са Програмом израде: "Службени лист града Ниша ", број 28/07 - у даљем тексту: ППАПГ Ниша).

Општина Гаџин Хан је за (своје) **планско подручје** донела развојне документе који су усмеравајућег карактера за израду Плана. То су:

д) Стратегија развоја малих и средњих предузећа и предузетништва у општини Гаџин Хан за период 2009 – 2013. године (нацрт) (у даљем тексту: Стратегија развоја МСП Општине);

- ђ) Стратегија развоја пољопривреде у општини Гаџин Хан 2010-2015;
- е) Стратегија развоја туризма Запања 2009-2014;
- ж) Локални акциони план за младе 2010 – 2014.
- з) Генерални план Гаџиног Хана ("Службени лист града Ниша", бр. 54/05 и 57/05 - у даљем тексту: ГП Гаџиног Хана).

**1.1.4. ЦИЉЕВИ У ПОГЛЕДУ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
У ДРУГИМ ПЛАНОВИМА И ПРОГРАМИМА
КОЈИ ОБУХВАТАЈУ ДЕЛОВЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА**

**1.1.4.1. Просторни план подручја инфраструктурног коридора Ниш - граница Македоније
("Службени гласник РС", бр. 77/2002 - у даљем тексту: ППИК Ниш-граница
Македоније)**

Приоритетни циљеви заштите животне средине:

- Заустављање даље деградације и санирање подручја у којима је квалитет средине највише нарушен досадашњим деловањем инфраструктурних и привредних система;
- Подстицање оних сектора и грана у којима услови привређивања омогућавају рационалније коришћење природних ресурса и бољу заштиту животне средине;
- Стимулисање примене чистих и енергетски штедљивих технологија за формирање нових производних сектора и постепено напуштање прљаве технологије, уз обавезу отклањања штетних последица изазваних овим активностима;
- Обезбеђење задовољавајућег квалитета живљења у насељима, поштовањем стандарда уређења простора и комуналне опремљености насеља и индивидуалних поседа, и
- Контрола спровођења прописа и мера заштите од стране државних и/или независних стручних институција.

1.1.4.2. Генерални план Гаџиног Хана ("Службени лист града Ниша", бр. 54/2005 и 57/2005)

Основни циљ Плана значајан са аспекта заштите животне средине је рационално коришћење природних и створених вредности, као и пољопривредних и шумских ресурса (и увек у складу са еколошким својствима простора)

Посебни циљеви просторног развоја:

- контролисано и само нужно заузимање земљишта у грађевинске сврхе;
- легализација и санација постојећег стамбеног фонда у складу са хигијенско-техничким условима и премисама хуманог становања;
- обезбеђење простора за сахрањивање према прописаним хигијенско-техничким условима;
- заштита ваздуха правилним избором локација, озелењавањем и применом расположивих техничких система;
- заштита земљишта од ерозија, бујице, плављења, непланске изградње и нерационалног коришћеља;
- рекогносцирање природних вредности и простора око евидентираних непокретних културних добара, ради успостављања зона и режима заштите и статуса економског добра.

**1.1.5. ЦИЉЕВИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
УТВРЂЕНИ НА НИВОУ РЕПУБЛИКЕ**

1.1.5.1. Просторни план Републике Србије до 2021. године.

Основни циљеви Просторног плана РС од значаја за израду Извештаја су:

- 1) Заштићена и унапређена животна средина кроз рационално коришћење природних ресурса, повећање енергетске ефикасности, уз коришћење обновљивих извора енергије и увођење чистијих технолошких решења (посебно енергетских и саобраћајних), темељно и систематско чишћење Србије и принцип регионалног одлагања отпада, знатном смањењу негативних утицаја у урбаном и руралном окружењу, развојем зелених површина у градовима, пошумљавањем и уређењем предела и другим мерама.

2) Заштићено и одрживо коришћено природно и културно наслеђе и предео кроз даљи развој мрежа вредних/заштићених природних целина и културних предела са посебним нагласком на еколошки, односно, културно осетљивим подручјима.

Посебни циљеви ППРС од значаја за израду Плана су:

- заштита, контролисано и одрживо коришћење природе, природних ресурса, природног и културног наслеђа;
- систематско чишћење простора Србије од отпада, санација, рекултивација и рехабилитација подручја са најугроженијом животном средином:
- заустављање и строга контрола нерационалног ширења грађевинских подручја и веће ангажовање браунфилда односно пажљив и рационалнији приступ гринфилд инвестицијама;
- напоре са строгим и доследним превенцијом, спречавањем и санкционисањем бесправне изградње уз максималну заштиту јавних добара (заштићена подручја и коридори, уређени предели, природно и културно наслеђе, јавни простори у насељима, јавни објекти и др.);
- побољшање енергетске ефикасности и коришћење обновљивих извора енергије.

1.1.5.2. Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана Републике Србије на животну средину

Општи циљ Стратешке процене утицаја Просторног плана Републике Србије на животну средину је заштита основних чинилаца животне средине и одрживо коришћење природних вредности, као и унапређење управљања отпадом и рационално коришћење минералних и енергетских ресурса са циљем смањивања загађења и притисака од људских активности у еколошки угроженим подручјима.

Посебни циљеви Стратешке процене су:

- Заштита ваздуха, заштита и одрживо коришћење вода и земљишта;
- Заштита биодиверзитета и станишта;
- Заштита и одрживо коришћење природних добара и предела;
- Унапређење управљања отпадом (по принципу смањење количине-поновна употреба - рециклажа-депоновање);
- Рационална експлоатација минералних сировина;
- Веће коришћење обновљивих извора енергије (биомасе, хидро-енергије, соларне, геотермалне и енергије ветра);
- Смањење загађивања у урбаним, рударским, индустријским, пољопривредним и другим еколошки угроженим подручјима; и
- Смањење притиска од привредних, саобраћајних и стамбених активности на животну средину.

1.1.5.3. Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2015. године

Циљеви стратегије од значаја за израду Извештаја су:

- Ефикаснија производња и рационална, економски-ефективнија и енергетски-ефикаснија употреба енергената;
- погонска расположивост и производност већег дела постојећих енергетских извора и мање угрожавање животне средине кроз технолошку модернизацију енергетских објеката/постројења/извора и уградње специфичне опреме за дијагностику и управљање, укључујући и уградњу опреме за смањење емисије штетних ефлуената из енергетских извора;
- усклађивање развоја енергетске привреде са осталим реалним секторима привреде и другим делатностима у оквиру тзв, одрживог социо-економског и технолошко-еколошког развоја земље.

1.1.5.4. Водопривредна основа Србије

Основни циљ Водопривредне основе је одржавање и развој водног режима којим се обезбеђују најповољнија и најцелисходнија техничка, финансијска и еколошка решења за јединствено управљање водама, заштиту од штетног дејства вода, заштиту вода и коришћење вода.

Посебни циљеви значајни за заштиту животне средине су:

- рационално коришћење вода;
- рационално управљање водама;
- осигурање заштите и унапређење квалитета вода до коришћења за предвиђене намене;
- заштита и унапређење животне средине и квалитета живота;
- заштита од поплава, ерозија и бујица;
- заштита и ревитализација угрожених екосистема;
- антиерозионо газдовање шумама;
- очување и унапређење природних и створених ресурса и вредности.

1.1.5.5. Стратегија управљања отпадом за период 2010-2019. године ("Службени гласник РС", бр. 29/2010)

Општи циљ управљања отпадом је развијање одрживог система управљања отпадом у циљу смањења загађења животне средине и деградације простора.

1. Посебни краткорочни циљеви управљања отпадом (2010-2014) су:

- Ускладити националне прописе из области управљања отпадом са законодавством ЕУ;
- Донети националне планове за поједине токове отпада;
- Развити регионалне и локалне планове управљања отпадом до 2014. године;
- Повећати број становника обухваћених системом сакупљања отпада на 75 % до 2014. године;
- Развити систем примарне селекције отпада у локалним самоуправама;
- Изградити 12 регионалних центара за управљање отпадом до 2014. године (регионалне депоније, постројења за сепарацију рециклабилног отпада, постројења за биолошки третман отпада и трансфер станице у сваком региону);
- Успоставити систем управљања опасним отпадом (изградити централна регионална складишта опасног отпада и започети изградњу постројења за физичко-хемијски третман опасног отпада до 2014. године);
- Успоставити систем управљања посебним токовима отпада (отпадним гумама, истрошеним батеријама и акумулаторима, отпадним уљима, отпадним возилима, отпадом од електричних и електронских производа);
- Успоставити систем управљања медицинским и фармацеутским отпадом;
- Успоставити систем управљања отпадом животињског порекла и донети пропис;
- Подстицати коришћење отпада као алтернативног горива у цементарама, железарама и термоелектранама-топланама, у складу са принципом хијерархије отпада;
- Санирати постојећа сметлишта која представљају највећи ризик по животну средину и локације "црних тачака" од историјског загађења опасним отпадом.

2. Дугорочни циљеви управљања отпадом (2015-2019.) су:

- Увођење одвојеног сакупљања и третмана опасног отпада из домаћинства и индустрије;
- Изградити 12 регионалних центара за управљање отпадом – регионалне депоније, постројења за сепарацију рециклабилног отпада и трансфер станице у сваком региону;
- Обезбедити капацитете за спаљивање (инсинерацију) органског индустријског и медицинског отпада;
- Јачање професионалних и институционалних капацитета за управљање опасним отпадом;
- Постићи стопу поновног искоришћења и рециклаже амбалажног отпада (стакло, папир, картон, метал и пластика) на 25% од његове количине;
- Успоставити систем управљања грађевинским отпадом и отпадом који садржи азбест.

1.1.5.6. Национална стратегија привредног развоја Републике Србије 2006.-2012. године

Поред равномерног регионалног развоја као основног циља ове стратегије су одрживи развој, рационално коришћење енергије и коришћење обновљивих извора енергије.

- Циљеви заштите животне средине у овој стратегији су:
- Унапређење система контроле квалитета животне средине;
- Подстицање одрживог коришћења природних ресурса, смањење потрошње енергије и сировина и стимулисање рециклаже отпада;
- Смањење загађења ваздуха из сектора енергетике, индустрије, транспорта узроковано емисијом (CO₂, CO, NOx, честице, специфичне загађујуће материје, гасови са ефектом стаклене баште);
- Смањење загађења земљишта, површинских и подземних вода опасним материјама и отпадом.

1.1.5.7. Национални програм заштите животне средине Републике Србије

Општи циљеви програма заштите животне средине су интеграција политике заштите животне средине са економском и политиком других сектора и унапређење система контроле квалитета животне средине.

1. Посебни циљеви су:

У области **квалитета ваздуха и климатских промена:**

- Израда катастра загађивача и биланса емисија, унапређење програма мониторинга и процене квалитета амбијенталног ваздуха, успостављање аутоматског мониторинга на значајним емитерима.
- Побољшање квалитета ваздуха у складу са стандардима, смањењем емисија из сектора енергетике, индустрије, транспорта и др.;
- Дефинисање зона и насеља, припрема и спровођење акционих планова за побољшање квалитета ваздуха у подручјима где је ниво загађујућих материја већи од прописаних граничних вредности.

У области **квалитета вода:**

- Успостављање зона заштите и одрживог коришћења налазишта подземних вода;
- Побољшање квалитета воде у водотоковима смањењем испуштања непречишћених индустријских и комуналних отпадних вода;
- Обезбеђење ревитализације и функционисања постојећих уређаја за пречишћавање отпадних вода насеља;
- Обезбеђење пречишћавања комуналних отпадних вода у насељима у којима постоји организовано снабдевање водом и које значајно утичу на непосредни реципијент и на квалитет вода у осетљивим зонама;
- Повећање степена обухваћености јавним канализационим системима на 65% становника до 2015. године;
- Обезбеђење квалитета воде за пиће у насељима и проширење централизованог водоводног система на изабрана сеоска подручја са незадовољавајућим квалитетом воде;
- Рационализовање потрошње воде код индивидуалних потрошача.

У области **заштите земљишта:** смањење земљишта угроженог ерозијом за 20% извођењем антиерозионих радова и увођењем ефективних мера за контролу ерозије.

У области **заштите природе, биодиверзитета и шума:**

- Израда пописа биодиверзитета, посебно пописа угрожених екосистема и станишта ретких и ендемичних врста;
- Успостављање мониторинга компоненти биодиверзитета;
- Очување, унапређење и проширење постојећих шума (повећање површина под шумама и унапређење структуре шума).

У области **управљања отпадом:**

- Повећање броја становника обухваћених системом сакупљања отпада на 80%

- Увођење одвојеног сакупљања и третмана опасног отпада из домаћинства и индустрије;
- Успостављање регионалне санитарне депоније у сваком региону;
- Обезбеђење капацитета за спаљивање (инсинерацију) органског, индустријског и медицинског отпада;
- Санирање постојећих сметлишта која представљају највећи ризик по животну средину;
- Повећање стопе поновног искоришћења и рециклаже амбалажног отпада (стакло, папир, картон, метал и пластика) на 25% од његове количине;
- Постизање стопе од 25% за поновну употребу/поновно искоришћење/рециклажу електричног и електронског отпада;
- Увођење компостирања зеленог отпада.

У области **заштите од буке**: успостављање циљаног мониторинга буке на најфреквентнијим саобраћајницама и смањење емисије буке у најугроженијим локацијама;

У области **заштите од удеса**: успостављање и развој система за управљање ризиком и одговором на хемијски удес у индустрији и транспорту;

У сектору **индустрије**:

- Смањење емисије SO₂, NO_x, суспендованих честица и других загађујућих материја за постојећа индустријска постројења која не задовољавају ЕУ стандарде;
- Обезбеђење пречишћавања индустријских отпадних вода ревитализацијом постојећих уређаја и изградњом нових постројења за пречишћавање отпадних вода из индустрија које испуштају опасне материје;
- Увођење чистије производње и система управљања заштитом животне средине (ЕМС) у индустријска постројења;
- Имплементација интегрисаног система дозвола за индустријска постројења у складу са Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађења животне средине;
- Ремедијација контаминираних земљишта у индустријским комплексима;
- Повећање енергетске и сировинске ефикасности у индустрији и смањење стварања отпада.

У сектору **енергетике**:

- Повећање ефикасности енергетског сектора и смањење стварања отпада;
- Повећање обима коришћења обновљивих извора енергије и гаса;
- Повећање енергетске ефикасности и смањење губитака топлоте у дистрибутивној мрежи;

У сектору **пољопривреде и шумарства**:

- Развијање свести пољопривредних произвођача у области животне средине развојем и промоцијом кодекса добре пољопривредне праксе;
- Увођење система контролисане производње и употребе ђубрива и пестицида на пољопривредном земљишту ради смањења утицаја на животну средину;
- Унапређење управљања заштитом животне средине на сточним фармама и погонима за прераду;
- Развој органске пољопривреде;
- Унапређење система одрживог газдовања, посебно у приватним шумама.

1.1.5.8. Стратегија пољопривреде Србије

Циљеви који су од значаја за Просторни план општине и стратешку процену су:

- Обезбеђење потрошача храном која задовољава потребе у погледу квалитета и безбедности;
- Осигурање подршке животном стандарду за људе који зависе од пољопривреде а нису у стању да својим развојем прате економске реформе;
- Осигурање подршке одрживом развоју села;
- Заштита животне средине од утицаја пољопривредне производње.

Од значаја је подстицање пољопривредника на очувању природних добара односно одређених типова животне средине (еколошки пољопривредни програми), развој и подстицање органске пољопривреде, као и доношење локалних акционих планова руралног развоја.

1.1.5.9. Стратегија развоја шумарства Републике Србије

Основни циљ стратегије развоја шумарства Републике Србије је очување и унапређивање стања шума и развој шумарства као привредне гране. Ово се постиже спречавањем смањења површине под шумама, одрживим газдовањем шумским ресурсима уз рационално коришћење, повећање, унапређење и заштиту и одржавање еколошке равнотеже, укључивањем циљева и мера развоја шумарства у програме руралног развоја.

Шуме и функције шума су од далекосежног значаја за унапређење животне средине и заштиту природе. Ово се пре свега огледа у унапређењу одрживог газдовања шумама у заштићеним природним добрима, одрживом коришћењу и валоризацији биодиверзитета шума и система заштите, коришћења и управљања свим функцијама шума у оквиру одрживог развоја, а нарочито у погледу заштитних и регулаторних функција у односу на елементе животне средине ваздух, воду, земљиште, пределе, буку, ублажавање климатских промена итд. Одрживо газдовање шумама се односи и на одрживо газдовање фауном, односно стварање оптималних услова за заштиту и унапређивање стања аутохтоне дивљачи и реинтродукцију исте.

1.1.5.10. Стратегија локалног одрживог развоја

Циљеви од значаја за Просторни план и стратешку процену су:

- Унапређивање заштите животне средине на локалном нивоу;
- Рационално управљање ресурсима;
- Рационална потрошња необновљивих и подстицање коришћења обновљивих ресурса;
- Увођење система мониторинга животне средине за подручја општина.

1.1.5.11. Стратегија регионалног развоја Републике Србије 2007.-2012.

У области заштите животне средине као основни циљеви издвајају се:

- на локалном нивоу јачање институционалних капацитета и финансирање заштите животне средине;
- обезбеђење квалитетне воде за пиће и заштита од поплава;
- решавање проблема управљања отпадом, као и пречишћавање комуналних и индустријских отпадних вода;
- смањење загађивања на ризичним локацијама;
- подстицање одрживог коришћења природних ресурса;
- смањење потрошње енергије и сировина и рециклажа отпада;
- унапређење управљања заштићеним природним добрима.

1.2. ПРЕГЛЕД ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА И КВАЛИТЕТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ НА ПОДРУЧЈУ ПЛАНА

1.2.1. Тектонски склоп, геолошка грађа и рудно богатство

На **тектонски склоп** ширег подручја ширег подручја општине Гаџин Хан су првенствено утицала ендегена збивања која су се дешавала у централном делу Балкана. Херцински орогени покрети дали су основну структуру рељефа читаве источне Србије па и самог Запања. Ова структура се по В. Петковићу карактерише полеглим борама, крљуштима, најакхивањима и другим облицима од битног значаја за данашње правце пружања Суве планине, Селичевицеи Бабишке горе, као и за облик и правац пружања запањско-лужничке тектонске удолине и других околних тектонских дислокација и планинских навлака.)¹

У постнеогеној фази, са коначним повлачењем језерских вода, дошло је до формирања првих речних токова који су потекли по иницијалном рељефу акумулативне равни некадашњег здруженог терцијерног језера Запања и Великобоњинског басена. Речни токови Јабланице и

¹ Г. Видановић, Географске карактеристике Региона Ниш, Економски факултет, Институт за економска истраживања, Ниш

Пусте реке, као некадашње притоке овог језера, здружене наставиле да теку његовим дном према Барбешком басену, чинећи јединствени магистрални ток са Кутинском реком све до ушћа у Ј. Мораву у лесковачкој котлини. Данас се ови речни токови разилазе на разне стране и сливове. До распадања магистралног речног тока дошло је путем изградње пробојничком епигенијом Кутинске реке између Селичевике и Коритника, тако да ова река више не тече преко Барбешке удолине у Ј. Мораву, већ се преко овако изграђене епигеније улива у Нишаву код Брзог Брода.¹

По подацима из Основне **геолшке карте** Србије и резултатима до којих је дошао К. Петковић може се утврдити да је геолошка подлога територије општине Гаџин Хан састављена од палеозојских кристалистих шкриљаца, пермских, јурских, кретацејских и неогених језерских творевина миоцене и плиоцене старости, као и од квартарних, дилувијалних и алувијалних наслага.

Палозојски шкриљци су овде престављени прекамбријским зеленим шкриљцима такозваног власинског комплекса са учешћем аргелосиста и филита и то у испрекиданом појасу са обе стране Кутинске реке. Општа карактеристика им је да су јако убрани и поломљени а у пределу Селичевике и веома метаморфисани.

Кречњачка маса планинског обода Заплањске котлине припада доњој креди и представљена је масивним кречњацима који чине основну масу Суве планине. Одликују се тиме што су једри и што имају најбоље развијене крашке елементе рељефа.

Јурске формације овде заузимају простор западног дела Суве планине и представљене су пешчарима, конгломератима, лапорцима и глинцима. Они су уметнути између црвених пермских пешчара и кретацејских кречњака, као што је случај изнад Прве Кутине и око Јаглича.

Серија црвених пешчара се јавља испод гребена Суве планине а местимично прелази и на леву обалу Кутинске реке која их је пресекла испод Личја, испред Гаџиног Хана и низводно од села Тасковић.

Терцијарне насlage су доста широко распрострањене у Запланској потолини и Барбешкој удолини. Представљене су шљунком, песком и глином плиоцене старости, као и од квартарних, дилувијалних и алувијалних наслага.

Од квартарних алувијалних наноса изграђена је алувијална равна дуж Кутинске реке са нешто већим проширењима око ушћа бочних притока и у нешто проширеном ерозивном делу између Прве Кутине и Гаџиног Хана.

Жива тектонска активност у прошлости указује да се читава територија Заплања простире на лабилном терену, испресецаном бројним уздужним и попречним раседима. Зато се на основу досадашњих истраживања сеизмичности, шире подручје Гаџиног Хана сврстава у VII^о MCS скале. Овај интензитет представља основни степен сеизмичког интензитета којим се вреднују средњи услови тла, док су могућа извесна одступања у оквиру тог основног степена зависно од распореда стенске масе. У том случају до измене интензитета у позитивном или негативном смислу долази у зависности од тога да ли је одговарајуће тло боље или лошије од средњих услова тла. Таква оцена произилази пре свега од геолошког састава тла, присутности подземних вода и савремених геоморфолошких карактеристика.

На планском подручју налазе се налазишта **минералних сировина** са перспективом експлоатације: калцита на локалитету "Заплање" (делови КО Ћелије, Чагровац, Дуга Пољана, Миљковац), бентонита на локалитету "Јеленковац" (делови КО Личје и Равна Дубрава) и резерве карбонатних пунила на локалитету "Ћелије" (КО Ћелије).

На основу података Основне привредне коморе у Нишу - скромна лежишта минералних сировина (олова – у непосредној околини села Краставче; кварцита – на падинама Селичевике, Бабишке горе и Крушевице, а нарочито у локацији између Чагровца и Ћелија; глине – у околини села Власе и око Гаџиног Хана). Рудно богатство, на територији ове Општине није довољно проучено а његове резерве нису још увек детаљно билансиране па није могуће приступити детаљној економској валоризацији овог ресурса.

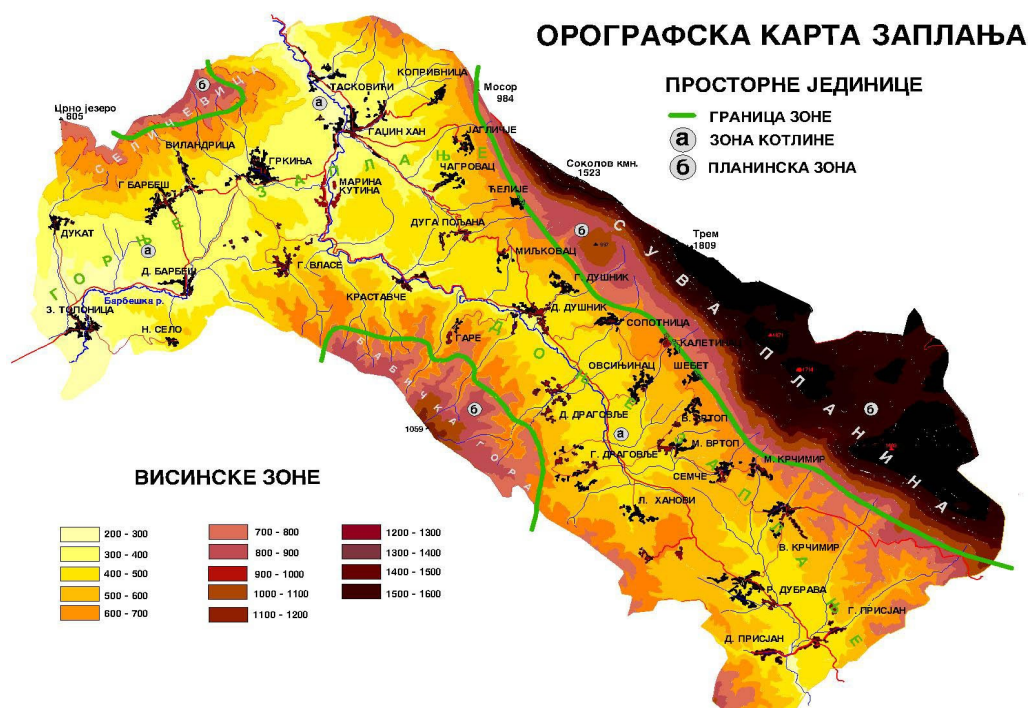
1.2.2. Геоморфолошке карактеристике

Најзначајнија геоморфолошка карактеристика планског подручја је његова изолованост налеглим планинским венцима и масивима (Сува планина, Селичевица, Бабишка гора са Крушевицом).

Цело Запаље је сачувало изворне одлике рељефа, богатство водних ресурса, специфичност и разноврсност климатских елемената, педогеографске основе и вегетације. Сходно њиховом значају у формирању антропогеографског комплекса ово подрује се може поделити на две основне географски индивидуалне предеоне целине (*Прилог бр. 1.*)

Најимпозантнија планина Запаља је **Сува планина**, која се по разноврсности формација и особености тектонске структуре јасно издваја од осталих планинских група кречњачког појаса Источне Србије. Према Запаљу и Лужници њене стране се благо спуштају где прелазе у површ Валождја. Соколов камен је дубоким процепима разбијен у више остенака, који се постепено спуштају у карсне увале, чија су дна под ливадама и алувијалним вртачама. Југозападне високе стране ових увале су испробијане кратким клисурама које прелазе у долине краћих периодичних токова, притока Кутинске реке. Ове клисурасте и стеновите суходолинице познате су као пропори. Активне су у време јаких киша и наглог отапања снега.

Прилог бр. 1. –Предеоне целине на подручју ПП

Селичевица и Бабишка гора са Крушевицом припадају Родопској маси. **Селичевица** се пружа правцем запад-исток целом својом дужином (око 15 km). Од Суве планине је на истоку одвојена током Кутинске реке, на западу се спушта у Јужно Поморавље. **Бабишка гора** се пружа правцем север-северозапад-југ-југоисток и највећим делом је паралелно са Сувом планином. Према северу је од Селичевике одвојена Барбешком удолином, према истоку од Суве планине удолином Кутинске реке, а на западу се спушта у Лесковачко Поморавље.

За простор Запаља су карактеристични крашки облици рељефа Суве планине и површи Валождја, са које се уздиже њен највиши врх Трм (1.810 m – ван). Она представља нешто ширу зараван која је ка југу и југоистоку благо нагнута, где се у травном региону налази крашка увала а на њеном дну је мноштво вртача. Овде се на висини од 1.700 m налази леденице Трм и Провалија. У штрбовачком атару се налазе бројне вртаче разних димензија, док их мање има у атару Калетинца, Телија, Чагровца и др. На запаљској страни Соколовог камена, због изразито стрмог терена, не постоје крашки облици рељефа. Теренских истраживањима у атарима сувопланинских села евидентирани су бројни крашки облици рељефа. Најзначајнији су на планском подручју, у атару Великог Вртопа, Великог Крчимира, Малог Крчимира, Калетинца Чагровца, Сопотнице, Горњег Душника и Телија.

Кречњачке стене Суве планине пружају изузетно повољне услове за развој ерозије тла, која је посебно изражена у појасу од Копривнице до Штрбовца. На њима је ерозија јако развијена због великог топографског нагиба, обешумљености и режима падавина. Једна од највећих вододерина је долина Ропот у атару Штрбовца. Њоме се после јаких падавина сруче у Запањску котлину велике количине дробине и блокова. Овде је изражена и вододерина Пропор, изнад Горњег Душника, која се спушта са главног планинског гребена засипајући обрадиво тле. На подручју ПП су присутне и брзодерине, које настају спирањем тла без стварања посебних облика микрорељефа. У ерозији тла на кречњачким падинама значајну улогу има и клижење земљишта. Једно се налази код села Тасковића, друго испод Големе чуке код Личја, 2006. је активирано клизиште код Марине Кутине а 2010 код Миљковца.

Овако дефинисана територија Запања је издужена (преко 34 km) у правцу северозапад–југоисток, предвојена повијом између села Семче и Равна Дубрава (развође Кутинске и Пусте реке) и доста сужена (најтешиња код Дуге Пољане – 1 km), па се из тог разлога у географској литератури Запањска котлина наводи и под називом Запањска корутина.¹⁾

Запање се састоји од две предеоне целине – Доњег и Горњег Запања, које се у физичко-географском и социо-економском погледу значајније не разликују. Доње Запање је, по уласку Кутинске реке у Првокутинску клисуру, ограничено Сувом планином на истоку, Селичевицом на северу и Бабичком гором на југу, док је у правцу запада отворено ка Јужној Морави. Из тог разлога се у народу назива "Запањско Поморавље". Горње Запање – у народу "право Запање", је ограничено Сувом планином на истоку, Бабичком гором на западу и Крушевицом на југозападу.¹⁾

Запањској котлини и Барбешкој удолини. Представљене су шљунком, песком и глином плиоцене старости, као и од квартарних, дилувијалних и алувијалних наслага. Од квартарних алувијалних наноса изграђена је алувијална равна Кутинске реке са нешто већим проширењима око ушћа бочних притока.

1.2.3. Хидролошке и хидрографске карактеристике

Сходно физичко-географским разликама и антропогеној активности у Запању су се формирала два међусобно различита комплекса терена:

- терен са карсном хидрографијом или без површинског отицања и
- терен са нормалном хидрографијом или површинским отицањем.

На подручју општине Гаџин Хан влада потпуна хидрографска супротност између кречњачког масива Суве планине и котлинског дела. Високо планински делови су потпуно безводни док њено подножје обилује изданском и површинском водом. Сем ових врела, у подножју Суве планине и у кристалистим масама запањских громадних планина, јављају се многобројни извори који су били пресудни за формирање сталних насеља Запања.

Најзначајнија запањска врела су Душничко, Сопотничко, Калетиначко, Шебетско и Вртопско. Душничко врело се налази у атару Горњег Душника и средином 70-их година 20. века каптирано за потребе водоснабдевања Гаџиног Хана, Краставча, Дуге Пољане, Миљковца, Горњег и Доњег Душника. У исто време и многи други мањи извори на подручју ПП су каптирани за потребе становништва сеоских насеља.

Хидрографски комплекс са површинским отицањем је на територији Запања представљен речном мрежом Кутинске реке, Барбешке реке, и изворишним краком Пусте реке.

Кутинска река представља једини речни ток који одводи воду из Запањске котлине у Нишаву. Главни изворишни крак настаје од више јаких врела код села Велики Вртоп (796 m), где се формира речица Србовница, која се сучи са Личком и Драговском реком и тако формира Кутинску реку. Долина Кутинске реке је композитна, састављена од проширења (запањско и гаџинханско) и сужења (краставачко-маринокутинско клисура). Веће притоке су Сопотничка, Доњодраговска, Овсињиначка, Горњедушничка, Миљковачка, Дугопољанска, Копривничка, Љута (Гарска), Теларска, Гркињска, Вукмановска река и Венежица. Дужина њеног тока износи 35 km, а површина слива 205 km². Укупан пад од извора до ушћа је 515 m (14,6%), што са великом просечном густином речне мреже (970 m/km²) овој реци даје бујични карактер. Због велике обешумљености Суве планине и осталих планинских предела погодних за спирање и одношење продуктивног слоја земљишта, Кутинска река са притокама спада у ред бујичних токова, а њен

1 Мартиновић Ж., Запање, Енциклопедија Ниша, Природа, простор и становништво, Градина, Ниш, 1995.

слив у подручја са најјачим ерозивним процесом. Обзиром да је то један од највећих водопривредних проблема у сливу Кутинске реке, већ низ година се интензивно ради на обнови шумског покривача.

Просечни месечни протицаји Кутинске реке (1981-2001)

Табела бр. 1.

Месец	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	СГП
протицај	1,6	2,9	3,0	2,7	2,6	1,7	0,9	0,7	0,7	1,0	0,8	1,2	1,6
%	8,2	14,6	15,2	13,7	13,0	8,6	4,7	3,7	3,6	5,0	4,0	5,6	100,0

Највећи и најнижи месечни протицај на Кутинској реци код водомерне станице Радикина Бара стоје у односу 1:4, док средњи годишњи протицај има вредност 1,6 м³/с. Овакав распоред протицаја у току године условљен је чињеницом да се снег топи у пролеће, када се на простору крашких врела и извора дуж обода Суве планине изливају максималне падавине.

Барбешка река се формира од Виландричке, Влашке и Горњобарбешке реке, које се сучију у атару Доњег Барбеша, а 1 km низводно од Топонице се улива у Јужну Мораву. Најзначајнија притока је Церовац.

Млака сакупља површинске воде са територије Равне Дубраве, Малог и Великог Крчимира и припада сливу Пусте реке.

1.2.4. Климатске карактеристике

Шире подручје Гаџиног Хана има обележје умерено континенталне климе на коју поред спољних фактора утичу и локални, унутрашњи фактори, од којих су најзначајнији правци пружања Запаљске котлине, гребена Суве планине, Крушевице, Бабишке горе и Селичевице, као и повезаношћу Запаља са долином Јужне Мораве (преко Барбешке удолине), долином Нишаве (преко Гаџинханске котлинице) и долини Пусте реке, Лужнице и Власине (преко превоја Дубрава), надморска висина, вегетација и други.

Успостављањем вертикалног термичког градијента између средње месечних и годишњих температура ваздуха са Метеоролошке опсерваторије у Нишу за период 1991-2009 године и подручја просторног Плана Гаџиног Хана сачунате су оријентационе средње годишње температур подручја ПП. Пошто вертикални термички градијент на сваких 100m висине износи просечно око 0,5оС, стим што је у хладнијем периоду мањи (0,4о) а у топлијем већи (0,4о) оријентационе температуре ваздуха подручја Гаџин Хан (300м.н.в.) дате су у следећој табели:

Средње температуре ваздуха (месечне и годишње) на подручје општине Гаџин Хан Табела бр.2

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год
Сред. темпер. Ниша	0,8	2,6	7,1	12,2	17,3	20,9	22,9	22,7	17,3	12,5	6,9	2,0	12,1
Верт. терм. градијент	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5	0,5	0,4	0,4	0,5
Сред. темпер. Г.Хана	0,4	2,2	6,7	11,7	16,8	20,4	22,3	22,1	16,8	12,0	6,5	1,6	11,6

Из предходне табеле се види да је средња годишња температура ваздуха насеља Гаџин Хан 11,6°С, да је најхладнији месец јануар са средњом температуром -0,4°С, а најтоплији јул и јуни са 22,3°С, те годишња амплитуда износи 22,7°С.

За развој пољопривреде општине Гаџин Хан, веома су значајне средње температуре по годишњим добима на подручју Општине.

Средње температуре ваздуха по годишњим добима, на подручју општине Гаџин Хан Табела бр.2а.

Зима XII-II	Пролеће III-V	Лето VI-VIII	Јесен IX-XI	Вегетациони период IV-IX
1,4	11,7	21,6	11,8	18,4

Овакав ток температура указује да је јесен незнатно топлија од пролећа, што се тумачи трошењем извесне количине температуре на отапање снега у пролећним месецима. Вегетацијски период од IV до IX месеца, има средњу температуру од 18,4°C, што је веома повољно за сетву, напредовање и сазревање пољопривредних култура на овом подручју а нарочито у јесењем периоду када сазрева кукуруз, грозђе и друго воће и поврће. Овакав ток средњих дневних температура показује да шире подручје Гаџиног Хана има повољне услове за култивисање и оних биљних врста које за свој развој траже веће количине годишње топлоте и чији вегетациони период траје око 180 дана али само за надморске висине до 700м.

Применом температурних градијената за сваких 100 метара висине могу се запазити знатне осцилације средње месечне и средње годишње температуре, па су зато оне срачунате за све висинске зоне на подручју Плана, на основу којих је урађена карта зона средњегодишњих температура на подручју ПП. На такав закључак указује и чињеница да се средња јануарска температура за цело подручје креће од 0,80C у Гаџином Хану, до -1,80C у Калетинцу и -5,80C на Трему, највишем врху Суве планине. Већа колебања средње месечних температура се овде јављају у летњим месецима (8,00C), где се у јуну крећу од 12,90C на главном гребену Суве планине, до 20,90C у Гаџином Хану. Увидом у карту зона средње годишњих температура ваздуха, намеће се закључак да највећи део Просторног плана Општине припада зони где се средње годишње температуре крећу у граници од 10 до 120C. (Прилог бр. 2.)

Прилог бр. 2. – Зоне средње годишњих температура ваздуха ПП

Годишње амплитуде на територији читаве области, имају исто велика колебања која се крећу од 17,90C, на врху Суве планине до 22,30C на најнижем котлинском делу.

На основу доступних података просечна годишња сума падавина за уже подручје насеља Гаџин Хан (300м.н.в.) је 594,0mm. с тим што је највећа у мају и јуну а најмања у марту и фебруару, што се види из следеће табеле:

Средње месечне и средње годишња сума падавина (mm)

Табела бр. 3.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год
Сред. мес. пад. Г.Хана	41,0	35,6	32,8	49,6	71,3	69,1	45,4	42,1	38,9	61,5	54,0	53,1	594,0

Иако се овај део Запања сврстава у релативно суво подручје распоред воденог талогa по појединим добима и месецима доста повољан, јер од укупних годишњих количина падавина око 70 % се излије у периоду март – октобар или 53 % за период март – септембар, тј. за време шире и уже вегетационе периоде.

Снег у најнижим деловима Запања пада просечно 21,5 дана у току године. Највећу частину има децембар (6,6) а најмању март (3,4). Први дан са снежним покривачем се јавља 17. XII, а последњи 13. III. Међутим, снег се овде може јавити и у априлу па чак и у мају. Његове максималне висине су у Гаџином Хану око 35см. а на Сувој планини преко 2 м. што је нарочито важно за појаву високих вода у рекама у периоду отапања снега.

Од осталих метеоролошких појава овде би требало очекивати још и град, слану и грмљавину. Град се најчешће јавља у периоду од априла до августа а најчешће у мају и јуну. Грмљавине се овде јављају просечно око 25 дана, а слана око 31 дана годишње. Од слане су ослобођени једино летњи месеци. У циљу одбране од града на територији општине Гацин Хан изграђен је систем од 7 (седам) противградних станица у атарима села Гркиња, Г. Барбеш, Копривница, Д. Пољана, Сопотница; В.Вртоп и В. Крчимир.

Средња вредност облачности, изражена у десетинама покривености неба, опада од јануара до краја августа а затим се повећава до децембра. Средња годишња облачност износи око 120 дана, што значи да на овом подручју преовладавају ведри дани.

Ветрови имају значајну улогу као модификатори климе на ширем подручју Гациног Хана, јер преносе собом карактеристичне особине оне климе одакле долазе. Специфичне карактеристике рељефа, које се огледају кроз правце пружања Запаљске котлине и планинских венаца, првенствено утичу на правце кретања ваздушних маса.

Преовладајући ветар на овом подручју долази из северозападног, источног и североисточног правца. Западни ветар најчешће дува преко лета, док је северац готово подједнако распоређен на сва годишња доба. Ветрови из осталих праваца се овде јављају са мањом честином. У ову групу спадају и ветрови из јужног квадранта, који се најчешће јављају у пролеће и почетком лета.

Кошава у Запаље продире, заобилазећи Суву планину, са северозапада из правца Нишке котлине или са истока из Лужничке котлине и преко нижих обронака Суве планине. У Запаљској котлини је најјача на узвишењима и истакнутим локалитетима, а посебно на развођу Кутинске и Пусте реке, на потезу Враголија, познатој по јакој ветрометини (у народу „запаљска мечка”), где у зимским месецима долази до честог прекида саобраћаја.

1.2.5. Педолошки типови земљишта

Зависно од физичко – географских услова, утицаја времена и човека, као главних педогенетских чиниоца у стварању продуктивног земљишта, на подручју општине Гацин Хан развило више типова, подтипова и варијација земљишта, која су по вертикалној зоналности сврстана у три ареала.

Први ареал обухвата алувијалне равни Кутинске и Барбешке и Личке реке на чијим су се наносима формирала алувијална земљишта типа карбонатног алувијума, старијег алувијума у огајњачавању и забарени алувијум. Она су најчешће средње дубока и дубока, без јасно диференцираних хоризоната на попречним профилима. Претежно су песковитог састава, пропустљива за воду, добрих ваздушних особина и лака за обраду, па спадају у потенцијално најплоднијих земљишта на којима се гаје ратарске и повртарске културе.

Други ареал обухвата читаво неогено побрђе Запаљске котлине на чијим су се терасама развила земљишта из групе смоница и гајњача. Смонице су развијене изнад алувијалних земљишта, на благо нагнутим нижим и средње високим терасама котлинског побрђа на претежно глиновитим и лапоровитим подлогама. То су врло плодна, дубока, глиновита или глиновито-иловаста земљишта. Са повећавањем надморске висине и нагиба ова земљишта су изложена процесу огајњачавања или пак еволуирају ка еродираним смоницама.

Трећи ареал обухвата брдско-планински обод у коме је рељеф најизраженији, клима хладнија и влажнија а вегетација бујнија. На геолошку подлогу коју чине једри кречњаци, вертикалну зоналност земљишта чине црвеница и црвенорудна земљишта у нижим деловима а са порастом висине смењују се подзоли са планинским црницама. Вертикална зоналност у овом ареалу такође је условљена на подзоластим земљиштима и на шкриљцима, од којих су саграђене Селичевица и Бабичка гора.

1.2.6. Биљни и животињски свет

Укупну флору на подручју Просторног плана општине Гацин Хан може се поделити у две зоне: зона култивисане вегетације и зона самоникле вегетације.

У оквиру прве зоне, зависно од типова земљишта и њихових особина, издваја се ратарско - воћарско подручје, које се приближно поклапа са неогеним делом Запаља. То су најпродуктивнија земљишта са великим производним могућностима. На алувијалној равни Кутинске и Барбешке реке успешно се узгајају повртарски производи. У овом појасу од аутохтоне вегетације могу се срести остаци хидрофилних шума топола, врба, јасике, црне јове и других

меких лишћара. На стално или повремено забареним теренима ових реке реке настаниле су се барске биљке.

Терасе усечене у долирске стране углавном су под њивама, где се претежно гаје жита док побрђе и долирске стране представљају област винограда и воћњака. Присојне стране су прави винопрадарски појас.

Шумске површине територије углавном прекривају планирске делове Суве планине, Бабичке горе и Селичевике који припада овој општини. Овде је шумски покривач разређен, прилично дегардиран и представљен дрвном масом лошијег квалитета, а јављају се и знатне пашњачке површине са ретким стаблима. Шуму чини мешовита шумска вегетација (храст, буква, црни јасен, цер, лужник, брест, граба и др.) Непосредно изнад њих се простире појас пашњака и сувата а на северу експонираним странама и мањи засади четинара. Секундарне користи од биљног покривача локално становништво и организације које газдују шумским и утринским просторима у Запању, имају од сакупљања лековитог биља и дивљих плодова, малина, печурки, лешника, руја, шишарки и других. Богатство у зеленилу и чистом ваздуху пружају још значајне могућности за коришћење овог подручја у туристичке и здравствено - рекреативне сврхе.

Већа насеља на подручју Општине карактерише већа присутност украсних и из расадника произведених биљака које у њој знатно побољшавају квалитет животне средине. Највеће зелене површине представљене су парковима у центру града у оквиру школских дворишта, јавних установа и спортско-рекреативног центра. Посебне естетске вредности су постигнуте провлачењем зелених површина између стамбених и других објеката унутар стамбених површина насеља.

Фауну на ширем подручју Просторног плана општине Гаџин Хан може се поделити на две категорије. У прву категорију спадају домаће животиње и живина а у другу дивље животиње и птице.

На подручју насеља по одређеним условима дозвољено је чување домаћих животиња и живана. Однос у структури и квалитету сточног фонда овог подручја у поређењу са Србијом је веома ниска иако су услови за развој интензивног сточарства повољни.

Шире подручје ПП одликује се значајнијим учешћем аухотоне вегетације па је учешће дивљих животиња и птица на овом простору је богата како по броју врста које улазе у њен састав тако и по бројности популације. Од сисара данас у шумско планинским пределима Суве планине, Бабичке горе, Крушевице и Селичевике најраспрострањенији су лисица, вук, дивља свиња, срна, лисица, јазавац и зец. Бројност и разноврсност ове дивљачи има посебан значај за развој ловног туризма.

У равничарским деловима Запања одржале су се пољска јаребица а у вишим деловима и јаребица камењарка. Фазан, као највећи украс шума и равница Запања, поново је овде настањен тек после Другог светског рада, када су га ловци, путем увоза из и домаћих фазанерија, размножили у свим његовим ранијим стаништима. Високо изнад планинских венаца могу се видети ретки примерци орла, јастреба и коса.

Кутинска и Барбешка река и њихове притоке се третирају као незагађене реке у чијим водама највише има кркуша, клена и скобаља.

1.2.7. Квалитет ваздуха и аерозагађеност

Стање аерозагађености и квалитет ваздуха на подручју Просторног плана може се дати само као процена, обзиром да не постоје релевантни подаци, мерења, праћења и контроле квалитета ваздуха и утицаја на здравље становништва.

Валоризацијом природних карактеристика ширег простора кроз анализу одређених геоморфолошких, климатолошких и биогеографских фактора може се закључити да је подручје Плана добро проветрено и максимално осунчано.

У самом насељу, постојеће намене, размештај објеката и начин њихог загревања у грејној сезони условљавају присуство великог броја дифузних локалних извора загађивања, који при при неповољним метеоролошким условима могу условити појаву достизања (GVI) и епизодних загађења.

Извори загађења на ширем подручју Просторног плана су углавном вештачки и површински распоређени. Задњих година највеће учешће у загађивању ваздуха имала су поједине локалне котларнице, које као енергент користе лож уље или чврсто гориво и индивидуална ложишта. Путни саобраћај представља све значајнији извор загађења. Мање проблеме на подручју ПП треба очекивати у зони државних путева II реда Ниш – Гаџин Хан – Бабушница (Р-241), који прилази кроз насеља Тасковићи, Гаџин Хан, Доњи Душник, Личје и Равна Дубрава и (Р-242) Гаџин Хан - Дољевац, који тангира насеља Гркињу, Горњи и Доњи Барбеш и Запањску

Топоницу. Разлог више оваквом закључку лежи у значајној френфекцији моторних возила и њиховој структури, чији издувни гасови на овом подручју показују тренд сталног пораста.

На квалитет ваздуха и стање загађености на анализираном подручју поред саобраћаја могу утицати и постојећи производни објекти и технологије у комплексима и на појединим локацијама на подручју одрађених насеља. Пошто задњих година највећи број тих индустријских објеката не раде те није било потребно предузимати превентивне мере заштите ваздуха од загађења. Недостаје такође, катастар објеката и технологије потенцијалних извора загађивања и евиденција о примењеним мерама и мониторингу.

Повећан степен загађења животне средине у Гацином Хану треба очекивати на ширем подручју аутобуске станице а повремено и код пијаце и ветеринарске станице.

Пољопривредне површине са интензивном обрадом и применом агротехничких мера у одређеној мери представљају изворе загађивања ваздуха из окружења.

Због евидентираних извора загађивања а неопходности примене заштите и контроле на овом подручју, препорука је да се што хитније успостави мониторинг стања аерозагађења кроз израду Програма за праћење квалитета ваздуха на најугроженијим деловима планског подручја.

Због сталног пораста броја потенцијалних извора загађивања а неопходности примене заштите и контроле на ширем подручју града, препорука је да се успостави мониторинг стања аерозагађења кроз већи број мерних места у Програму за праћење квалитета ваздуха на планском подручју.

1.2.8. Бука и вибрације

За потребе планског развоја општине Гацин Хан, мора се пронаћи начин систематског вршења мерења нивоа буке на мерним тачкама изабраним према намени простора на подручју Плана у складу са Правилником о дозвољеним нивоима буке и акустичном зонирању простора ("Сл. гласник РС" бр. 54/92 и ЈУС. У.Ј6. 205).

Максималне вредности меродавног нивоа буке у односу на дозвољене стандардом ЈУС. У.Ј6. 205, треба очекивати у јутарњим и поподневним часувима, посебно у летњим месецима, када су и фреквенције возила и пешака највећа. Мањих проблема треба очекивати пре свега дуж државних путева II реда (Р-241) и (Р-242), посебно у делу где прилазе кроз насељена места. И поред свега ради укупне заштите и унапређивања животне средине на ширем подручју Просторног плана, стји потреба да локална самоуправа обезбеди све предуслове да проблем буке буде третиран на нивоу развијене средине.

Анализом стања буке на слободном простору, уз примену стандарда акустичког зонирања може се закључити да се изван насељених места на подручју Просторног плана, проблем са значајним прекорачењима буке јавља само дуж поменутих државних путева. У слободном простору, зонама за одмор и рекреацију, приградским и сеоским насељима меродавни ниво буке се креће у границама дозвољеног нивоа по стандардима ЈУС У.Ј6.205. Ту се у изузетно ретким случајевима јављају колебања у нивоу буке, када се појављају један или више растућих тонова, чије време трајања је кратко.

1.2.9. Стање, значај и квалитет вода

Основно хидрографско богатство на подручју Просторног плана општине Гацин Хан чини горњи делови тока Кутинске, Барбешке и Дубравске реке и њихових притока. Кутинска река представља једини речни ток који одводи воду из читаве Запаљске котлине у Нишаву. Извире из више јаких врела код села Вртоп (796м) па дужина њеног тока износи 35 км. а површина слива 227 км². Укупан пад од извора до ушћа је 515м или чак 14,6% што са великом просечном густином речне мреже (970м/км²) овој реци даје бујични карактер.

Највећи и најнижи месечни протуцај на Кутинској реци код водомерне станице Радикина Бара, која се налази низводно од подручја плана, стоје у односу 1:4, док су средње месечни протицаји приказани у следећој табели:

Средње месечни и годишњи протицај Кутинске реке

Табела бр. 4.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
К. река (м³/сек.)	1,62	2,87	2,98	2,69	2,55	1,68	0,92	0,73	0,71	0,98	0,77	1,18	1,63
%	8,23	14,60	15,15	13,70	12,98	8,53	4,67	3,72	3,61	4,97	3,92	5,60	100,0

Сличан распоред отицаја у току године је и код Барбешке и Личке реке јер су условљени висином слива у којем се снег у пролеће топи касније и када се у крашким врелима и изворима дуж обода Суве планине, Селичевице и Бабишке горе изливају максималне годишње воде.

Овакви односи у водном билансу показују да целокупни токови овог сливног подручја имају бујични карактер, који се одражава на процесе ерозије. Зато по изгледу рељефа на читавом сливу, геолошкој и педолошкој подлози, климатским обележјима, вегетацији, неправилном коришћењу земљишта и развијености хидрографске мреже, стоји потреба за ширим мерама заштите као и одређеним хидротехничким захватима.

На ширем подручју Гаџиног Хана у зависности од геолошког састава терена и биљног покривача, подземне воде се одликују различитим дубинама и резервама. Тако у алувијалним наносима Кутинске реке оне имају највећу моћност и њен ниво издани се креће на дубини од 0,5 – 2,0м.

На речним терасама и благо нагнутим странама Суве планине Бабишке горе и Селичевице, кроз чије седimente површинске воде лако пониру, издан се формира на неогеним глинама и њихова дубина је знатно већа.

Површинске воде бивају загађене испуштањем непричишћених отпадних вода у речне токове као и учесталим одлагањем чврстих отпада уз њихових обала. Републички хидрометеоролошки завод Републике Србије је на основу извршених физичко-хемијских и биолошко-бактереолошких анализа вода, Кутинску реку сврстао у II класу.

Снабдевање водом у Општини је организовано преко водовода који захвата воду са врела у Доњем Душнику (66 до 807 l/sek), и поред кога се снабдевају и насеља Гаџин Хан, Марина Кутина, Краставче и Дуга Пољана. Сва остала насеља водом се снабдевају преко индивидуалних сеоских водовода, који како због капацитете, биолошке и хемијске исправности и техничког одржавања још увек нису у пуној функцији.

Општина посебну пажњу поклања канализацији и пречишћавању отпадних вода. Систем за организован одвод отпадних вода или канализациону мрежу у општини Гаџин Хан имају једино насеља Гаџин Хан и Топоница. Тренутно се отпочело са реализацијом колектора за насеља Д. Душник, Гаџин Хан, М. Кутина, Гркиња и Тасковић, који се финансира средствима Националног инвестиционог фонда (у даљем тексту: НИП). Што се осталих насеља тиче стање је прилично шаролико, од септичких јама преко индивидуалних или групних канализација, које се углавном завршавају у потоцима и рекама.

Како би се у наредном периоду заштитило здравље укупног становништва на подручју општине Гаџин Хан, неопходно је побољшање снабдевања квалитетном пијаћом водом, а нарочито обезбеђење одводњавања и пречишћавање отпадних вода.

1.2.10. Стање земљишта

Земљиште као природни ресурс на подручју општине Гаџин Хан, задњих година све више добија на значају као пољопривредно (због организоване пољопривредне производње и свести о њеном значају, због близине значајних потрошачких центара; задњих година посебно је изражена тенденција производња коштуничавог воћа) али и као шумско (због израженије пажње посвећене очувању водних режима, заштити од ерозија и клизишта, очувању биодиверзитета, ...).

Загађење земљишта са аспекта заштите животне средине и заштите здравља становништва има велики значај. Загађење земљишта има троструки значај: преко загаженог земљишта загађују се воде, вегетација (посебно животне намирнице), а загађењем земљишта одређеним хемијским састојцима ремете се еко-систем и биолошки процеси у земљишту и водама.

Ради повећавања приноса земљишту се додају минералне материје – урати, нитрати, фосвати и др. који ако се користе у прекомерној количини продиру, после атмосферских падавина или код интрнзивног наводњавања, у дубље слојеве земљишта све до водоносних слојева. Исто после већих атмосферских падавина, првенствено киша, површине земљишта под нагибом се спирају и ове минералне материје доспевају у водотоке.

Ради превазилажења ових проблема а у циљу производње високо квалитетне и здравствено безбедне хране локална самоуправа би морала да припреми Програм праћења квалитета земљишта на територији Општине и учешћу штетних материја у земљишту на

локацијама које су највише изложене загађивању (депонија, прометне саобраћајнице, комунална и индустријска постројења, већа предузећа, ...).

Као основни фактори деградације земљишта на планском подручју евидентирани су:

1. природни фактори:

- ерозија је облик девастације земљишта које је присутна на простору предметног подручја и представља проблем не само у брдовитом делу, већ и на равничарским деловима где су честе појаве клизања терена;
- суша као елементарна непогода.

2. антропогени фактори:

- саобраћај има за последицу повећан садржај олова услед таложења честица које емитују моторна возила у непосредној околини саобраћајница и на путном земљишту. Такође, бележи се благо повећан салинитет што је последица посипања коловоза (мешавином индустријске соли и ризле) у зимским месецима, односно спирања на земљиште поред коловоза;
- пољопривреда - услед неадекватне употребе (по количини и врсти) минералних ђубрива, пестицида и других агрохемијских средстава, што представља проблем сјобзиром на њихову постојаност у природним условима. Прекомерна употреба минералних ђубрива доводи до пораста садржаја нитрита у земљишту, што се може неповољно одразити на квалитет подземних вода;
- велики број дивљих депонија (сметлишта) – процеђивање депонијског филтрата;
- специфичан облик угрожавања земљишта представља бесправна изградња објеката и заузимање земљишта стамбеном изградњом и изградњом инфраструктурних објеката, чиме се умањује биолошка и естетска вредност простора.

1.2.11. Потенцијалне природне непогоде

Шире подручје Просторног плана је повремено изложено елементарним непогодама које су најчешће условљене екстремним атмоферским појавама, поплавама, земљотресима, клизањем земљишта, пожарима и др. Екстремне климатске појаве у зимском периоду су изражене јаким ветровима, високим снежним падавинама и сметовима и др. а преко лета сушама, олујним ветровима, електричним пражњем, јаким пљусковима са прекомерним спирањем и плављењем земљишта. На територији општине Гаџин Хан у оквиру система одбране од града изграђено је 7 (седам) противградних станица (Гркиња, Горњи Барбеш, Копривница, Дуга Пољана, Сопотница, Велики Вртоп и Велики Крчимир) са којих се током сезоне одбране од града испаљују противградне ракете. Од осталих природних елементарних непогода овде посебну пажњу треба обратити шумским пожарима и сушењу шума које могу бити изазване биљним штеточинама.

1.3. КАРАКТЕРИСТИКЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ОБЛАСТИМА ЗА КОЈЕ ПОСТОЈИ МОГУЋНОСТ ДА БУДУ ИЗЛОЖЕНЕ ЗНАЧАЈНОМ УТИЦАЈУ

Значајном утицају могу бити изложени сви природни ресурси, у варијанти нереализовања Просторног плана. Најугроженије би могло бити подручје Суве планине (због изражене ерозија у целом потезу нижег дела и подножја), затим воде (подземне, надземне).

Због присутног дугогодишњег смањења броја становника и депопулације (евидентирани је значајан број напуштених сеоских домаћинстава), дошло је до промене основних намена на деловима планског подручја (самозасејавањем се пољопривредно земљиште претварало у лоше шумско, што би, у случају наставка тренда, довело и до промене предеоних карактеристика).

Подручја која су званично евидентирана као еродибилна или склона клижењу, делимично су учвршћена претварањем (самозасејавањем) у шумско, но, до додатног стручног истраживања и оцене, третирају се сада према званичним налазима.

1.4. РАЗМАТРАНА ПИТАЊА И ПРОБЛЕМИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ПЛАНУ И ПРИКАЗ РАЗЛОГА ЗА ИЗОСТАВЉАЊЕ ОДРЕЂЕНИХ ПИТАЊА И ПРОБЛЕМА ИЗ ПОСТУПКА ПРОЦЕНЕ

1.4.1. РАЗМАТРАНА ПИТАЊА И ПРОБЛЕМИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ПЛАНУ

У Просторном плану су разматрана питања и проблеми заштите животне средине који се односе на заштиту њених следећих основних чинилаца и области: природни системи и ресурси (ваздух, воде, земљиште, али и лековити фактор и геолошки ресурси), заштићена природна добра, културно-историјска баштина, становништво, здравље људи, градови и друга насеља, инфраструктурни, индустријски и други објекти и друге створене вредности.

При одлучивању о питањима животне средине, ослањало се на прибављене услове и мишљења прибављена у претходним консултацијама и уважени су налази и закључци Извештаја о стратешкој процени утицаја рађених за планове вишег реда. Анализирано је стање животне средине, идентификовани су постојећи утицаји на чиниоце животне средине, међусекторски узроци деградације животне средине и утицаји привредних сектора на животну средину и процењени су могући природни и социо - економски утицаји. Предложена су решења за спречавање неких могућих негативних утицаја, тј. за заштиту (измештање деонице регионалне саобраћајнице Р-241 ван изграђеног подручја Гаџиног Хана) и за очување и унапређење (демографске пројекције са мерама за пораст становништва, ...). Извршено је вредновање варијантних решења (која представљају градацију збира планских решења из свих сектора развоја) и одређење за најповољније, којим се оптимизирају могући утицаји (спречавају евентуални негативни - или минимизирају њихови ефекти а подстичу се позитивни утицаји).

1.4.2. ПРИКАЗ РАЗЛОГА ЗА ИЗОСТАВЉАЊЕ ОДРЕЂЕНИХ ПИТАЊА ИЗ ПОСТУПКА СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

При обављању ове Стратешке процене, осим одредби из Решења о изради стратешке процене утицаја на животну средину овог Просторног плана, уважене су одреднице Извештаја о Стратешкој процени рађених у склопу планова вишег реда:

а. у складу са Решењем о изради стратешке процене, у оквиру ове Стратешке процене посебно се не разматра **1. прекогранична природа** утицаја на животну средину.

б. у складу са Извештајем о стратешкој процени утицаја Просторног плана Републике Србије на животну средину, ни у оквиру ове Стратешке процене посебно се не разматрају питања и проблеми управљања ризиком од: **2. технолошких удеса и природних непогода, 3. климатске промене и заштита озонског омотача, 4. бука, 5. вибрације, 6. јонизујућа и нејонизујућа зрачења.**

1.5. ПРИКАЗ ПРИПРЕМЉЕНИХ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА КОЈА СЕ ОДНОСЕ НА ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ПЛАНУ, УКЉУЧУЈУЋИ ВАРИЈАНТНО РЕШЕЊЕ НЕРЕАЛИЗОВАЊА ПЛАНА И НАЈПОВОЉНИЈЕ ВАРИЈАНТНО РЕШЕЊЕ СА СТАНОВИШТА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

У оквиру Концепта плана, као I фазе израде плана, по секторима развоја су варијантно рађене једино демографске пројекције (избор пројекције нема утицаја на животну средину, јер су разлике мале). Планска решења су рађена на основу варијанте демографског развоја одабране у оквиру Концепта.

Просторни план ни у једном сектору развоја није разматрао појединачна варијантна решења, па ни Стратешка процена такве варијанте није третирала.

У оквиру Стратешке процене разматрана су, упоређивана и вреднована, два могућа варијантна решења која се односе на заштиту животне средине, тј. два могућа сценарија:

а. Нереализовање плана као варијантно решење - варијанта нултог развоја, у еколошком и социо-економском погледу подразумева стагнацију и деградацију.

б. Развојно решење – варијанта потпуног реализовања Просторног плана у више имплементационих периода, подразумева напредак у еколошком и социо-економском погледу, тј. једину повољну варијанту са аспекта заштите и очувања животне средине.

1.6. РЕЗУЛТАТИ ПРЕТХОДНИХ КОНСУЛТАЦИЈА СА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ ОРГАНИМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА БИТНЕ СА СТАНОВИШТА ЦИЉЕВА И ПРОЦЕНЕ МОГУЋИХ УТИЦАЈА СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

у току припремних активности и израде Концепта плана, тражени су услови и мишљења од 48 установа, а добијени су од 29. Истовремено су вршене и усмене консултације са представницима заинтересованих органа и организација, битне са становишта циљева и процене могућих утицаја стратешке процене. Резултати свих тих активности уграђени су у овај Извештај.

У складу са Законом о стратешкој процени, орган надлежан за припрему Просторног плана дужан је да о овом Извештају о стратешкој процени утицаја, затражи мишљење од заинтересованих органа и организација. За заштиту планског подручја и имплементацију Просторног плана, од значаја је нарочито да су прибављена мишљења од надлежних ресорних министарстава за заштиту животне средине, за пољопривреду, шумарств, водопривреду, за здравље, рударство, енергетику.

У складу са Законом о планирању, Законом о стратешкој процени и Законом о заштити, учешће јавности се обезбеђује разматрањем Извештаја о стратешкој процени у оквиру излагања Просторног плана на јавни увид и одржавања јавне расправе у згради скупштине Општине. Тиме се спроводи и начело информисања и учешћа јавности.

У складу са Законаом о стратешкој процени, орган надлежан за припрему Просторног плана дужан је да сачини извештај о учешћу заинтересованих органа и учешћу јавности и на основу њега прибави оцену и сагласност органа надлежног за послове животне средине, на основу којих се доноси Просторни план.

Консултације су вршене у току израде Просторног плана и Извештаја о стратешкој процени утицаја.

У току израде Просторног плана, **о питањима животне средине** вршене су консултације са представницима:

- Министарства за пољопривреду, шумарство и водопривреду - Дирекција за воду,
- ЈП "Србијаводе" - водопривредни центар Ниш о утицају развоја функције водопривреде на животну средину и утицају стања водних ресурса на функцију водоснабдевања);
- Завода за заштиту споменика културе (о доходовној димензији споменика културе и њихове заштићене околине);
- Завода за заштиту природе Србије - Радне јединице у Нишу (еколошкој мрежи и ветропарковима);
- "Србијашуме" (о заштити еродибимног земљишта и проглашењу заштитних шума);
- остале институције, услови презентирани у књизи документационе основе.

У формирању **варијантних решења** и избору оптималних, учествовале су:

- Ресорне службе и предузећа општине Гаџин Хан
- Комисија за планове општине Гаџин Хан.

У току израде Извештаја о стратешкој процени извршене су додатне консултације са представницима:

- Завода за заштиту природе Србије - Радна јединица у Нишу.

2. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА

2.0.1. НАЧИН ДЕФИНИСАЊА ЦИЉЕВА И ИЗБОРА ИНДИКАТОРА СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Како су за израду Просторног плана општине Гаџин Хан стечене обавезе произашле из услова и одредница планова вишег реда а смернице (посебно у погледу захтева и циљева заштите животне средине) из опредељења стратешких докумената (тј. националних, регионалних и општинских стратегија развоја), **циљеви** стратешке процене утицаја дефинисани су (поглавља 2.2, 2.2.1. и 2.2.2.) на основу циљева развоја овог подручја, одређених:

- поменути стратегии развоја ширег и предметног подручја и
- просторним плановима вишег реда (чији су саставни део Извештаји о стратешкој процени њиховог утицаја на животну средину).
- Уважени су и прикупљени подаци и предлози о стању и у погледу заштите животне средине.

Одговарајући **индикатори** (поглавље 2.3.2 и 2.3.3.) изабрани су уважавањем индикатора Европске агенције за животну средину на конкретне прилике. При том, с обзиром да није успостављен мониторинг и претежно није вршено праћење услова дефинисаних као индикатора, уважаване су процене експертског тима.

2.1. ПРИКУПЉЕНИ ПОДАЦИ О СТАЊУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ЗНАЧАЈНИМ ПИТАЊИМА, ПРОБЛЕМИМА И ПРЕДЛОЗИМА У ПОГЛЕДУ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ПЛАНУ

При анализи стања на терену, услова за израду плана и важећих планских докумената, кроз интервјуе са становницима, искуства запослених у ресорним општинским службама и предузећима, прикупљени су:

1. подаци о стању животне средине и значајним питањима, и проблемима, који су дефинисани као "Могући утицаји" и
2. предлози у погледу заштите животне средине у плану, које је експертски тим вредновао у сврху оптимизирања утицаја, тј. спречавања лоших утицаја и подстицања добрих, што је дефинисано као "Оптимизирање утицаја планским решењима".

Како је стратешка процена вршена у току израде Концепта и Нацрта, њени радни налази су утицали на коначна планска решења.

2.2. ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

2.2.1. ОПШТИ ЦИЉЕВИ

Циљ обављања **Стратешке процене** је обезбеђивање заштите животне средине и унапређивања одрживог развоја интегрисањем основних начела заштите животне средине у поступак припреме и доношења Просторног плана.

Стратешком проценом проверава се да ли је планским решењима омогућено очување, унапређење и заштита животне средине у складу са стандардима које је поставила ЕУ и циљевима које су поставили, првенствено, ППРС и Водопривредна основа Републике Србије, Национални програм заштите животне средине и Национална стратегија управљања отпадом.

Општи циљеви стратешке процене

Табела бр. 5.

Ознака	Области заштите животне средине	Општи циљеви стратешке процене
1	Заштита и коришћење земљишта	Релативизирати негативан утицај укупног развоја на обрадиво пољопривредно, шумско и деградирано земљиште
2	Управљање водама	Створити услове за одржавање и дугорочни развој водног режима на подручју Просторног плана, уз рационално коришћење вода у оквиру интегралног комплексног и јединственог система коришћења вода, заштите вода и од вода.
3	Управљање квалитетом ваздуха	Очувати вредности ваздуха; минимизирати изложеност становништва и туриста загађеном ваздуху; релативизирати утицај експлоатације минералних сировина, индустријских и радних постројења, саобраћаја и енергетике на ваздух
4	Очување чинилаца националне еколошке мреже	Очувати и унапредити еколошки значајна подручја на територији Општине (тј. елементе националне еколошке мреже)
5	Очување природних добара и биодиверзитета и унапређење предела	Очувати и унапредити природна добра и биодиверзитет и унапредити предео
6	Здравље становништва	Заштитити и унапредити здравље становништва
7	Становништво, насеља	Ублажити негативан и обезбедити позитивне ефекте развоја на демографију и насеља
8	Економски развој планског подручја	Подстицати економски развој и запосленост
9	Инфраструктурни системи	Усмерити развој и контролисати однос инфраструктурних система и других сектора развоја
10	Управљање отпадом	Увести систем управљања отпадом (унапредити третман и одлагање комуналног, медицинског и индустријског отпада)
11	Заштита културних добара	Очувати и унапредити значајна културна добра, заштитити незаштићена
12	Еколошка равнотежа и управљање заштитом животне средине	Поштовати еколошки праг; унапредити систем управљања заштитом животне средине

2.2.2. ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ СА ПРЕДЛОГОМ ПОТЕБНИХ ИНДИКАТОРА

Посебни циљеви **Стратешке процене** произилазе из посебне намене подручја, могућности његовог развоја и података о стању животне средине и могућим проблемима а истовремено представљају основ за планирање делатности, функција и садржаја, односно намене површина и коришћење простора у Просторном плану, на принципима одрживог развоја. Посебни циљеви су разрада општих циљева, а на основу њих је дефинисан предлог потребних индикатора (табела: **Посебни циљеви СПУ и индикатори**).

Посебни циљеви стратешке процене и индикатори

Табела бр. 6.

Ознака	Општи циљеви СПУ	Индикатори
1.	Релативизирати негативан утицај укупног развоја на обрадиво пољопривредно и шумско земљиште, деградирано земљиште	
1.1.	Очувати обрадиво пољопривредно земљиште	Површине земљишта која се трајно губе за примарну намену
1.2.	Повећати површине под шумом	Промена површина шумског земљишта
2.	Створити услове за одржавање и дугорочни развој водног режима на подручју Просторног плана, уз рационално коришћење вода у оквиру интегралног комплексног и јединственог система коришћења вода, заштите вода и од вода	
2.1.	Развити систем за снабдевање водом неких насеља са локалних изворишта	Количине вода Квалитет вода (физичико-хемијски и биолошки)
2.2.	Унапредити заштиту од поплава, ерозије, бујица, клижења и других видова штетног дејства вода и зауставити и спречити деградацију пољопривредног земљишта	Регулација водотокова Пошумљавање Хидротехничке мере
2.3.	Успоставити и развити систем наводњавања	Количина вода Квалитет вода

2.4.	Контролисати евентуални негативан утицај рударства на хидролошки режим и квалитет подземних и површинских вода	Промена режима и квалитета подземних вода
2.5.	Очувати количине и унапредити квалитет вода	Промена режима површинских вода Промена класе квалитета водотока Изградња комуналних система Контролисано коришћење хемијских средстава у пољопривреди
3.	Очувати вредности ваздуха	
3.1.	Сачувати климатске услове	Елементи климе
3.2.	Строго контролисати ниво емисије штетних материја у ваздух	Емисије честица и гасова
3.3.	Минимизирати изложеност становништва и туриста загађеном ваздуху	Број дана са прекорачењем граничне вредности имисије (GVI) Индекси квалитета ваздуха
4.	Очувати и унапредити елементе националне еколошке мреже на територији Општине	
5.	Очувати природна добра и биодиверзитет и унапредити предео	
5.1.	Очувати биодиверзитет	Стање заштићених врста
5.2.	Извршити рекултивацију копова и одлагалишта	Рекултивисане површине
6.	Заштитити и унапредити здравље становништва	
		Број лекара на 1000 становника Морталитет деце Врсте и број учесталих болести Епидемије заразних болести Број и врста природних ризика по здравље становништва
7.	Ублажити негативан и обезбедити позитивне ефекте развоја на демографију и насеља	
7.1.	Поправити бројност и структуру становништва	Промена броја и структуре становништва Број младих породица по насељима
7.2.	Минимизирати утицај на насеља и објекте	Број објеката за рушење по насељима
8.	Подстицати економски развој и запосленост	
		% запослених код радно способног становништва % становништва које се бави пољопривредом % сеоског становништва са допунском делатношћу у непољопривредним делатностима % становништва запосленог у туризму
9.	Усмерити развој и контролисати однос инфраструктурних система и других сектора развоја	
9.1.	Минимизирати утицаје на путну мрежу и минимизирати утицаје саобраћаја	Дужина путева за измештање по деоницама из разлога заштите (км) Дужина ободних канала (км) Саобраћајно оптерећење државних путева(возила/сат)
9.2.	Минимизирати негативан утицај дефицитарности водопривредне инфраструктуре	Изграђена канализациона мрежа (км) Број насеља са решеном санитацијом %ј домаћинстава прикључених на мрежу водовода и канализације
9.3.	Сигурност напајања електричном енергијом	Број улазних праваца Напонски ниво (V)
9.4.	Повећати учешће гаса као енергента.	Број обухваћених корисника
9.5.	Обезбедити оптималну покривеност телефонским мрежама	Број оператера Број телефонских прикључака
9.6.	Обезбедити обновљиве изворе енергије (ОИЕ)	Врсте ОИЕ Број обухваћених корисника
10.	Увести систем управљања отпадом (унапредити третман и одлагање комуналног, медицинског и индустријског отпада)	
10.1.	Смањити количину комуналног отпада	% смањења комуналног отпада на месту настанка % комуналног отпада који се одлаже на санитарну депонију % комуналног отпада који се рециклира
10.2.	Организовано сакупљати опасни отпад из домаћинстава	Количина сакупљеног опасног отпада из домаћинстава (јединица мере према врсти отпада)
10.3.	Контролисати поступање са медицинским отпадом пре одлагања	% прописно припремљеног медицинског отпада за одлагање
10.4.	Одржати или смањити количину индустријског отпада који се депонује	% индустријског отпада који се рециклира

11.	Очувати и унапредити значјна културна добра, заштитити незаштићена	Број и значај угрожених објеката културног наслеђа Број евидентираних објеката културног наслеђа које треба заштити проглашењем и уписом у регистар Површине према режимима заштите културне баштине
12.	Поштовати еколошки праг; искористити аутохтоне ресурсе; унапредити систем управљања заштитом животне средине	
12.11	Поштовати еколошки праг	Усклађивање развоја центра Општине, центара заједница насеља, центара са делимичним ознакама централитета и туристичких насеља са капацитетима животне средине
12.2.	Искористити аутохтоне ресурсе	Значај природних ресурса за развој туризма; Значај створених ресурса (постојеће мреже јавних служби, саобраћаја, инфраструктуре искористити за развој насеља предвиђених за центре и за туристичка насеља
12.3.	Унапредити систем управљања заштитом животне средине, ојачати институције из области заштите животне средине	% буџета намењен заштити животне средине Број области у које се уводи мониторинг; број мерних тачака по областима

2.4.3. ИЗБОР ОДГОВАРАЈУЋИХ ИНДИКАТОРА КОЈИ ЋЕ СЕ КОРИСТИТИ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Иако Закон није дефинисао индикаторе за стратешку процену, имајући у виду да је он урађен према ЕУ Директиви, при утврђивању индикатора животне средине за ову стратешку процену, ослањало се на циљеве ове стратешке процене и на индикаторе Европске агенције за животну средину.

Осим што није стандардизован систем индикатора животне средине, у нашој земљи није формирана ни адекватна информациона основа. За анализирано подручје није успостављен мониторинг, а ни за потребе израде Просторног плана нису вршена истраживања о стању чинилаца животне средине, па недостају квантитативни и квалитативни показатељи стања животне средине. У таквим околностима, ставови о еколошким утицајима засновани су већим делом на експертском вредновању животне средине (тј. при обављању стратешке процене користе се индикатори процењени као потребни у табели: Посебни циљеви стратешке процене и индикатори, уколико су за њих могле бити дефинисане вредности на основу података прибављених од ресорних институција, из интервјуа грађана, обиласка терена и на основу експертског искуства у решавању сличних проблема).

При стратешкој процени и изради овог Извештаја, критеријуми за оцену обима и величине утицаја били су основ за валоризацију индикатора животне средине јер се сматрају примарним фактором управљања животном средином. Величина и значај утицаја су критеријуми коришћени за вредновање утицаја планираних садржаја и функција:

- Величину утицаја представља штета или корист од процењеног деловања на животну средину;

- Значај утицаја мерен је простором који може бити изложен деловању промена у животној средини.

На основу циљева из планова и секторских докумената, а у вези стања животне средине, припремљени су општи циљеви стратешке процене и идентификована питања заштите животне средине која су релевантна за План.

Посебни циљеви СПУ представљају конкретне смернице општих циљева исказаних кроз смернице за промену акције и мера на ширем подручју Плана. Њиме се методолошки проверавају ефекти Плана на животну средину, што доприноси укупном одрживом развоју. Ради утврђивања општих циљева изабрани су меродавни индикатори за СПУ који носе суштинске карактеристике области за које се ради План. Посебни циљеви стратешке процене и индикатори припремљени су на основу општих и приказани су у следећој табели.

3. ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА СА ОПИСОМ МЕРА ПРЕДВИЂЕНИХ ЗА СМАЊЕЊЕ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

3.1. МОГУЋИ УТИЦАЈИ НА ЧИНИОЦЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И АДЕКВАТНЕ МЕРЕ ЗА ЊИХОВО ОПТИМИЗИРАЊЕ

3.1.1. Стање животне средине планског подручја

Територија општине Гацин Хан је подручје очуване животне средине, које би евентуално могли да угрозе:

- саобраћај на државним путевима II реда који пролазе кроз подручје;
- ТС 35/10 kV "Гацин Хан", ТС 35/10 kV "Доњи Душник";
- спонтано настале, повремене сеоске депоније, несанитарне септичке јаме и отпадне воде из насеља;
- латентна опасност од поплава бујичних водотокова;
- ерозија као стално присутан процес.

Ови ризици повећавајује притисак на на животну средину.

3.1.2. Ваздух

Због великих површина под шумама и добре проветрености, територија општине Гацин Хан је подручје добро очуваног, квалитетног, здравог ваздуха. Мониторинг није успостављен, те се не прате промене квалитета нии мерења концентрација загађујућих материја.

Извори загађења ваздуха су антропогеног порекла: **саобраћај** на државним путевима, а у зимском периоду и индивидуална **ложишта** сеоских домаћинстава. Насеља се налазе по ободу подручја захваћеног планом.

Продукти грејања фосилним горивима су сумпор-диоксид и чађ. Саобраћај и енергетска постројења представљају извор азотових оксида. Извор угљен-моноксида на подручју Плана су моторна возила и кућна ложишта са сагоревањем чврстих и течних горива.

На основу Правилника о граничним вредностима, методама мерења имисије, критеријумима за успостављање мерних места и евиденцији података, и на основу члана 20. став 2. тачка 1. и 2. Закона о заштити животне средине („Службени гласник РС“, број 66/91), процењено је да вредности граничне вредности имисије (GVI), односно највиши дозвољени ниво концентрације загађујућих материја у ваздуху, не угрожавају овог чиниоца животне средине.

3.1.3. Воде

Сува планина је масив сиромашан водом, што резултује пропустљивошћу кречњака и понирањем падавина до вододржљивих слојева. Високи делови Суве планине су готово безводни, а подножје обилује изданском и површинском водом. На прелазу кречњака у вододржљиве стене (дуж обода Суве планине) вода избија на више места у облику врела. Највеће врело на планском подручју је код Горњег Душника. У подножју се јављају и многобројни извори који су били пресудни за фомирање сталних насеља неки су каптирани у сеоске чесме и сточна појила, а неки се за пољопривреду

Површински токови су углавном водотоци бујичног карактера, повремени потоци, суводолине и површински извори. Речице западног најобешумљенијег дела Суве планине, Копривничка река, Венежица и Врело, се уливају у Кутинску реку, која тече кроз Заплање и улива се у Нишаву.

На планском подручју евидентни су следећи извори загађења вода:

- отпадне воде из домаћинстава;
- несанитарне и нехигијенске септичке јаме које постоје у руралном делу подручја;
- процедурне воде из спонтано насталих, повремених сеоских депонија.

Антропогени утицаји (коришћење простора) нарушавају природне односе, што се одражава и на промену режима вода.

Одређивање и вредновање квалитета и утицаја вода и на воде, извршено је на основу Закон о водама и Водопривредне основе. Овим документима утврђено је која подручја треба прогласити заштићеним са аспекта њихове планиране намене. Заштите квалитета вода на овом

подручју, спроводи се и поштовањем правила за спровођење свих активности на подручју заштитних зона.

3.1.4. Земљиште

Спада у условно обновљиве ресурсе, чији се добар квалитет природно дуго формира, а брзо уништава, а његов састав опредељује услове целог екосистема. Процењено је да је на планском подручју земљиште релативно добро очувани ресурс

Могући извори загађења земљишта су:

- пољопривреда (услед неконтролисане употребе агрохемијских средстава, може се повећати присуство нитрата код пољопривредног земљишта);
- спонтано настале, повремене сеоске депоније, несанитарне септичке јаме и отпадне воде из насеља;
- акциденти и експлозије у саобраћају (а код обичног коришћења могу бити повећани талози од сагоревања горива или салинитет, због зимског посипања сољу);
- искоришћавање грађевинског материјала;
- непланска сеча шума као разлог ерозије и огољавања и поплава;
- суше, као повремени вид елементарне непогоде.

Одређивање и вредновање квалитет земљишта и утицаја прати се на основу законских оквира који су дати у Закону о заштити животне средине. Република Србија је, добијањем донације, укључена у спровођење Стокхолмске конвенције о дуготрајним органским загађујућим супстанцама.

3.1.5. Отпад

Поступање са комуналним отпадом није уведено у систем управљања. Организовано сакупљање отпада врши се на мањем делу територије и транспортује на депонију Бубањ на територији града Ниша. Бројне "дивље", спонтано настале, повремене сеоске депоније, представљају посебан проблем, јер су на нивоу сметлишта, често поред путева и водотокова, у близини насеља или у самим насељима. Без претходног третмана и сепарације, неселективно се одлажу скоро све врсте отпада укључујући и опасан отпад из домаћинства (батерије, акумулатори, амбалажа и остаци хемијских средстава која се користе у пољопривреди и тд) а често и тела угинулих животиња (због недостатка сточних гробаља). Често се у селима спаљује органски отпад (лишће, грање, спаљивање њива после жетве) и амбалажни отпад. На територији Просторног плана нема извора опасног отпада осим опасног отпада из домаћинства.

Медицински отпад који настаје у сеоским амбулантама планског подручја, третира се у Центру за третман медицинског отпада Нишавског управног округа Здравственог центра Ниш. Центар је опремљен аутоклавом и дробилицом који се налазе у наменском објекту поред здравствене станице Дома здравља Ниш у селу Трупале, као и возилом за транспорт инфективног медицинског отпада. Након третмана отпад се одлаже на депонију.

Могући негативни утицаји неодговарајућег поступања са отпадом, су:

- директно загађивање земљишта, вода;
- загађење ваздуха и опасност од пожара;
- претварање комуналног у опасни отпад загађењем услед заједничког одлагања;
- појава заразних болести.

Успостављање система организованог управљања свим врстама отпада на планском подручју, и изградња сточних гробаља су адекватна планска решења.

Одређивање и вредновање утицаја отпада на поједине чиниоце животне средине, вршено је на основу Закона о управљању отпадом ("Службени гласник РС", бр. 36/2009 и 88/2010), Стратегије управљања отпадом за период 2010-2019. године ("Службени гласник РС", бр. 29/10) и других секторских локалних, регионалних и националних докумената.

3.1.6. Флора и фауна, станишта и биодиверзитет

Целокупни **биодиверзитет** територије општине Гаџин Хан, релативно добро је очуван.

Сува планина је подручје посебних вредности, стога је заштићено. Простор заштићеног добра Сува планина карактерише изразито вертикално смењивање **вегетације**, а њен биљни

покривач чине бројне различите асоцијације. Карактерише је велика разноврсност биљних и животињских врста, чија станишта често угрожавају антропогени утицаји, промене климатских и других услова.

Шумски фонд сачињавају од мањих ка већим надморским висинама, брдска букова шума, шума црног бора, шума букве, каспијског јавора, мечје леске, шума букве и јеле, предпланинске букове шуме, а на највишим деловима Суве планине налазе се шума Српске смрче и Шума кривуља.

Шумски комплекси су значајан обновљив природни ресурс и значајни су за очување осталих чиниоца животне средине. Шумарство, сакупљање лековитог биља, и ловство (као делатности које се ослањају на природне ресурсе, а уз поштовање прописаних режима заштите и принципа одрживог развоја, компатибилне су са другим плановима коришћења и заштите простора), основ су за развој туризма, као основног правца развоја Општине.

На Сувој планини су развијене реликтне полидоминантне шумске заједнице, које изграђују биљне врсте ендемског и реликтог карактера

Планско подручје (посебно подручје Суве планине) карактерише богата **фауна** (територија целе Општине је ловно подручје).

Део планског подручја обухваћен је Емералд мрежом (делом европске еколошке мреже за очување дивље флоре и фауне, тј. угрожених и вредних врста животиња и њиховог станишта).

Констатована је значајна **очуваност појединих чиниоца животне средине** (ни један није осетније угрожен или деградиран) као и пејзажно-амбијенталних вредности, заснованих на изузетној предеоној разноликости и ненарушеним амбијентално-предеоним вредностима.

3.1.7. Предел

Природни и културни предео планског подручја, према одредницама ППРС, припада српско-балканском макрорегиону, хетерогеног предеоног обрасца.

Локално су евидентирани разноврсни еколошки услови и више типова **предела**:

- Долински - са условима за пољопривреду, формирање насеља и трасирање саобраћајница;
- Брдски - са условима за воћарство и виноградарство, на ободу Суве планине и обухваћених делова Селичевице и Бабишке горе;
- Планински – са условима за шумарство и лов, на висинама изнад 800 m.n.v.на Сувој планини, Селичевици и Бабишкој гори;
- Окомито-стеновити – дуж границе Општине преко Суве планине, обухвата Мосор на самој граници, спаја Соколов камен, Трем, Ђорђину чуку и Лесни рит, и дуж границе Општине преко гребена на Селичевици и Бабишкој гори;
- Сипарски – на Сувој планини, стрме падине Трема и Соколовог камена;
- Превојни – на Сувој планини, уско подручје између Мосора и Соколовог камена, у атару Горњег Душника;
- Речни – Гушевац и мали део Кутинске реке;
- Уникатни – са примерцима крашких облика;
- Културни предео – резултат интеракције природе и традиционалног начина живота.

3.1.8. Природна добра

Заштићено природно добро је споменик природе "Стабло оскоруше у Гркињи", чија је заштићена припадајућа катастарска парцела бр.6922.

У поступку заштите (чиме се сматрају заштићеним у смислу члана 42. Закона о заштити природе), су следећи споменици природе са планског подручја:

- стабло клена у селу Јагличје;
- стабло храста у селу Доњи Душник;
- стабло цера у селу Краставче;
- група стабала храста у Гаџином Хану.

Сува планина је **у поступку заштите** као Специјални резерват природе "Сува планина" (даље: СРП), чиме се сматра заштићеним у смислу члана 42. Закона о заштити природе. На

територији општине Гацин Хан је 1,69% СРП, део који обухвата 12 целих КО: Велики Крчимир, Мали Крчимир, Велики Вртоп, Шебет, Калетинац, Сопотница, Горњи Душник, Миљковац, Ћелије, Чагровац, Јагличје, Копривница. Површина под СРП на подручју општине Гацин Хан заузима 10207,5ha.

За будући СРП "Сува планина", у изради је Просторни план подручја посебне намене, којим се утврђују 3 зоне заштите и режими коришћења простора у њима, као оквир у коме ће се одвијати социо-економски и просторни развој који се предвиђа Просторним планом општине Гацин Хан.

У режиму заштите I степена (строга заштита), забрањено је коришћења природних богатстава и искључене су све активности осим научних истраживања и контролисане едукације.

У режиму заштите II степена (активна заштита), коришћење природних богатстава је ограничено и строго контролисано а допуштене су активности у простору којима се унапређује стање и презентује природно добра без последица по његове примарне вредности.

У режиму заштите III степена (прикративна заштита), је преостало подручје СРП Сува планина (не обухвата зоне заштите I и II степена), у коме је могућа ревитализација и укупно унапређење заштићеног подручја, као и ограничено коришћење природних ресурса, развој села, обезбеђење инфраструктуре, и тд.

Према Уредби о еколошкој мрежи (2010), подручје Суве планине је еколошки значајно подручје бр. 82 у еколошкој мрежи Србије и обухвата: подручје у поступку заштите СРП Сува планина; EMERALD подручје значајно са становишта примене Бернске конвенције у Србији; међународно значајно подручје за биљке (ІРА) Сува планина (део се налази на територији општине Гацин Хан); међународно и национално значајно подручје за птице (ІВА) Сува планина; и одабрано подручје за дневне лептире (РВА) Сува планина.

Концепција оба просторна плана подразумева мултифункционални развој Општине у условима очувања и унапређивања укупних природних вредности, ресурса и предеоних одлика.

Управљање заштићеним природним добром вршиће се у складу са чињеницом да је, према класификацији IUCN подручје Суве планине сврстано у IV категорију.

Просторним планом предлаже се заштита евидентираних стабала-записа. У непосредној околини стабала, до утврђивања заштитне зоне око стабала, активности не смеју угрозити простор око стабла, његов даљи раст и развој, у смислу подизања нових култура. Забрањено је уклањање, односно, сеча грана, изградња инфраструктурних коридора, одлагање смећа, изградња високих објеката у близини стабла и сл.

3.1.9. Културно - историјска баштина

Није извршено (а потребно је) рекогносцирање укупног ппппппланског подручја. Постојећа непокретна културна добра у Општини су различитом стању, али претежно су запуштена и нису уведена у савремене животне токове.

Непокретна културна добра штите се заједно са простором у коме се налазе, а у подручјима где су интегрисана у природни простор заједно са њим.

Према условима Завода за заштиту споменика културе за израду Просторног плана подручја посебне намене специјалног резервата природе Сува планина, бр 1091/2, евидентирани непокретности са споменичким својствима су:

А) Евидентирани археолошки локалитети и објекти

1. Локалитет Кале, Велики Вртоп
2. Остаци већег античког, Велики Вртоп
3. Црква Св. Тројице, Велики Вртоп
4. Локалитет Манастириште, Велики Крчимир
5. Локалитет Мало Кале, Велики Крчимир
6. Локалитет Велико Кале, Велики Крчимир
7. Локалитет Селиште, Велики Крчимир
8. Црква Св. Вазнесења Господњег, Велики Крчимир
9. Локалитет Врелце, Горњи Душник
10. Локалитет Шилјак, Горњи Душник

11. Црква Св. Николе, Горњи Душник
12. Локалитет Крс, Горњи Душник
13. Змијска пећина ("Бабина гузица"), Јагличје
14. Локалитет Мандала ("Габар"), Калетинац
15. Локалитет Њива Драгана Милојковића, Калетинац
16. Локалитет на брду изнад села Калетинац
17. Локалитет Црквиште, Копривница
18. Локалитет Мосор, Копривница
19. Локалитет Рајац, Копривница
20. Локалитет Селиште, Копривница
21. Локалитет Попова Глава, Мали Крчимир
22. Локалитет на брду изнад школе, Мали Крчимир
23. Локалитет Крс, Мали Крчимир
24. Локалитет Пољана, Миљковац
25. Локалитет Зла долина, Миљковац
26. Трагови црквишта у селу Миљковац код записа
27. Локалитет код школе, Сопотница
28. Локалитет Селиште, Сопотница
29. Локалитет Гумна, Сопотница
30. Локалитет Кале, Ћелије
31. Локалитет Ћелијска пољана, Ћелије
32. Локалитет Црквиште, Ћелије
33. Локалитет Њива Богдановића, Чагровац
34. Локалитет Манастириште, Чагровац
35. Локалитет Селиште I, Чагровац
36. Локалитет Селиште II, Чагровац
37. Локалитет Остра Глава, Чагровац
38. Локалитет Кула, Ново Село
39. Локалитет Жермица, Ново Село

Б) Историјски споменици

1. Спомен чесма палим мештанима у Нор-у, Копривница
2. Спомен чесма палим у Нор-у, Мали Крчимир
3. Спомен чесма палим у Нор-у, Сопотница.

В) Подручје етно-градитељског наслеђа: 17 воденица на простору катастарских општина Горњи и Доњи Душник.

Заштићена околина цркве Св. Илије у Јагличју обухвата катастарске парцеле бр. 1112 и 1115 КО Јагличје. До дефинисања обухвата заштићене околине за цркву Св. Вазнесења у Великом Крчмиру и окончања поступка утврђивања за непокретна културна добра осталих евидентираних непокретности, заштићеном околином ће се сматрати катастарске парцеле које се граниче или се налазе у непосредној околини парцеле на којој се налазе непокретно културно добро или евидентирана непокретност. У простору заштићене околине могуће је уређење простора и изградња садржаја у функцији истраживања, заштите и презентације непокретног културног добра а у складу са условима надлежних служби заштите. У радијусу визуелне перцепције културних добара и евидентираних непокретности није дозвољена некомплементарна и непланска изградња а приликом извођења интервенција потребно је пројектовањем у контексту, ослањањем на споменичке вредности културног добра и наслеђа у окружењу и другим методама које доприносе остваривању виших домета и унапређењу градитељског стваралаштва утицати на успостављање просторног и амбијенталног склада.

Планом се предлаже да третман амбијенталне целине добију:

- непосредна околина објеката који су евидентирани и уживају претходну заштиту;
- трг у центру Гаџиног Хана, око споменика "Око Соколово";
- брдо Срог са видиковцем (амбијентална целина од урбанистичког и културног значаја);
- простор 3 храста-записа (амбијентална целина од културно-историјског значаја);

- засеок у Старој Дубрави у коме је рођен песник Бранко Миљковић (као културна баштина).

Планским решењима се спречава деградација постојећих простора и физичке структуре дефинисањем смерница за рад на урбаној конзервацији и обнови у просторним културно-историјским целинама.

3.1.10. Инфраструктурне мреже и објекти

Утицај инфраструктурних мрежа на животну средину може бити индиректан-привремени -на ограниченом простору- претежно негативан (при изградњи) и директан-трајни претежно позитиван (при експлоатацији).

Електроенергетска мрежа

- Примарна заштита животне средине од утицаја далековода при изградњи (привремених) и експлоатацији (трајних), обезбеђује се избором трасе ван насеља, ван заштићених објеката и простора са природним и културним добрима; допунска заштита обезбеђује се заштитним појасевима, планским условљавањем појачане електричне и механичке сигурности и/или минимално дозвољених сигурносних висина и удаљености инсталације далековода, на појединим деоницама.

- Максималне вредности електричног (kV_{eff}/m) и магнетног поља (mT) при нормалном раду далековода морају бити у границама препоручених од стране Светске здравствене организације (WHO), односно норматива који су прихваћени од Међународног удружења за заштиту од зрачења (IRPA), Међународне комисије за заштиту од нејонизујућег зрачења (INIRC) и Европског комитета за стандардизацију у електротехници (CENELEC).

Планска превентива и заштита подразумевају формирање заштитних појасева далековода, чије ширине, зависно од напонског нивоа, износе:

- за далековод напонског нивоа 400 (380) kV - 42,0 м (2x 21,0 м од осе далековода),
- за далековод напонског нивоа 220 kV - 29,0 м (2 x 14,5 м од осе далековода).

Трасе и заштитне зоне предвиђене овим Просторним планом, обезбеђују вишеструко нижу вредност магнетног и електричног поља од препоручених вредности и превентивну заштиту становништва.

Гасоводна мрежа

Гасоводна мрежа не постоји али се предвиђа у даљој будућности.

Услови за пројектовање, грађење и испитивање гасовода високог и средњег притиска одређени су "Правилником о техничким условима и нормативима за безбедан транспорт течних и гасовитих угљоводоника магистралним нафтоводима и гасоводима за међународни транспорт" ("Сл. Лист СФРЈ", бр. 26/85).

Могући су утицаји гасовода на:

1. Загађивање ваздуха - у акцидентним ситуацијама (цурења гаса), као акциденти (пожари и експлозије), при емисији природног гаса кроз одушне вентиле и вентиле сигурности гасне инсталације (редовна емисија природног гаса кроз одушне вентиле не угрожава животну средину, јер он не садржи токсичне супстанце). Мере заштите подразумевају редовно одржавање и сервисирање система у току експлоатације.

Када објекат гасовода не испадне из режима редовног рада, може се на њему догодити као акцидент експлозија гасног облака и пожар.

2. Загађивање земљишта и вода - у фази експлоатације гасовода нема загађења тла, а у случају акцидента последице су краткотрајног карактера: бука (транспорт и дистрибуција природног гаса кроз укупани цевовод не ствара буку), заузимање земљишта (по укопавању гасовода земљиште се враћа у првобитно стање), утицај на флору (евидентан само код изградње, у фази експлоатације нема утицаја), утицај на фауну (не треба га очекивати), промене микроклиматских карактеристика (посредно коришћење природног гаса као енергента знатно смањује емисију загађујућих материја у ваздуху, што директно утиче на смањење ефекта стаклене баште и других негативних ефеката све већег загађивања атмосфере) и социјални ефекти (бољ услови живљења и могућности за развој одређених делатности).

Сматра се да су укупни **утицаји претежно позитивни**, јер се експлоатацијом природног гаса побољшавају се услови живљења и подиже стандард становништва.

Планска превентива и заштита од могућих негативних утицаја подразумевају обезбеђење коридора гасовода средњег притиска који ће обухватити ширу зону гасовода (у којој други објекти утичу на сигурност гасовода) и ужу зону (у којој је након изградње гасовода забрањено градити зграде намењене за становање или боравак људи, без обзира на степен сигурностиса којим је гасовод изграђен и без обзира у који је разред појас гасовода сврстан).. Шири зоне гасовода је појас ширине од по 200 m. са сваке стране цевовода, рачунајући од осе цевовода у ком други објекти утичу на сигурност гасовода.

Код проласка у близини или паралелног вођења гасовода уз друге објекте, најмање допуштено одстојање је:

- 5 m од спољне ивице путног појаса државног пута II реда и локалног пута,
- 30 m од надземних делова цевовода, рачунајући од спољне ивице путног појаса, ,
- 1 m (мерено хоризонтално) од темеља грађевинских објеката, уколико не угрожава стабилност објеката,
- 0,5 m од спољне ивице других укопаних инсталација и мелиорационих објеката,
- 10 m од ножица насипа регулисаних водотока и канала.

Сигурност животне средине у фази експлоатације, поразумева поштовање основних мера заштите:

- ефикасан рад командног центра са даљинском контролом потрошње и протока гаса (диспечерски центар), где систем региструје и сигнализира и најмањи пад притиска у систему, и омогућава откривање деонице гасовода или објекта на којима долази до неконтролисаног испуштања гаса из инсталације. Диспечерски центар, као и екипе одржавања су дежурне 24h;
- природни гас у цевоводу (гасоводу) мора да буде у затвореном технолошком процесу. Из постројења не сме да буде емисије угљоводоника, нити могућности њиховог испуштања, осим на местима предвиђеним техничком документацијом;
- анализе аерозагађења на гасоводима који су у раду показале су да нема аерозагађења од ове инсталације и да нису потребне посебне мере заштите за фазу експлоатације (нема утицаја ни негативних последица на загађење вода, а при нормалним условима рада, нема ни одлагања гаса у земљиште, испуштања у воду, вибрација, јонизујућих и нејонизујућих зрачења).

Телекомуникациона мрежа

При изградњи објеката телекомуникационе мреже јављају се ограничени утицаји на животну средину (привремени утицаји на непосредну околину локације на којој се изводе радови).

Сматра се да су **утицаји претежно позитивни**, јер се експлоатацијом система телекомуникационих мрежа побољшавају се услови живљења и подиже стандард становништва.

3.1.11. Становништво и здравље

Загађење ваздуха је једна од најзначајнијих последица загађења животне средине. Високе концентрације потенцијално штетних гасова и честица које се емитују у ваздух доводе до оштећења здравља и до погоршања квалитета укупне животне средине, оштећујући ресурсе неопходне за дуготрајан одрживи развој.

Код аерозагађења из комуналне средине могуће је присуство мешавине полутаната у ваздуху, из које је тешко издвојити утицај појединих полутаната. Најчешће је присуство **сумпор-диоксида** и честица **чађи**.

За здравље становништва значајне су бука и вибрације.

Бука је све значајнији штетни чинилац у животној и радној средини. На планском подручју једини значајнији извор буке је саобраћај са обухваћених деоница државних путева II реда. На територији општине Гаџин Хан се не врши мерење буке, али је процена да друмски саобраћај са постојећих саобраћајница не утиче значајно на квалитет живота и животне средине, а да планским решењима стање неће бити погоршано. Процењује се да дозвољени ниво буке није прекорачен и да **утицај није значајан**.

За потребе планског развоја овог подручја, мора се успоставити систематско мерење нивоа буке на мерним тачкама изабраним према намени простора а у складу са Правилником о дозвољеним нивоима буке и акустичном зонирању простора („Сл. гласник РС“ бр. 54/92 и ЈУС. U.16. 205). Њиме су одређени дозвољени нивои буке у окружењу које је насељено људима, методе за мерење буке, захтеви које треба да испуне професионалне организације које се баве мерењем буке као и садржај документа о изворима буке.

Вибрације у знатно мањој мери негативно утичу на стање животне и радне средине. Негативне последице вибрације углавном се испољавају као утицај на људе и као утицај на објекте. На планском подручју једини вибрације се такође јављају као последице друмског саобраћаја.

Процењује се да **утицај буке и вибрације није значајан**, а да планским решењима стање неће бити погоршано, што потврђује опредељење да се ова питања не разматрају у оквиру ове Стратешке процене.

3.1.12. Ризик од технолошких удеса и техничких несрећа

Технологије постојећих производњи не могу бити узрок технолошких удеса, а примене нових технологија подлежу разним законским проверама, ограничењима и обезбеђењима на разним нивоима, што је узроковало да ово питање није било предмет стратешке процене утицаја Просторног плана Републике Србије, као ни ове Стратешке процене.

Ризик од настанка хемијског удеса постоји током производње, транспорта и складиштења хемијски токсичних материја, тј. места настанка удеса могу бити производна и технолошка постројења у којима опасне материје учествују у процесу производње, складишта, магацини и објекти у којима се депонују или чувају опасне материје, и средства и комуникације којима се превозе опасне материје.

На планском подручју највећа је могућност за настанак удеса у саобраћају, односно транспорту. Пратеће појаве могу бити: испуштање опасних полутаната у ваздух, воду или земљиште (токсични гасови, запаљиве или експлозивне супстанце), експлозије материја којима се избацују у атмосферу велике количине токсичних, запаљивих и експлозивних материја, пожари (стварање облака опасних и безопасних гасова, честица и других производа сагоревања).

Због мале фреквентности саобраћаја, сматра се да **утицаја нема**.

3.1.13. Ризик од природних непогода и шумских пожара

На планском подручју се, услед јаких киша или наглог топљења снега, јављају **бујични** потоци који се спуштају са Суве планине. Јаке кише у јулу 2010. године изазвале су потапање дела простора, оштетила путеве и мостове, изазвала значајну материјалну штету. Делимични разлог јачине бујичних потока и израженије ерозивности тла, је и замена аутохтоне флоре неодговарајућим засадима.

Неконтролисана антропогена активност у шуми често доводи до изазивања **пожара**. Пожари су честа појава, а како се глобална температура Земље стално повећава, опасност од пожара је све извеснија. На планском подручју дешавали су се мањи приземни пожари, углавном код четинарских култура.

3.1.14. Категоризација животне средине

За подручје Просторног плана општине Гаџин Хан извршена је категоризација животне средине према степену загађености, која је приказана у следећој табели:

Категоризација животне средине

Табела бр. 7.

ПОДРУЧЈЕ ПРЕМА СТЕПЕНУ ЗАГАЂЕНОСТИ	КАРАКТЕРИСТИКЕ	ПОДРУЧЈЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	ИЗВОРИ ЗАГАЂЕЊА И НЕГАТИВНИ УТИЦАЈИ
ПОДРУЧЈА РЕЛАТИВНО УГРОЖЕНЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	Локалитети са повременим прекорачењем граничних вредности загађења.	Ерозивна подручја; потенцијална плавна подручја; подручје интензивне пољопривреде; државни путеви II реда, општински центар; насеља у подножју Суве планине, Селичевике, Бабишке горе и у нижим деловима.	Индивидуална ложишта, дивље депоније, агрохемијска средстава која се користе у пољопривреди.
ПОДРУЧЈА КВАЛИТЕТНЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	Подручја са преовлађујућим позитивним утицајима на човека, живи свет и квалитет живота.	Шуме и шумско земљиште; ливаде и пашњаци; коридори локалних путева.	Негативни антропогени утицаји на квалитет животне средине; непланска и неселективна сеча шума; саобраћај на локалним путевима.
ПОДРУЧЈА ВЕОМА КВАЛИТЕТНЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	Подручја заштићених природних добара	Прва и друга зона заштите СРП Сува планина (Прва зона обухвата: подручје око Мосора, потез гребена Соколов Камен-Трем. Друга зона обухвата делове атара села Шебет, Мали Крчимир и Велики Крчимир).	Не постоје значајни извори загађења, животна средина није угрожена људском делатношћу

3.2. ПЛАНСКА РЕШЕЊА ОБУХВАЋЕНА ПРОЦЕНОМ УТИЦАЈА

Планска решења (по секторима развоја) обухваћена проценом утицаја

Табела бр 8.

Ознака	Планско решење по секторима развоја
1.	Земљиште
1.1.	Утврђивање површина за пољопривредно земљиште
1.2.	Утврђивање зона за пошумљавање (голети, еродибилно земљиште, под ниским и некавалитетним растињем, некавалитетно пољопривредно, у ужим зонама заштите акумулација, око саобраћајница - повећање површине шумског земљишта за 11%)
1.3.	Утврђивање зона са примарном функцијом заштитних шума I и II степена
1.4.	Утврђивање простора за ложишта
2.	Водни ресурси
2.1.	Услови за установљавање, законски (de iure) и на терену (de facto), три (3) зоне санитарне заштите изворишта
2.2.	Услови очувања и унапређења количине и квалитета надземних и подземних вода и одрживо коришћење ресурса
3.	Минералне сировине
3.1.	Ограничење експлоатације грађевинског материјала
3.2.	Експлоатационо и будуће експлоатационо бентонита и калцита
3.3.	Транспорт експлоатисаних минералних сировина

4.	Демографски развитак
4.1.	Ниво утицаја планских решења је: успоравање опадања укупног становништва, тј . превазилажење одабраног варијантног решења, са укупно 6.169 становника на крају планског периода, стварањем просторних и социо економских повољних услова за живот и рад
5.	Мрежа, хијерархија и функција насеља
5.1.	Три нивоа насеља, два нивоа центара: на првом - општински центар (Гаџин Хан); на другом - центри заједнице села (Заплањска Топоница и Доњи Душник); на трећем - остала насеља Општине (међу њима 4 насеља имају заступљене неке функције сеоских центара, а осталасу типична примарна сеоска насеља)
6.	Привредне делатности
6.1.	Развој агрокомплекса (пољопривреда и прехрамбена индустрија)
6.2.	Ревитализација сточарства
6.3.	Сакупљање и узгој лековитог биља
6.4.	Модернизација постојећих и изградња нових прерађивачких капацитета
6.5.	Развој грађевинарства
7.	Туризам
7.1.	Еколошки праг за развој туризма као основ за: 1. одређивање смештајних капацитета за сеоски и викенд туризам–првенствено у насељима која на територији општине Гаџин Хан чине туристички центар за еколошки значајно подручје и будући специјални резерват природе (Горњи-Дољи Душник), насеља која ће се(осим ових) развијати као туристичка (Сопотница), туристички комплекс (изнад горњег Душника), етно паркови, као делови села или посебне целине на КО, и 2. одређивање величине уређених пунктова за викенд, транзитни, излетнички, едукациони и ловни туризам
7.2.	Дефинисање подручја у коме се формира понуда
8.	Саобраћај
8.1.	Планирање и изградња потенцијалног регионалног пута Р-241
8.2.	Изградња обилазнице око Гаџиног Хана (измештање деонице регионалног пута Р-242) западно од насеља
8.3.	Изградња мањих нових деоница на регионалним путевима
8.4.	Изградња нове деонице регионалног пута Р-120 према Бору (до границе Просторног плана)
8.5.	Изградња и реконструкција општинских путева. Деонице општинских путева које су истовремено и туристички путеви, третирају се увек, осимкод туризма, као општински, код туризма сетретирају као туристички
9.	Остала инфраструктура
9.1.	Комплектирање система за водоснабдевање Гаџиног Хана
9.2.	Изградња постројења за третман отпадних вода Гаџиног Хана
9.3.	Изградња водоводне и канализационе или обезбеђење других система, према планским решењима за поједина села
9.4.	Обезбеђење система за сакупљање отпадних вода и њиховог третмана код села, посебно на подручју Суве планине
9.5.	Планирана изградња трафостаница
9.6.	Планирана изградња далековода
10.	Комуналне делатности
10.1.	Управљање отпадом
10.2.	Гробља
11.	Рекултивација деградираних површина
11.1.	Рекултивација еродираних земљишта и клизишта
11.2.	Заштита и уређење партера налазишта минералних сировина која ће се експлоатисати
12.	Заштита животне средине
12.1.	Стање природних и створених ресурса
12.2.	Стање природних и културних добара

**3.3. ПРИКАЗ ПРОЦЕЊЕНИХ УТИЦАЈА ВАРИЈАНТНОГ РЕШЕЊА ПЛАНА
ПОВОЉНОГ СА СТАНОВИШТА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ СА
ОПИСОМ МЕРА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ И ОГРАНИЧАВАЊЕ НЕГАТИВНИХ,
ОДНОСНО УВЕЋАЊЕ ПОЗИТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ**

Од два вреднована и упоређена варијантна решења, изабрано је, као повољније, развојно варијантно решење, тј. варијанта потпуног спровођења планских решења.

Извршена је идентификација постојећих и процена могућих утицаја на животну средину и предложене су мере за ограничавање негативних, односно увећање позитивних утицаја.

Као **негативни утицаји** идентификовани су утицаји и **предвиђене мере** за њихово спречавање и ограничавање:

- Загађење од производње; комунално загађење – мере за заштиту ваздуха, вода и земљишта;
- Акцидентално загађење вода, земљишта и ваздуха - мере за заштиту ваздуха, вода и земљишта;
- Подручја изложена загађивању земљишта пестицидима - мере за заштиту вода и земљишта;
- Подручја изложена ерозији и клизању терена - мере за заштиту вода и земљишта;
- Непланско проширење изграђеног земљишта на пољопривредно земљиште – израда и имплементација овог Просторног плана и његова даља разрада урбанистичким плановима и пројектима.

Као позитивни идентификовани су утицаји и предвиђене мере за њихово увећање:

- Зоне чистог ваздуха и аеро мелиоративни правци – у склопу еколошке мреже; (утицај Суве Планине на планском подручју и утицаја околних, из окружења) - увођење одрживог развоја овог ресурса (увођењем зона заштите и режима коришћења у њима, за еколошки значајно подручје, будући резерват природе, Суву планину;
- Очување и унапређење природних и културних добара – у складу са важећим прописима;
- Водотокови – значајни за здравље људи, флору, фауну, амбијент - увећање позитивног утицаја у складу са важећим прописима;
- Повољно проветравање-правци најучесталијих ветрова – одсуством активности које би утицале на локалне промене праваца.

3.4. ПОРЕЂЕЊЕ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА И ПРИКАЗ РАЗЛОГА ЗА ИЗБОР НАЈПОВОЉНИЈЕГ РЕШЕЊА

Процена утицаја вршена је тако што су процењени и вредновани утицаји планских решења по секторима развоја (табела бр. 7) на остварење општих циљева Стратешке процене кроз посебне (табела бр.6) према претходно дефинисаним могућим ефектима развоја (табела бр.10). и узимањем у обзир карактеристике утицаја на начин дефинисан у поглављу 3.5.

3.4.1. НЕРЕАЛИЗОВАЊЕ ПЛАНА КАО ВАРИЈАНТА (СЦЕНАРИО НУЛТОГ РАЗВОЈА)

Процена утицаја у односу на циљеве Стратешке процене у варијанти нереализовања плана (СЦЕНАРИО НУЛТОГ РАЗВОЈА) Табела бр. 9.

СЕКТОР РАЗВОЈА	СЦЕНАРИО НУЛТОГ РАЗВОЈА	ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ПОЉОПРИВРЕДА	Пољопривредно земљиште обухвата више од половине територије. Најзаступљеније у структури су оранице и баште(око половине површина), пашњаци (око трећине) и ливаде (око петине). Пољопривредна домаћинства остала ба на досадашњем просеку, а број условних грла стоке би опао. Део пољопривредног земљишта би се трајно изгубио за основну намену због демографског пражњења села.	-	-	0	0	0	0	-	0	0	0	0	-
ШУМАРСТВО	Шуме и шумско земљиште обухватају значајан део укупне територије, Односи под притродним и вештачким насадима као и разним културама, незнатно би се променили, дошло би само до нужне рекултивације и поправљања деградираних површина, остао би проблем еродираниог земљишта, некавалитетног пољопривредног земљишта. Ловство би било контролисано и унапређено.	0	-	0	-	-	0	0	0	0	0	0	-
ВОДНИ РЕСУРСИ	Код водотокова би се појачале све створене одлике еутрофних вода а процес би се убрзао уливањем бујичних водотокова, коришћењем обалског земљишта за пољопривредне културе и непланским развијањем насеља (која углавном немају на прописан начин регулисано испуштање и складиштење отпадне комуналне воде). Квалитет вода могао би биоти угржен	-	0	0	-	0	0	0	/	/	-	0	-
МИНЕРАЛНЕ СИРОВИНЕ	Искоришћавале би се залихе минералних сировина спорадично и неплански. Негативни утицаји на природне ресурсе при вађењу свих сировина и загађење ваздуха због коришћења грађевинског материјала, били би извесни и на мањој површини, остала би постојећа визуална загађења	0	0	0	-	0	0	0	0	0	-	0	0

СЕКТОР РАЗВОЈА	СЦЕНАРИО НУЛТОГ РАЗВОЈА	ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ДЕМОГРАФСКИ РАЗВИТАК	Задржао би се тренд опадање броја становника у сеоским насељима са поремећеном старосном структуром.	0	-	0	0	0	0	/	-	-	0	0	0
	Услови за живот и рад били лошији	0	-	- 0	0			0					
МРЕЖА НАСЕЉА	Задржао би се спонтано настали систем насеља, без утицаја на усмеравање развоја централитета насеља планским активностима.	0	0	0	0								
	Јавне службе би користиле постојећу мрежу објеката.	0	0	0	0	0	0	-	-	-	0	0	0
ПРИВРЕДА	Задржао бисе постојећи однос вредности народног дохотка упримарним (пољопривреди), секундарним (индустрија, рударство, грађевинарство) и терцијалним делатностима.	0	0	0	0	0	-	-	-	-	0	-	0
ТУРИЗАМ	Изостало би обезбеђење туристичке инфраструктуре. Гацин Хан, Горњи и Доњи Душник би остала на постојећој, прилично скромној понуди. Остало би се без планираних лејајева у сеоским домаћинствима (тј. у њиховим стамбено-туристичким и туристичким објектима). Не би се формирали тзв. туристички смештајни паркови.	0	0	+	-	-	0	0	-	-	-	-	-
САОБРАЋАЈ	Користила би се и даље постојећа саобраћајна мрежа. Државни пут II реда бр.241, и даље би пролазио кроз најужи центар Гациног Хана. Потенцијални државни пут, који треба да буде веза два међународна инфраструктурна коридура, могао би бити непримерено трасиран	0	0	0	-	0	-	0	0	-	0	0	0
ОСТАЛА ИНФРАСТРУКТУРА	Водопривредна инфраструктура је недовољна, неравномерно изграђена, делимично дотрајала и застарела.Осим Гациног Хана, сва насеља користе локално и индивидуално водоснабдевање.	-	0	0	0	0	-	-	0	-	0	0	0
	Прикупљање и транспорт отпадних вода из Гациног Хана је општим типом канализације, а код осталих насеља у технички и санитарно неусловним септичким јамама, што је ризично.	-	0	0	0	0	-	-	0	-	-	0	0
	Ефекат пречишћавања отпадних вода Гациног Хана је недовољан.	0	0	0	0	0	0	-	0	-	0	0	0
	Сигурност напајања електричном енергијом није одговарајућа.												
	Капацитети не задовољавају потребе за телефонским прикључцима конзмног подручја.	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0

СЕКТОР РАЗВОЈА	СЦЕНАРИО НУЛТОГ РАЗВОЈА	ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
КОМУНАЛНЕ ДЕЛАТНОСТИ	Не би био уведен систем управљања отпадом, не би се утицало на смањивање количине отпада на месту настанка, не би се одвајао рециклажни отпад ни опасни отпад из домаћинства, не би се организовано припремао за одлагање нити одлагао медицински отпад. Не би се гробља санитарно опремала.	0	0	0	0	0	-	0	-	0	-	0	0
		0	0	0	-	0	-	0	-	0	0	0	0
РЕКУЛТИВАЦИЈА ДЕГРАДИРАНИХ ПОВРШИНА	Код деградираних земљишта (евидентирани еродирани земљишта и клизишта), трендом нултог развоја не би било заустављено даље деградирање. Интервенисало би се само у случају акцидената.	-	-	0	-	-	0	0	0	0	-	0	-
ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	Потрошња природних ресурса је у границама одрживости, код пољопривредног земљишта и шума се осећа потреба за интервенцијама. Неопходна је заштита вода и од вода.	-	-	0	-	-	-	-	0	0	-	0	-
	Квалитет ваздуха може незнатно бити покварен	0	0	-	-	0	0	-	0	0	0	0	0
	Заштићена добра се не унапређују. Природна добра се перманентно истражују ради заштите.	0	0	0	0	-	0	0	0	+	0	0	-
	Потребно је рекогносцирање целог подручја ради сагледавања потребе за заштитом незаштићених културних добара.	0	0	0	0	-	0	0	0	0	0	-	-

Цео Просторни план је у служби демографске обнове подручја, тј. стварања повољних (савремених и подстицајних) просторних услова за живот и рад.

Планерско опредељење је да заштита животне средине буде оквир укупног, мултифункционалног развоја подручја Општине.

Планска решења обезбеђују одрживи развој, оптимизирајући постојеће и могуће утицаје.

У том контексту, нереализовање плана значило би одустајање од привођења намени ППРСрбије 1. да се подстиче равномерни територијални развој подручја и 2. да се планским решењима подстиче демографска обнова подручја.

3.4.2. ВАРИЈАНТЕ РАЗВОЈА И ЗАШТИТЕ ПЛАНСКОГ ПОДРУЧЈА ПОВОЉНЕ СА АСПЕКТА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Процена утицаја у односу на циљеве Стратешке процене у варијанти реализовања плана (Сценарио развоја)

Табела бр. 10.

СЕКТОР ПЛАНИРАНОГ РАЗВОЈА	СЦЕНАРИО РАЗВОЈА И ЗАШТИТЕ ПЛАНСКОГ ПОДРУЧЈА ПОВОЉНИХ СА АСПЕКТА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ПОЉОПРИВРЕДА	Смањило би се пољопривредно у корист шумског, али би се унапредио квалитет пољопривредног земљишта. Пољопривредна домаћинства би се укрупњавала.	+	+	0	0	0	0	+	+	0	0	0	+
ШУМАРСТВО	Повећале би се површине под шумом, претежно рекултивацијом и заузимањем пољопривредних земљишта лошијих бонитетних класа. Реализацијом плана, површина под шумом би биле повећане за око 11 %.	+	+	+	+	0	+	+	+	0	0	0	+
ВОДНИ РЕСУРСИ	Заштитом вода и од вода, утицало би се на очување изворног бонитета и омогућило коришћење водног ресурса за локално водоснабдевање и производњу електричне енергије за локалну употребу.	+	+	0	+	0	+	+	+	0 0	+	0	+
МИНЕРАЛНЕ СИРОВИНЕ	Искоришћавале би се залихе минералних сировина, по одобрењу, под условима (на површини и у количинама) ресорних институција за заштиту животне средине. Утицаји на загађење ваздуха због коришћења грађевинског материјала били би избегнути визуална загађења би била отклоњена.	0	0	0	+	+	0	0	+	0	+	0	0

СЕКТОР ПЛАНИРАНОГ РАЗВОЈА	СЦЕНАРИО РАЗВОЈА И ЗАШТИТЕ ПЛАНСКОГ ПОДРУЧЈА ПОВОЉНИХ СА АСПЕКТА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ДЕМОГРАФСКИ РАЗВИТАК	Отварањем нових радних места у јавном сектору, финансијским олакшицама и стварањем просторних услова за развој туризма, пољопривреде и отварање разних породичних производњи, успорио би се тренд опадања броја становника у сеоским насељима.	+	+	0	0	0	+	+	+	+	+	0	0
МРЕЖА НАСЕЉА	Усмеравањем развоја централитета насеља планским активностима, спонтано настали систем насеља би прерастао у организовану мрежу насеља. Код јавних служби би се, у сврху веће функционалности и рационалности кориговала постојећа мрежа објеката, а дотрајали објекти би били замењени новим.	-	0	0	0	0	0	+	+	+	+	0	0
ПРИВРЕДА	Туризам је први правац развоја подручја, пољопривреда други. Индустрија подразумева развој агрокомплекса, радне зоне су за пословање, мале чисте производње, складишта, услужне делатности; форсирају се мала и средња предузећа; могу бити за здравствени комплекс (без других делатности у конкретној радној зони)	+	0	0	0	0	+	+	+	+	+	+	0
ТУРИЗАМ	Обезбедили би се програмски и просторни услови за сеоски и друге видове туризма. Обезбедила би се делимично локална здрава храна. Комплетирала би се туристичка инфраструктура. Обезбедило би се учешће у понуди ширег подручја.	+	0	0	+	+	+	+	+	0	+	+	+
САОБРАЋАЈ	Изместили би се деонице државног пута II реда бр.241 и из најужег центра Гаџиног Хана, што би поправило животне услове Резервисало би се земљиште за потенцијалну трасу државног пута II реда бр.242, као везе два аутопутна коридора, у складу са режимима коришћења земљишта по зонама заштите природе будућег Специјалног резервата природе "Сува планина." Реконструисале би се и изградиле неке деонице државних путева II реда и општинских путева.	0	0	0	+	+	+	+	+	0	+	0	0
ОСТАЛА ИНФРАСТРУКТУРА	Водопривредна инфраструктура би се допунила. Обезбедио би се одговарајући начин сакупљања и одвођења отпадних вода (канализација према плану) за цело планско подручје. Било би обезбеђено пречишћавање отпадних вода Гаџиног Хана на планираном постројењу. Сигурност напајања електричном енергијом би била обезбеђена. Акумулација као енергетски извор, била би, из разлога заштите, коришћена само за изградњу мини електране која би производила електричне енергије за локалну употребу. Обезбедили би се телефонски прикључци за потребе подручја.	+	0	0	0	0	+	+	0	+	0	0	0
		+	0	0	0	0	+	+	0	+	+	0	0
		0	0	0	0	0	0	+	0	+	0	0	0
		0	0	0	0	0	0	0	0	+	0	0	0

СЕКТОР ПЛАНИРАНОГ РАЗВОЈА	СЦЕНАРИО РАЗВОЈА И ЗАШТИТЕ ПЛАНСКОГ ПОДРУЧЈА ПОВОЉНИХ СА АСПЕКТА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
КОМУНАЛНЕ ДЕЛАТНОСТИ	Био би уведен систем управљања отпадом, на смањивање количине отпада утицало би се на месту настанка, одвајао би се рециклажни отпад и опасни отпад из домаћинства, нити одлагао медицински отпад, би се организовано припремао за одлагање Гробља би се санитарно опремала	0	+	+	+	0	+	0	+	+	+	+	+
		0	+	+	+	0	+	0	+	+	0	+	+
РЕКУЛТИВАЦИЈА ДЕГРАДИРАНИХ ПОВРШИНА	Обезбедило би се заустављање даљег деградирања већ деградираних земљишта, евидентирана еродираних земљишта и клизишта; благовременим интервенцијама спречило би се деградирање нових.	+	+	+	+	+	0	0	0	0	+	+	+
ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	Обезбедио би се развој општине Гацин Хан у складу са њеним статусом и републичким усмерењима. Потрошња природних ресурса била би контролисана, у границама одрживости, стање водног ресурса подигло би се на прописани ниво и према прописаним категоријама вода у водотоковима, а стање пољопривредног земљишта и шума знатно би било побољшано. Сачувало би се земљиште од даљегдеградације. Заштићена добра би се унапређивала и користила под прописаним условима. Извршило би се рекогносцирање целог подручја ради сагледавања потребе за заштитом незаштићених културних добара.	+	+	0	+	+	+	0	0	0	0	+	+
		0	0	0	+	+	0	0	0	0	0	+	+
		0	0	0	+	+	0	0	0	0	0	+	+

Ефекти варијанти планираног развоја на животну средину
Табела бр. 11.

ЕФЕКТИ	ОЗНАКА
Укупно позитиван	+
Укупно негативан	-
Нема директног ефекта или нејасан ефекат	0
Нема података	?

3.4.3. ПРИКАЗ РАЗЛОГА ЗА ИЗБОР ПОВОЉНИЈЕГ ВАРИЈАНТНОГ РЕШЕЊА СА АСПЕКТА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Заштита животне средине постављена је за оквир укупног развоја (подразумева се 1. заустављање деградације и унапређење деградираних делова животне средине и 2. очување вредних делова). Од два вреднована и упоређена варијантна решења, изабрано је, као повољније, **развојно** варијантно решење.

Разлог одлучујући за избор датог плана са аспекта разматраних варијантних решења је то, што избору развојног решења није дата алтернатива још код дефинисања основног циља Просторног плана и дефинисања општих циљева Стратешке процене, што је потврђено и проценом ефеката варијанте развојног решења и ефеката нереализовања плана, упоредо извршених у овом поглављу (потпоглавља 3.4.1. и 3.4.2.).

Одабрано варијантно решење је у директној вези са заштитом функције туризма у условима одрживог развоја подручја, тј. поштовањем еколошког прага за развој туризма (који је први стратешки правац развоја), и пољопривредног ресурса, као и очувањем и унапређењем пољопривредног земљишта за своју основну намену-еколошку пољопривредну производњу и развој агрокомплекса у оквиру форсираних малих и средњих предузећа (пољопривреда је други стратешки правац развоја планског подручја). Одабрано варијантно решење пре свега наговештава добре услове за ублажавање негативних демографских кретања у планском простору и успаравање депупалиције насеља (демографска обнова, у постојећим демографским условима, услов је одрживог развоја подручја).

3.5. ПРИКАЗ ПРОЦЕЊЕНИХ УТИЦАЈА ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ СА ОПИСОМ МЕРА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ И ОГРАНИЧАВАЊЕ НЕГАТИВНИХ, ОДНОСНО УВЕЋАЊЕ ПОЗИТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Код варијанте развоја тј, потпуног спровођења Просторног плана, очигледан је позитиван помак у свим секторима развоја:

- Санација деградираног земљишта и заштита од деградирања постиже се код еродибилног земљишта и склоних клижењу земљишта - санацијом и заштитом техничким и биолошким мерама и ограниченим и контролисаним коришћењем; код повремених, спонтано насталих, несанитарних, сеоских депонија – уклањањем отпада и санацијом.
- За заштиту вода и од вода – дефинисане су зоне санитарне заштите изворишта.
- Заштита од кумулативних утицаја на воду, тло, земљиште, ваздух и атмосферу, постиже се: код грађевинска подручја, посебно рубних подручја, – заштитом од неконтролисаних градње; код шума – утврђивањем шума I и II степена заштите и режима у њима; код пољопривредних земљишта – утврђивањем зоне заштите од прекомерне употребе пестицида; код управљања отпадом - утврђивањем локације и услова за санитарно опремање простора за центар за сакупљање рециклабилног отпада и за сакупљање отпада из домаћинства; као и простора за 2 сточна гробља (сточне јаме). Мере заштите су и обезбеђење функционалног уређаја за пречишћавање отпадних вода, измештање делова саобраћајница из санитарних разлога, утврђивање зеленог коридора за заштиту од акцидената на државним путевима.
- Заштита геолошких ресурса при експлоатацији обезбеђује се санацијом будућих експлоатационих поља и транспортних коридора.
- Заштита туристичких мотива и значајних фактора постиже се контролисаним коришћењем ресурса и укупним планским решењима која омогућавају одрживи развој.
- Био и геодиверзитет се штити у оквиру мера за очување националних еколошки значајних подручја (Сува планина); заштићеност хидролошког система резултира (а уједно се и штити) мерама за заштиту вода (подземних и надземних).
- Заштита и очување природних добара врше се у складу са важећим ресорним прописима.

Врши се и заштита створених вредности:

- заштита грађевинског земљишта постиже се заштитом грађевинских подручја

(седишта општине, села (центара заједнице села, села са делимичним функцијама центра, примарних насеља која ће се развијати као туристичка, или са етно парковима, или као остала примарна, викенд насеља).

-Очување и заштита непокретних културних добара, врши се у складу са важећим ресорним прописима.

3.6. НАЧИН НА КОЈИ СУ ПРИ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА УЗЕТИ У ОБЗИР ЧИНИОЦИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Чиниоци животне средине су: вода, земљиште, ваздух, клима, јонизујуће и нејонизујуће зрачење, бука и вибрације, биљни и животињски свет, станишта и биодиверзитет, заштићена природна добра, становништво, здравље људи, насеља, културно-историјско наслеђе, инфраструктурне мреже и објекти, индустријски и други објекти,

Чиниоци животне средине одређени су при утврђивању методолошког приступа за прву групу критеријума (карактеристике Просторног плана) и послужиле су као основ за вредновање животне средине, а биће и кључни елементи за управљање њом. Саставни су део сваког корака **Стратешке процене утицаја** и елемент сваког поглавља овог **Извештаја**.

Код анализе постојећег стања животне средине указано је на затечено стање и квалитет сваког њеног чиниоца појединачно (поглавље 3.1. овог Извештаја) а затим извршена оцена стања и процена утицаја и њихово појединачно, кумулативно и синергијско дејство на укупну животну средину или на појединачне чиниоце (поглавље 3.5.4. овог Извештаја).

Код процене будућег стања и квалитета животне средине (као последице планских решења) промене по секторима развоја су оквири у којима су процењени утицаји деловања Просторног плана на сваки чинилац животне средине појединачно (поглавље 1.2.1. овог Извештаја). Чиниоци животне средине и области које могу бити изложени **значајним** утицајима (уочени при анализи стања), дефинисани су Одлуком о изради стратешке процене, као питања **заштите** животне средине која се разматрају у оквиру израде Стратешке процене :

- Рационално коришћење и **заштита** природних ресурса од загађивања и деградације;
- **заштита** од ерозије и бујица;
- **заштита** од експлоатације минералних сировина, утицај производних погона, туризма, саобраћаја и енергетике;
- спречавање неконтролисане изградње;
- адекватан третман опада и отпадних вода;
- побољшање квалитета живота на планском подручју;
- **заштита** од елементарних непогода и удеса.

3.7. НАЧИН НА КОЈИ СУ ПРИ ПРОЦЕНИ УЗЕТЕ У ОБЗИР КАРАКТЕРИСТИКЕ УТИЦАЈА

При избору варијантног (развојног) решења, одређују се карактеристике могућих утицаја. На основу утврђених критеријума, врши се процена: вероватноће утицаја, просторне димензије утицаја, трајања утицаја и њихових последица, величине могућих утицаја на животну средину.

Значај утицаја на животну средину планских решења предложене варијанте, процењује се на основу наведених критеријума односно карактеристика утицаја.

Карактеристике утицаја за актуелно планско подручје могу бити: вероватноћа, интензитет, сложеност (реверзибилност), трајање, учесталост, понављање, локација, број изложених становника, кумулативна и синергијска природа утицаја.

Карактеристике могућих утицаја одређене су при утврђивању методолошког приступа, за другу групу критеријума, за утврђивање значајних утицаја и њихових потенцијалних последица по животну средину. Спречавање или значајно ублажавање стања значајних негативних утицаја, евидентираних у постојећем стању или могућих као акциденти или последица природних појава, као и подстицање позитивних утицаја, сматрају се значајним позитивним утицајем плана.

Карактеристике утицаја идентификоване су увидом на терену или преузете из постојеће студијске и планске документације (притом је увек наведен извор података). Приказане су у прилогу постојећег стања животне средине) и коришћене у утврђивању будућег стања животне средине.

При стратешкој процени утицаја, у складу са **експертским приступом**, узети су у **обзир** само они утицаји (позитивни или негативни) који су за планско подручје значајни, тј. утицаји који су извесни или вероватни (И,В), са дуготрајним утицајем или последицама (Д), који су на регионалном или планском нивоу (Р,П) велики или већи (+ 3, -3; + 2, -2;), као и они који су на локалном нивоу (Л) велики (+ 3, -3) .

3.7.1. ВЕРОВАТНОЋА, ИНТЕНЗИТЕТ, СЛОЖЕНОСТ/РЕВЕРЗИБИЛНОСТ

Критеријуми за вероватноћу утицаја

Табела бр. 12.

Веројатноћа утицаја	Ознака
100% (известан)	И
> 50% (вероватан)	В
< 50% (могућ)	М
> 1% (није вероватан)	Н

Критеријуми за величину утицаја

Табела бр. 13.

Величина утицаја	Ознака
Врло повољан (велики-позитиван)	+ 3
Повољан (већи-позитиван)	+ 2
Мањи позитиван	+1
Без утицаја или је утицај нејасан (нема података, није познато)	0
Мањи негативан	-1
Неповољан (већи-негативан)	-2
Критичан (велики-негативан)	-3

Критеријуми за процену значаја утицаја

Табела бр. 14.

Веројатноћа утицаја	Просторна димензија утицаја	Величина утицаја	Ознака процењених значајних утицаја
известан или вероватан	Регионални ниво	Велики позитиван утицај	В (И) Р+3
		Већи позитиван утицај	В (И) Р+2
		Велики негативан утицај	В (И) Р-3
		Већи негативан утицај	В (И) Р-2
	Подручје плана	Велики позитиван утицај	В (И) П+3
		Већи позитиван утицај	В (И) П+2
		Велики негативан утицај	В (И) П-3
		Већи негативан утицај	В (И) П-2
	Локални ниво	Велики позитиван утицај	В (И) Л+3
		Велики негативан утицај	В (И) Л-3

**3.7.2. ВРЕМЕНСКА ДИМЕНЗИЈА
(ТРАЈАЊЕ, УЧЕСТАЛОСТ, ПОНАВЉАЊЕ)**

**Критеријуми за карактер утицаја
(трајање утицаја и последица)**

Табела бр. 15.

Трајање утицаја	Ознака
Повремени - привремени (краткотрајни)	К
Дуготрајни	Д

**3.7.3. ПРОСТОРНА ДИМЕНЗИЈА
(ЛОКАЦИЈА, ГЕОГРАФСКА ОБЛАСТ)**

Критеријуми за просторну димензију утицаја Табела бр. 16.

Просторна димензија утицаја	Ознака
Глобални утицај	Г
Државни (национални)	Н
Регионални	Р
На подручју плана	П
Локални (на делу планског подручја)	Л

3.7.4. КУМУЛАТИВНА И СИНЕРГИЈСКА ПРИРОДА УТИЦАЈА

Најзначајнија карактеристика утицаја на планском подручју је њихова кумулативна и синергијска природа.

Неке активности истовремено се одражавају на више чинилаца животне средине, а на једног чиниоца може истовремено утицати више активности. Планска решења и мере су предложени су тако да имају кумулативно и синергијско дејство на више чинилаца животне средине.

Извршено је утврђивање оријентационе границе грађевинског подручја општинско центра - насеља Гацин Хан (за који се врши даља урбанистичка разрада, тј. у задњој фази је израда Плана генералне регулације), и границе грађевинских подручја за 33 сеоска насеља (за која су у оквиру Просторног плана урађене шеме уређења насеља), чиме се спречава неконтролисано трајно губљење пољопривредног и шумског земљишта за примарну намену.

Утврђивањем подручја за контролу употребе пестицида, утврђивањем заштитних шума I степена (у ужој зони заштите природе и заштите изворишта водоснабдевања, као и на еродибилним подручјима) и заштитних шума II степена (на осталом подручју), утврђивањем локације и услова за санитарно опремање простора за центар за сакупљање рециклабилног отпада и за сакупљање отпада из домаћинства, као и простора за 2 сточна гробља (сточне јаме), спречава се загађење и омогућава заштита, очување и унапређење квалитета земљишта, вода и ваздуха, обезбеђује ревитализација земљишта деградираног повременим, спонтано насталим сеоским депонијама и штити од евентуалног деградирања.

Изградњом система за канализацију и пречишћивача отпадних вода, штите се воде и земљиште од загађења и чува квалитет ваздуха.

Утврђивање трасе потенцијалног државног пута II реда бр.242 кроз заштићено подручје Сува планина у складу са ресорном законском регулативом, обезбеђује заштиту предела, природних система, вода, земљишта, заштиту од акцидената. Измештање деонице државног пута II реда бр.241 из центра општине – Гациног Хана, обезбеђује се заштита ваздуха и заштита од буке, вибрација, акцидената.

Зелени коридори и техничке мере (одводни канали) предвиђени уз регионалне саобраћајнице, омогућавају заштиту од акцидената.

Планска решења, укупно, конципирана су тако да служе заштити, очувању и унапређењу свих супстрата животне средине, односно одрживом развоју укупног подручја.

4. СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗРАДУ СТРАТЕШКИХ ПРОЦЕНА НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА И ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА ПРОЈЕКТА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

На основу Закона о заштити животне средине (чл. 35. и 36.), Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину и Закона о процени утицаја на животну средину, утврђују се смернице за планове на нижим хијерархијским нивоима.

Заштита подручја Просторног плана, мора бити обезбеђена на свим нивоима планирања, кроз пројектовање и изградњу (посебно што је значајан део површине на подручју посебне намене, тј. на Сувој планини). У ту сврху утврђени су простори или елементи животне средине или објекти, за које додатно треба урадити стратешке процену утицаја или процену утицаја. Ово је значајно због предложених неспецифичних облика туризма и развоја пољопривреде у условима заштите и рестрикција.

У току су израда и доношење Просторног плана подручја посебне намене Специјалног резервата природе "Сува планина", за који се стратешка процена утицаја ради по Закону. Како је то план вишег реда у односу на овај Просторни план, одреднице тог плана (са уграђеним налазима стратешке процене утицаја његових планских решења на животну средину), спроводиће се паралелно са Просторним планом Општине (у који су уграђени налази ове стратешке процене утицаја).

Предвиђена је, као провера и допуна или даља, детаљна, разрада ове стратешке процене, израда **Стратешке процене утицаја** или **Процене утицаја** (у складу са **Законом о заштити животне средине**, **Законом о стратешкој процени утицаја** и **Законом о процени утицаја**), за следеће просторне или урбанистичке планове и пројекте чија је израда предвиђена Законом о планирању или овим Просторним планом, а према рефералној карти бр. 4: "Спровођење плана".

У току имплементације Просторног плана обавезна је израда **стратешких процена утицаја** за:

- 1) план генералне регулације насеља Гацин Хан – ако се при провери критеријума закључи да је потребна;
- 2) Планове детаљне регулације за:
 - саобраћајнице (планирани туристички и општински пут);
 - туристичко насеље изнад Горњег Душника;
 - за магистралне водоводне цевоводе;
 - за главне колекторе отпадних вода;
 - за уређење водотокова, осим за деонице за које се уређење врши у оквиру постојеће парцеле водног земљишта;
 - за простор главних резервоара (Гацин Хан и Јанковске појате);
 - за простор групних ППОВ-а;
 - трасу примарне гасоводне мреже средњег притиска до МРС "Гацин Хан";
 - трасу примарне гасоводне мреже средњег притиска до МРС "Гркиња";
 - далековод 35 kV од трафостанице 110/35 kV "Дољевац" - трафостаница 35/10 kV "Гацин Хан";
 - далековод 35 kV од трафостанице 110/35 kV "Бела Паланка" - трафостаница 35/10 kV "Доњи Душник".

У току имплементације Просторног плана обавезна је израда **процена утицаја** за:

- за изградњу објеката ветрогенератора;
- за изградњу соларних фотонапонских постројења (соларних електрана);
- за изградњу малих хидроелектрана снаге веће од 1,0 MW;
- за полагање оптичких каблова на регионалним правцима.

5. ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ТОКУ СПРОВОЂЕЊА ПЛАНА (МОНИТОРИНГ)

5.1. ОПИС ЦИЉЕВА ПЛАНА

При дефинисању посебних циљева за израду Просторног плана као посебан циљ бр. 9 (од изузетне важности за праћење стања животне средине у току спровођења плана) зацртано је успостављање система контроле и управљања планским подручјем, тј. увођење мониторинга (сталну контролу и праћење стања животне средине треба да обезбеде Република и јединица локалне самоуправе, у оквиру својих надлежности утврђених Законом о заштити животне средине - "Службени гласник РС", бр. 135/2004 и посебним законима).

Остварењем овог циља омогућиће се:

- провере оптималности планских решења и помоћ при њиховој имплементацији;
- активан однос према социо-економским променама и променама у простору;
- рационално управљање ресурсима;
- благовремена и потпуна информисаност о еколошким проблемима како стручне јавности тако и становништва; обезбеђење већег учешћа јавности у доношењу одлука у погледу заштите животне средине је следећи ниво управљања животном средином;
- обезбеђење основа за предузимање конкретних активности ресорних општинских служби за очување и унапређење еколошке равнотеже планског подручја.

Потребно је ојачати и технички опремити службе које ће бити у функцији мониторинга и управљања животном средином и обезбедити партнерство свих заинтересованих страна у решавању проблема заштите.

Међусобни односи природних и антропогених појава морају бити усаглашени са међународним стандардима из ове области: Програмом UN за животну средину (UNEP), који кроз глобални систем мониторинга животне средине (GEMS) и Систем управљања подацима у служби мониторинга по географском принципу (GRID), где се кроз интегрисане податке по појединим специфичним проблемима животне средине што олакшава израду регионалних, националних и локалних система мониторинга.

Мониторинг је саставни део јединствене информационе системе животне средине којим се врши систематско мерење, испитивање и оцењивање индикатора, стања и загађења животне средине кроз праћење природних фактора: ваздуха, воде, земљишта, биодиверзитета, елемената климе и буке.

Да би се предложене мере заштите животне средине могле успешно имплементирати у пракси, успостављање система мониторинга треба да буде приоритетан задатак. Њиме би се обезбедило континуирано праћење стања елемената животне средине и одређених активности на простору Плана а увођењем контроле створила би се могућност за њиховим рационалним управљањем.

5.2. ИНДИКАТОРИ ЗА ПРАЋЕЊЕ СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Законска регулатива не садржи стандардизовани систем индикатора за мониторинг животне средине, а за планско подручје не постоји потпуна информационе основа, па се избор ових индикатора врши према циљевима стратешке процене (чије остварење и треба да прате), а предлог треба кориговати по успостављању мониторинга, по стандардизовању система индикатора и комплетирању информационе основе и за цело подручје општине Гаџин Хан.

Посебне мониторинге за све чиниоце животне средине (социо-економске и просторне) треба установити као делове јединственог мониторинга. На тај начин ће индикатори праћења животне средине обављати и функцију праћења одрживости развоја подручја.

За сваки од ових мониторинга, предлаже се избор индикатора по следећим критеријумима:

- **пресек стања:** показатељи квантитета и квалитета;
- **промене и утицаји:** интензитет, сложеност, локација, број изложених становника, прекогранична природа утицаја;
- **закључци:** трајање, учесталост, понављање, кумулативна и синергијска природа утицаја.

Индикатори за мониторинг произилазе из индикатора за стратешку процену утицаја.

Индикатори за праћење стања животне средине (индикатори мониторинга) Табела бр. 17.

Ознака	Општи циљеви СПУ	Индикатори
	Посебни циљеви	
1.	Релативизирати негативан утицај укупног развоја на обрадиво пољопривредно и шумско земљиште, деградирано земљиште	
1.1.	Очувати обрадиво пољопривредно земљиште	Површине земљишта која се трајно губе за примарну намену
1.2.	Повећати површине под шумом	Промена површина шумског земљишта
2.	Створити услове за одржавање и дугорочни развој водног режима на подручју Просторног плана, уз рационално коришћење вода у оквиру интегралног комплексног и јединственог система коришћења вода, заштите вода и од вода	
2.1.	Развити систем за снабдевање водом неких насеља са локалних изворишта	Количине вода Квалитет вода (физичко-хемијски и биолошки)
2.2.	Унапредити заштиту од поплава, ерозије, бујица, клижења и других видова штетног дејства вода и зауставити и спречити деградацију пољопривредног земљишта	Регулација водотокова Пошумљавање Хидротехничке мере
2.3.	Успоставити и развити систем наводњавања	Количина вода Квалитет вода
2.4.	Контролисати евентуални негативан утицај рударства на хидролошки режим и квалитет подземних и површинских вода	Промена режима и квалитета подземних вода Промена режима површинских вода Промена класе квалитета водотока
2.5.	Очувати количине и унапредити квалитет вода	Изградња комуналних система Контролисано коришћење хемијских средстава у пољопривреди
3.	Очувати вредности ваздуха	
3.1.	Сачувати климатске услове	Елементи климе
3.2.	Строго контролисати ниво емисије штетних материја у ваздух	Емисије честица и гасова
3.3.	Минимизирати изложеност становништва и туриста загађеном ваздуху	Број дана са прекорачењем граничне вредности имисије (GVI) Индекси квалитета ваздуха
4.	Очувати и унапредити елементе националне еколошке мреже на територији Општине	Праћење стања биља, птица и дневних лептира на Сувој планини.
5.	Очувати природна добра и биодиверзитет и унапредити предео	
5.1.	Очувати биодиверзитет	Стање заштићених врста
5.2.	Извршити рекултивацију копова и одлагалишта	Рекултивисане површине
6.	Заштитити и унапредити здравље становништва	Број лекара на 1000 становника Морталитет деце Врсте и број учесталих болести Епидемије заразних болести Број и врста природних ризика по здравље становништва
7.	Ублажити негативан и обезбедити позитивне ефекте развоја на демографију и насеља	
7.1.	Поправити бројност и структуру становништва	Промена броја и структуре становништва Број младих породица по насељима
7.2.	Минимизирати утицај на насеља и објекте	Број објеката за рушење по насељима
8.	Подстицати економски развој и запосленост	% запослених код радно способног становништва % становништва које се бави пољопривредом % сеоског становништва са допунском делатношћу у непољопривредним делатностима % становништва запосленог у туризму
9.	Усмерити развој и контролисати однос инфраструктурних система и других сектора развоја	
9.1.	Минимизирати утицаје на путну мрежу и минимизирати утицаје саобраћаја	Дужина путева за измештање по деоницама из разлога заштите (км) Дужина ободних канала (км) Саобраћајно оптерећење државних путева(возила/сат)

9.2.	Минимизирати негативан утицај дефицитарности водопривредне инфраструктуре	Изграђена канализациона мрежа (км) Број насеља са решеном санитацијом %ј домаћинстава прикључених на мрежу водовода и канализације
9.3.	Сигурност напајања електричном енергијом	Број улазних праваца Напонски ниво (V)
9.4.	Повећати учешће гаса као енергента.	Број обухваћених корисника
9.5.	Обезбедити оптималну покривеност телефонским мрежама	Број оператера Број телефонских прикључака
9.6.	Обезбедити обновљиве изворе енергије (ОИЕ)	Врсте ОИЕ Број обухваћених корисника
10.	Увести систем управљања отпадом (унапредити третман и одлагање комуналног, медицинског и индустријског отпада)	
10.1.	Смањити количину комуналног отпада	% смањења комуналног отпада на месту настанка % комуналног отпада који се одлаже на санитарну депонију % комуналног отпада који се рециклира
10.2.	Организовано сакупљати опасни отпад из домаћинстава	Количина сакупљеног опасног отпада из домаћинстава (јединица мере према врсти отпада)
10.3.	Контролисати поступање са медицинским отпадом пре одлагања	% прописно припремљеног медицинског отпада за одлагање
10.4.	Одржати или смањити количину индустријског отпада који се депонује	% индустријског отпада који се рециклира
11.	Очувати и унапредити значјна културна добра, заштитити незаштићена	Број и значај угрожених објеката културног наслеђа Број евидентираних објеката објеката културног наслеђа које треба заштити проглашењем и уписом у регистар Површине према режимима заштите културне баштине
12.	Поштовати еколошки праг; искористити аутохтоне ресурсе; унапредити систем управљања заштитом животне средине	
12.11	Поштовати еколошки праг	Усклађивање развоја центра Општине, центара заједница насеља, центара са делимичним ознакама централитета и туристичких насеља са капацитетима животне средине
12.2.	Искористити аутохтоне ресурсе	Значај природних ресурса за развој туризма; Значај створених ресурса (постојеће мреже јавних служби, саобраћаја, инфраструктуре искористити за развој насеља предвиђених за центре и за туристичка насеља
12.3.	Унапредити систем управљања заштитом животне средине, ојачати институције из области заштите животне средине	% буџета намењен заштити животне средине Број области у које се уводи мониторинг; број мерних тачака по областима

5.3. ПРАВА И ОБАВЕЗЕ НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА

Комплексност природних вредности и сложеност међусобних односа природних и антропогених појава захтевају усаглашеност са међународним стандардима из ове области. То се пре свега односи на Програм УН за животну средину (UNEP), који кроз Глобални систем мониторинга животне средине (GEMS) и Система управљања подацима у служби мониторинга по географском принципу (GRID), уводе интегрисане податке по појединим специфичним проблемима животне средине, што олакшава израду регионалних, националних и локалних система мониторинга.

Влада Србије обезбеђује континуалну контролу и праћење стања животне средине у складу са Законима који ову област регулишу и доноси програм мониторинга за период од две године.

Општина Гацин Хан доноси програм мониторинга на својој територији (који мора бити усклађен са програмом за територију Србије и у склопу мониторинга општине Бела Паланка, и града Ниша, због очувања животне средине на целокупном подручју Суве планине, као будућег специјалног резервата природе) и обезбеђује финансијска средства за његово спровођење; у оквиру ових мониторинга, методологија праћења и мерења основних компоненти екосистема са аспекта очувања животне средине мора се ускладити са директивама ЕУ и препорукама Светске здравствене организације.

Влада утврђује критеријуме и мрежу мерних места, обим и учесталост мерења, класификацију појава, методологију рада и индикаторе загађења животне средине и њиховог праћења.

5.4. ПОСТУПАЊЕ У СЛУЧАЈУ ПОЈАВЕ НЕОЧЕКИВАНИХ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА

Неочекивани негативни утицаји могу бити услед природних сила (односно елементарних непогода - земљотреса, поплава), или услед људске делатности (акциденти у саобраћају).

У случају непосредне опасности или у току **елементарних непогода**, зависно од врсте утицаја, морају се предузети мере утврђене одговарајућим законима и прописима или одлукама локалне заједнице и штабова цивилне заштите, у прописаном поступку.

Концепт заштите од **земљотреса** заснован је на опште примењиваном принципу "прихватљивог" сеизмичког ризика, тј. стварању планерских и пројектних грађевинских техничких услова за минимизирање људских жртава и материјалне штете, јер се асполутна заштита од земљотреса не може постићи. Примена техничких норматива оставља при максималним потресима ризик од оштећења комуналне инфраструктуре.

Концепт заштите од **поплава** заснован је на доследној примени постојећих планова редовних и ванредних мера, зависно од хидролошких услова и проглашавања мера на основу редовних мерења и хидролошких осматрања од стране Републичког хидрометеоролошког завода. У оквиру овог је и концепт заштите од **ерозије**.

Како се саобраћајницама које пролазе кроз планско подручје не транспортују отровни, опасни или експлозивни материјали, у зони пута могући су само утицаји од **акцидената**.

6. ПРИКАЗ КОРИШЋЕНЕ МЕТОДОЛОГИЈЕ И ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Методологија примењена при обављању Стратешке процене и израде Извештаја о стратешкој процени утицаја заснована је на Закону о Стратешкој процени и Закону о заштити, као и на пракси стратешке процене у Европи, уграђене у (енглеско) Практично упутство за примену EU Direktive 2001/42/ЕС на урбанистичке и просторне планове и у Упутства ЕС DG XI за процену индиректних и кумулативних утицаја и интеракција утицаја.

Општи методолошки поступак произашао је из Решења о изради Стратешке процене, (којим је утврђен обим и садржај Стратешке процене) и карактеристика овог Просторног плана (његовог значаја за заштиту животне средине и одржив развој; третмана еколошки значајног подручја - Суве планине, у еколошкој мрежи Србије; третмана основних проблема подручја; значаја плана за даљу планску и урбанистичку разраду; евидентирања дугорочних и интензивних негативних утицаја). Концепт одрживог мултидисциплинарног развоја подразумевао је паралелан третман еколошких и социо-економских питања.

Главну тешкоћу у изради стратешке процене чини непостојање информационе основе о животној средини и њеној заштити ни стандардизованих система индикатора, те су еколошке смернице за планирање (које су у основи планских циљева), дефинисане у односу на процењено стање животне средине, а на основу планираних решења дефинисане су еколошке смернице за спровођење плана и имплементацију (тј. за даљи одрживи развој подручја).

Примењени метод израде Стратешке процене захтевао је перманентно идентификовање проблема и дефинисање мера заштите животне средине, а реализован је (уз ослањање на Извештај о стратешкој процени утицаја на животну Просторног плана Србије 2010-2020), кроз међусобно повезане оперативне фазе са повратним дејством (засноване на Закону о Стратешкој процени и пракси стратешке процене у Европи), и то:

- утврђене су полазних основа (на основу прелиминарне оцено стања животне средине, захтева и циљева заштите животне средине из других планова, програма, стратешких докумената, као и карактеристика плана и планског подручја и дефинисаних питања заштите животне средине у плану, припремљени су циљеви);

- утврђени су циљеви Стратешке процене (успостављена је веза између циљева плана и планских решења са циљевима Стратешке процене; посебни циљеви су разрада општих, а на основу циљева су изабрани индикатори уз ослањање на индикаторе Европске агенције за животну средину);

- процењени су могући утицаји и мера за смањење негативних утицаја (процењене су варијанте развоја планског подручја са аспекта заштите животне средине);

- извршена је процена утицаја планских решења на животну средину и дефинисане су мере за спречавање и ограничавање негативних и увећање позитивних утицаја као и правила заштите животне средине;

- усмерена је припрема стратешких процена за ниже нивое планирања и предложен програм мониторинга за спровођење плана.

Методолошки, основ за вредновање животне средине и кључни елементи управљања животном средином, су **критеријуми**. Критеријуми за одређивање могућих карактеристика значајних утицаја и њихових могућих последица по животну средину, формирани су на основу увида стања на терену и на основу доступне информационе основе и постојеће просторно-планске, урбанистичке и студијске документације.

Критеријуми су:

- карактеристике Просторног плана: његов значај за заштиту животне средине и одрживи развој; могући утицаји на чиниоце животне средине (ваздух, воде, земљиште, микроклиматске карактеристике, биљни и животињски свет, станишта и биодиверзитет, заштићена природна и културна добра, становништво, инфраструктурне системе, зоне привређивања и остале створене вредности); утицај плана на друге планове;

- карактеристике могућих утицаја: **кумулативна и синергијска** природа утицаја; ризици по људско здравље и животну средину; деловање на области од природног, културног и другог значаја; деловање на деградирана подручја; **величина и значај** утицаја (величина утицаја је процена штете или користи од процењеног деловања на животну средину; значај утицаја је простор који може бити изложен деловању промена у животној средини); **карактер утицаја** односно последица (краткорочни, дугорочни, реверзibilни ефекти); **вероватноћа утицаја** (значајна за доношење одлуке у току израде плана, до момента усвајања).

Извештај о стратешкој процени утицаја ради се за подручје Просторног плана, на основу расположивих података, постојеће просторно-планске и студијске документације, експертске процене стања животне средине и процене могућих утицаја планираних решења на животну средину, и стечених искустава и знања, а ставља са на јавни увид истовремено са Нацртом Просторног плана.

7. ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА, ОПИС РАЗЛОГА ОДЛУЧУЈУЋИХ ЗА ИЗБОР ДАТОГ ПЛАНА СА АСПЕКТА РАЗМАТРАНИХ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА И ПРИКАЗ НАЧИНА НА КОЈИ СУ ПИТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ УКЉУЧЕНА У ПЛАН

7.1. ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА

7.1.1. НАЧИН ПЛАНЕРСКОГ ОДЛУЧИВАЊА

Врста **предметног плана** је просторни план јединице локалне самоуправе. Предметни Просторни план је морао уважити посебни третман значајног дела обухваћеног подручја, тј. будућег Специјалног резервата природе "Сува планина" (који је у поступку проглашења и за чије је проширено подручје у току израда Просторног плана подручја посебне намене – плана вишег реда у односу на предметни Просторни план). Уредбом о еколошкој мрежи Србије, ово подручје третирано је као национално еколошки значајно (што је поштовано у планским решењима за која није компетентан план посебне намене, већ их за то подручје даје план локалне самоуправе – напр. Утврђивање грађевинског подручја насеља). Све ово, резултирало планерским приступом да заштита и очување животне средине, предела и природе, буде оквир укупног мултифункционалног, одрживог развоја подручја.

Из тих разлога, циљеви заштите животне средине су узроковали да планска решења буду дефинисана тако, да оптимизирају све постојеће и могуће утицаје.

Фазе **одлучивања везане за Стратешку процену** су: 1. одлучивање о изради стратешке процене на основу експертске процене утицаја на животну средину (како постојећих утицаја природних и антропогених активности, тако и могућих утицаја планских решења); 2. одређивање карактеристика могућих утицаја; 3. анализа могућности оптимизације могућих утицаја кроз планска решења.

Решењем о изради стратешке процене утврђен је обухват Стратешке процене и, на основу проблема заштите животне средине одлучено је о потреби анализе и оцене постојећег стања животне средине, процене значаја и карактеристика плана, карактеристика утицаја планираних садржаја, као и евентуалних других питања и проблема животне средине у складу са критеријумима за одређивање могућих значајних утицаја планираних садржаја. **Тешкоће** у оваквом процењивању утицаја произилазе из неразвијеног система мониторинга, непотпуне информационе и документационе основе и непостојања стандардизованих индикатора за животну средину.

Коришћени су **индикатори** дефинисани према искуству експертског тима а упоређивани са системом индикатора који се користе у Европској Унији (Европска агенција за животну средину - ЕЕА) и Организацији за европску безбедност и сарадњу (OECD), јер мониторинг није спровођен и нема потребних података.

Стратешка процена, обављена на основу тако дефинисаних захтева, (у фази израде Концепта као прелиминарна, а упоредо са Нацртом плана као коначна), коришћена је при одлучивању о планским решењима. Резултат је да су циљеви Просторног плана (као полазне поставке), усклађени са циљевима заштите животне средине, а да су **резултати Стратешке процене интегрисани у планска решења**.

7.1.1. НАЧИН ОДЛУЧИВАЊА СТРУЧНЕ И ШИРЕ ЈАВНОСТИ

Приликом израде Просторног плана и спровођења стратешке процене утицаја на животну средину, стручна јавност и ресорне институције (посебно републичке и општинске) учествују у одлучивању о даљем развоју подручја **посредно** (давањем услова за њихову израду а мишљења и сагласности на планска решења у процедури јавног увида), шира јавност давањем сугестија и примедби којима штити своје интересе. **Непосредно** учествује у одлучивању само Комисија за планове Општине, приликом контроле обе фазе израде Просторног плана.

7.2. ОПИС РАЗЛОГА ОДЛУЧУЈУЋИХ ЗА ИЗБОР ПРОСТОРНОГ ПЛАНА СА АСПЕКТА РАЗМАТРАНИХ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА

У I фази израде Просторног плана (код Концепта плана) разматрана су, а у II фази израде Просторног плана (код Нацрта плана) прецизирана су развојна решења.

У оквиру израде Стратешке процене утицаја, осим варијанте, потпуне имплементације планских решења, разматрана је и варијанта нереализовања плана.

а. Нереализовање плана као варијантно решење-варијанта нултог развоја, подразумева (у еколошком и социо-економском погледу) стагнацију и деградацију. Последице би биле: неконтролисане промене природних ресурса (истовремено и основних намена – трајно и неповратно губљење неких површина за основну намену пожељну према еколошком бонитирању простора и претварање у другу намену ниског квалитета), загађење услед недовољно развијене комуналне инфраструктуре, опадање квалитета вода, деградирање земљишта (услед ерозије, бујица са појавом клизишта, могућег загађења пестицидима из пољопривредне производње) и тд.

б. Развојна решења подразумевају напредак у еколошком и социо-економском погледу.

Изабрано је развојно варијантно решење (б).

Разлози одлучујући за избор датог плана са аспекта разматраних варијантних решења и аспекта заштите животне средине, су:

- третман заштите животне средине као оквира укупног развоја планског подручја;
- резултат упоредно извршене процене ефеката развојног решења и сценарија нереализовања плана;

- хитност предузимања мера, ради очувања (до сада у доброј мери сачуваног) изворног бонитета природних ресурса, очувања вредних делова као и заустављање деградације и унапређење деградираних делова животне средине;
- обезбеђење укључења у еколошку мрежу Србије еколошки значајних подручја и са територије Општине.

7.3. ПРИКАЗ НАЧИНА НА КОЈИ СУ ПИТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ УКЉУЧЕНА У ПРОСТОРНИ ПЛАН

Планерски приступ изради Просторног плана био је да **заштита животне средине** буде **оквир укупног развоја** планског подручја.

У току свих припремних и планерских активности, стручни тим који је радио Просторни план, вршио је евидентирање постојећег стања животне средине и могућих промена, са аспекта очувања и заштите. Код свих активности током вршења стратешке процене и израде Просторног плана, била су присутна експертска мишљења о садашњем стању животне средине, могућим променама у животној средини услед социо-економског и просторног развоја или услед евентуалних међусобних утицаја разних области развоја на деградацију и о потреби планске интервенције ради заштите, очувања и унапређења животне средине, што је резултирало планерским опредељењима и дефинисањем еколошких планских решења. **Тешкоће** у оваквом поступку произилазиле су из неразвијеног система мониторинга за животну средину и непотпуне информационе и документационе основе.

Након 1.анализе и оцене стања свих чиниоца животне средине (природне и створене), 2.процена оптималних праваца развоја на основу еколошке валоризације простора за поједине правце социо-економског развоја, и 3.утврђивања стратегије развоја, планом су утврђени просторни услови за даљи одрживи развој. Како је заштита оквир будућег развоја подручја, правила коришћења и уређења су за сваки сектор развоја утврђивана истовремено (за подручје Суве планине у оквиру утврђених зона заштите и у зависности од прописаног режима заштите).

Код сваког чиниоца природне и створене средине, за сваку област социо-економског развоја, разматрани су, пре утврђивања сваке појединачне намене простора :

- **услови очувања, унапређења и заштите** вредних делова животне средине (1. Природног система и предела, вреднованог као **еколошки значајно подручје** тј. као национално вредног дела природе - Сува планина; **ИВА подручја - значајног за птице**; 2. **чистог ваздуха и климатских повољности** - као једног од ресурса значајног за планински и сеоски туризам; 3. **пољопривредног земљишта** - као једног од ресурса на којима се базира развој подручја; 4. **заштићених, евидентираних или под претходном заштитом вредних делова природе и културних добара:** у зони концентрације, као и појединачних, културних добара);

- **заустављање деградирања и ревитализација** деградираних подручја (подручја са евидентираним процесима ерозије и клижења, евидентирана плављена подручја);

- **превентивна заштита** потенцијално угрожених подручја (еродибилно замљиште, земљиште склоно клижењу, потенцијално изложено плављењу од бујичних потока; простор изнад евентуалних експлоатационих поља минералних сировина, транспортни путеви);

- **могући акциденти.**

Начин разматрања наведених питања и одлучивања о њима приликом обављања стратешке процене и при утврђивању планских решења, зависио је од постојећих података и студијске документације.

Осматрања елемената животне средине, као ни мерења стања **нису вршена** и није успостављен мониторинг ниједног чиниоца животне средине, до верификације Извештаја о стратешкој процени нити до доношења овог Просторног плана.

8. ЗАКЉУЧЦИ ДО КОЈИХ СЕ ДОШЛО ТОКОМ ИЗРАДЕ ИЗВЕШТАЈА О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ

Утврђено је:

- кроз планска решења су заступљена, остварена или омогућена **сва начела заштите животне средине**, што је коментарисано кроз одговарајућа поглавља Извештаја;

- остварен је **основни циљ** израде плана: створен је основ за просторну подршку мултифункционалног развоја планског подручја на еколошким принципима; омогућен је **одрживи развој целог подручја** 1. планирањем активности које га не девастирају и не деградирају и 2. санацијом деградираних подручја; омогућена је хитна заштита природе и вода, (утврђивањем зона заштите на подручју Суве планине, као будућег Специјалног резервата природе и утврђивањем зона санитарне заштите изворишта, као и прописивањем режима коришћења земљишта у свим зонама заштите); остварени су и општи циљеви;

- **Интегралност** је остварена планерским приступом да заштита буде оквир социо-економског развоја, као и коришћења и уређења простора; вршењем стратешке процене утицаја и третирањем (при планирању) предложених индикатора остварује се **превенција и предострожност**; предлогом за коришћење природних ресурса се код обновљивих обезбеђује очување квалитета (ваздух, геодиверзитет и биодиверзитет, заштићена природна добра) или унапређење (водни ресурси, земљиште...), а код необновљивих (минералне сировине) дугорочно коришћење (након добијања одобрења од ресорних институција за заштиту природе и под њиховим условима), уз уређење партера експлоатационих поља налазишта и тд, чиме се омогућава **очување природних вредности**; санирањем повремених, спонтано формираних сеских депонија комуналног отпада и тд, омогућава се спровођење начела **"загађивач плаћа"** и **"корисник плаћа"**; утврђивањем учесника у имплементацији и њихових обавеза обезбеђена је **супсидијарна одговорност**; предлог мониторинга је **подстицајна мера** за локалну самоуправу, да преузме мере очувања и одрживог управљања капацитетом животне средине;

- за развој **туризма**, као првог основног развојног правца подручја, предвиђени су видови туризма у складу са природним и створеним предиспозицијама, повећање степена искоришћености капацитета у складу са еколошким оптимумом, повећање капацитета у складу са могућношћу инвестирања и потребама конзумног подручја, проглашење Јошанице за бању, развој сеоског туризма;

- ради развоја **пољопривреде**, као трећег основног развојног правца, утврђено је коришћење земљишта према природним одликама и режимима у зонама заштите, усмерава се на производњу здраве хране, контролу коришћења хемијских средстава; стимулисање укупњавања поседа;

- постепено заустављање **демографског** пражњења омогућава се унапређивањем пољопривредне производње, условима за остварење вишег стандарда сеоског живота, ангажовањем у туризму као допунској делатности; успостављањем мреже насеља значајном организованошћу и опремљеношћу простора за јавне службе и услужне делатности;

- створени су просторни услови за комплетирање **инфраструктурних мрежа** у функцији успостављања мреже насеља и бољег функционалног повезивања планског подручја са окружењем, тј. за доступност пратећим садржајима; посебан значај има планирана хидротехничка инфраструктура;

- дефинисани су простори истраживања ради утврђивања просторних услова за увођење актуелних **обновљивих извора енергије** (енергија ветра, сунца, биомаса и тд).

- ради **заштите земљишта** утврђене су еколошки подобне основне намене земљишта (за пољољопривреду, шумарство, воде и водно, грађевинско); за **заштиту изворишта водоснабдевања** предвиђено је очување квантитета и поправљање квалитета воде успостављањем зона заштите, уклањањем садржаја који се не смеју наћи у њима и санитацијом насеља;

- створени су плански услови за **заштиту Суве планине** - национално еколошки значајног подручја (утврђивањем 3 зоне заштите природе) као и услови за коришћење под условима одрживости (прописивањем режима коришћења по зонама заштите);

- **заштита природних и културних вредности** остварује се кроз конкретне предлоге за конкретизовање режима коришћења простора у будућем Специјалном резервату природе

"Сува планина" и за стављање под заштиту до сада незаштићених вредности и дефинисањем обавезе истраживања целог подручја и сукцесивног стављања под заштиту према закључцима истраживања; укључивање културне баштине у развојне токове врши се под условима заштите;

- дати су предлози у погледу релативизације супротних интереса - идентификованих претежно у заштићеним подручјима: просторним условима подржан је интерес шире друштвене средине (националне и европске заједнице) за заштитом која захтева рестриктивно коришћење и понашање, а за релативизирање (конфликтног) интереса локалне заједнице да користи без ограничења туристичке мотиве као и природне ресурсе: водне, пољопривредне, шумске, ресурс сировина - предвиђа се систем разних надокнада (тамо где су рестрикције строге);

- за успостављање система контроле и управљања подручјем, дат је предлог за успостављање мониторинга (праћења стања животне средине у току спровођења плана), за који је програм изложен у овом извештају.

Просторни план **је сагледао све аспекте** затеченог стања и социо-економског развоја подручја и, на основу утврђене стратегије развоја, предложио решења која су у складу са домаћом правном регулативом и европским искуствима и препорукама у области заштите, очувања и унапређења животне средине, а којима се остварују циљеви постављени за израду плана. Просторни план је дао основу за постепено обезбеђење савремених услова за живот и рад, као пута за промену досадашњих демографских кретања.

Планска решења **не изазивају негативне** утицаје на животну средину, а садрже елементе којима се укупни утицаји оптимизирају (подстичу позитивна својства а неутралишу или минимизирају они неповољни утицаји који се могу десити сами по себи, неизазвани коришћењем простора тј. изазвани природним процесима).

Са аспекта одрживог развоја простора, планска решења су адекватна.

ПРИЛОГ 1

СПИСАК КОРИШЋЕНИХ ПРОПИСА И ДОКУМЕНТАЦИЈЕ ЗА ИЗРАДУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

- ПРОПИСИ

1. Закон о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 72/09, 81/09, 24/11);
2. Правилник о садржини, начину и поступку израде планских докумената ("Службени гласник РС", број 31/2010, 69/2010 и 16/11)
3. Закон о пољопривредном земљишту ("Службени гласник РС", бр. 62/06 и 41/09);
4. Закон о шумама ("Службени гласник РС", бр. 30/10);
5. Закон о дивљачи и ловству ("Службени гласник РС", бр. 18/10);
6. Закон о водама ("Службени гласник РС", бр. 30/10);
7. Закон о искоришћавању и заштити изворишта водоснабдевања ("Службени гласник РС", бр. 27/77 и 29/88);
8. Закон о рударству ("Службени гласник РС", бр.44/95, 34/06 и 104/09);
9. Закон о геолошким истраживањима ("Службени гласник РС", бр. 44/95);
10. Закон о управљању отпадом ("Службени гласник РС", бр.ј 36/09 и 88/10);
11. Закон о јавном здрављу ("Службени гласник РС", бр. 72/09);
12. Закон о културним добрима ("Службени гласник РС", бр. 71/94);
13. Закон о туризму ("Службени гласник РС", бр. 36/09 и 88/10);
14. Закон о јавним путевима ("Службени гласник РС", бр. 101/05 и 123/07);
15. Закон о енергетици ("Службени гласник РС", бр. 57/11);
16. Закон о електронским комуникацијама ("Службени гласник РС", бр. 44/10);
17. Закон о телекомуникацијама ("Службени гласник РС", бр. 44/03 и 36/06);
18. Закон о заштити животне средине ("Службени гласник РС" бр. 135/04 и 36/09)
19. Закон о заштити природе (Сл.гласник РС бр.36/2009 88/2010 и 91/2010)
20. Уредба о еколошкој мрежи ("Службени гласник РС", бр. 102/10);
21. Уредба о садржини и начину вођења информационог система заштите животне средине, методологији, структури, заједничким основама, категоријама и нивоима сакупљања података, као и о садржини информација о којима се редовно и обавезно обавештава јавност ("Службени гласник РС", бр. 112/09);
22. Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр. 135/04 и 88/10).

- ПЛАНСКА И ТЕХНИЧКА ДОКУМЕНТАЦИЈА

1. Регионални просторни план за подручје Нишавског, Топличког и Пиротског управног округа – Концепт плана у изради, ЈП Завод за урбанизам Ниш, 2011. године
2. Просторни план подручја посебне намене Специјалног резервата природе Сува планина - Концепт плана у изради, ЈП Завод за урбанизам Ниш, 2011. године
3. Просторни план административног подручја града Ниша – Нацрт плана у изради, ЈП Завод за урбанизам Ниш, 2010. године
4. Генерални пројекат са претходном студијом оправданости снабдевања водом насеља општине Гацин Хан, Водоинжењеринг, Београд 2008. године
5. Генерални пројекат са претходном студијом оправданости сакупљања, одвођења и пречишћавања отпадних вода насеља општине Гацин Хан, Водотехника д.о.о, Београд, 2008. године

6. Идејни пројекат секундарне канализационе мреже у насељима Тасковићи, Марина Кутина, Гркиња, Горњи и Доњи Душник на подручју општине Гацин Хан, Водопроект – Ниш, 2007. године
7. Идејни пројекат преграде са табластим уставама у кориту кутинске реке у профилу Марина Кутина на подручју општине Гацин Хан, Водопроект – Ниш, 2007. године
8. Пројекат уређења Кутинске реке од км 12+912 до км 13+800, РВО Јужна Морава, ООУР Ерозија - Ниш, 1988. године
9. Главни пројекат левообалног заштитног насипа од км 4+916 до 5+640,87 у Кутинској реци код корпарске задруге у Првој Кутини, РВО Јужна Морава, ООУР Ерозија - Ниш, 1981. године
10. Студија перспективног дугорочног развоја електричних мрежа напонских нивоа 110 KV и 135 KV на подручју огранака Ниш, Љсковац, Прокупље, Пирот и Врање у ПД Југоисток, Електротехнички институт Никола Тесла Београд-центар за електроенергетске системе, Београд 2007. године

- РАЗВОЈНА ДОКУМЕНТАЦИЈА

1. Национална стратегија одрживог развоја до 2017. године ("Службени гласник РС" бр.57/05)
2. Националне стратешке смернице за рурални развој 2008-2013
3. Стратегија регионалног развоја Републике Србије за период од 2007. до 2012. године ("Службени гласник РС" бр.21/07)
4. Национална стратегија о старењу 2006-2015. године ("Службени гласник РС", број 76/06)
5. Стратегија за смањење сиромаштва у Србији, 2006. године
6. Национална стратегија запошљавања 2011-2020, ("Службени гласник РС", број 37/11)
7. Национална стратегија за младе ("Службени гласник РС" бр. 55/05)
8. Стратегија развоја спорта у Републици Србији за период од 2009. до 2013. године, ("Службени гласник РС", број 110/08)
9. Национална стратегија привредног развоја Републике Србије,
10. Стратегија развоја туризма Републике Србије ("Службени гласник РС", број 91/06)
11. Стратегија развоја трговине Републике Србије, ("Службени гласник РС", број 15/09)
12. Стратегија развоја конкурентних и иновативних малих и средњих предузећа 2008-2013. године, ("Службени гласник РС", број 103/08)
13. Стратегија увођења чистије производње у Републици Србији ("Службени гласник РС", број 17/09)
14. Национална стратегија за укључивање Републике Србије у механизам чистог развоја Кјото протокола за секторе управљања отпадом, пољопривреде и шумарства, ("Службени гласник РС", број 08/10);
15. Стратегија развоја пољопривреде Србије ("Службени гласник РС", број 78/05);

- 16. Стратегија развоја шумарства Републике Србије**
("Службени гласник РС", број 59/06)
- 17. Водопривредна основа Републике Србије**
("Службени гласник РС", број 11/02)
- 18. Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2015. године**
("Службени гласник РС", број 44/05)
- 19. Програм остваривања Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2015. године за период од 2007. до 2012. године**
("Службени гласник РС", бр. 17/07 и 73/07)
- 20. Стратегија развоја железничког, друмског, водног, ваздушног и интермодалног транспорта у Републици Србији од 2008. до 2015. године** ("Службени гласник РС", број 4/08)
- 21. Стратегија развоја телекомуникација у Републици Србији од 2006. до 2010. године** ("Службени гласник РС", бр. 99/06 и 4/09)
- 22. Стратегија развоја електронских телекомуникација у Републици Србији од 2006. до 2010. године** ("Службени гласник РС", бр. 68/06 и 4/10)
- 23. Стратегија развоја широкопојасног приступа у Републици Србији до 2012. године** ("Службени гласник РС", бр. 84/09)
- 24. Стратегија управљања отпадом за период 2010-2019. године**
("Службени гласник РС", бр. 29/10);
- 25. Национална стратегија управљања отпадом са програмом приближавања ЕУ (2003.);**
- 26. Стратегија националне безбедности Републике Србије,**
("Службени гласник РС", број 88/09)
- 27. Стратегија одбране Републике Србије,**
("Службени гласник РС", број 88/09)
- 28. Стратешки, развојни и акциони планови и документи за поједине општине - Стратегија развоја малих и средњих предузећа и предузетништва у општини Гаџин Хан за период 2009–2013,**

- ДРУГА ДОКУМЕНТАЦИЈА

- 1. ДОЊИ ДУШНИК – Заплање,** Богосав Гроздановић, Ниш 2006.
- 2. ГОРЊИ ДУШНИК – Заплање,** Богосав Гроздановић, Ниш 2009.
- 3. "СПЕЦИЈАЛНИ РЕЗЕРВАТ ПРИРОДЕ СУВА ПЛАНИНА",** Студија (Предлог за стављање под заштиту), Завод за заштиту природе Србије, Београд, 2005.